

rollen	werkwoorden	behoeften	zijnswijzen
schatbewaarder	beschermen	veiligheid	stoffelijk
tuinier	verzorgen	groei	organisch
trainer	sturen	gehoorzaamheid	bewust
gids	volgen	vrijheid	zelfbewust
mystagoog	verwonderen	genieten	samenbewust

‘Goed voorbeeld doet goed volgen’

Een doorontwikkeling naar aanleiding van de theorie van Ter Horst

Afstudeeronderzoek, 16 mei 2013

Monika Roos
Carolien de Vries
Corné van Maren

Colofon

Organisatie

Auxanon

Opdrachtgever

Simon Bax (eigenaar en ontwikkelaar)

Studenten

Monika Roos

Carolien de Vries

Corné van Maren

Opleiding

Christelijke Hogeschool Ede

HBO Maatschappelijk Werk en Dienstverlening

HBO Sociaal Pedagogisch Hulpverlener

Afstudeerbegeleider: Anja Vrijmoeth

Tweede beoordelaar: Hanneke van Wijgerden-Snoek

Ede, 16 mei 2013

© 2013, Christelijke Hogeschool Ede

Alle rechten zijn voorbehouden. Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd, door middel van druk, fotokopieën, geautomatiseerde gegevensbestanden of op welke andere wijze ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

Voorwoord

Na ongeveer zes maanden hard te hebben gewerkt, zijn we blij dat onze afstudeerscriptie hier voor u klaar ligt. We kijken terug op een drukke, maar leerzame periode en zijn als onderzoeksgroep tevreden over het resultaat. Ook het werken als team is goed verlopen dankzij onze wekelijkse evaluatie en openheid.

Wij hebben de begeleiding van onze opdrachtgever van de organisatie Auxanon als plezierig ervaren en willen Simon Bax hartelijk danken voor zijn open, toegankelijke en meedenkende bijdrage. Wij hopen natuurlijk dat het onderzoek een bijdrage levert aan de verdere ontwikkeling van Auxanon.

Ook willen we in het bijzonder onze afstudeerbegeleider vanuit de Christelijke Hogeschool Ede, Anja Vrijmoeth, bedanken. We hebben de gesprekken die met u zijn gevoerd steeds als goed en nuttig ervaren. Door middel van uw kritische feedback en bruikbare tips werden we steeds gemotiveerd om verder te gaan.

Verder willen we alle andere mensen bedanken die meegewerkt hebben aan ons onderzoek. Vaders die meegedaan hebben aan de veelzijdig vaderschapstraining, de directeur en ouders van de Rehoboth school, ouders van de 'Ouders en Zoo- groep' (bekend bij het CJG in Renkum), Marleen Willemsen (coördinator van ditzelfde CJG), docenten en deeltijdstudenten van de CHE voor hun respons op de enquêtes en de locatiemanager van de JBW Ede van Eleos. Dankzij jullie medewerking, tijd en aandacht hebben we een goede dataverzameling voor ons onderzoek verkregen. We hebben genoten van de presentaties, interviews en alle leuke gesprekken gedurende dit onderzoek.

We wensen u als lezer veel plezier met het doorlezen van ons afstudeeronderzoek. Bij vragen, opmerkingen of suggesties kunt u contact met ons opnemen door te mailen naar onderzoek@auxanon.nl.

Monika Roos
Carolien de Vries
Corné van Maren

16 mei 2013

Inhoudsopgave

Voorwoord	2
Samenvatting	5
1. Hoofdstuk 1- Inleiding van het onderzoek	6
§1.1 Het onderwerp	6
§1.2 Probleemstelling	6
§1.3 Relevantie	7
§1.4 Vraagstelling	8
§1.5 Doelstelling	8
§1.6 Relatie verdiepingsminor en individuele competenties	8
§1.7 Leeswijzer	9
2. Hoofdstuk 2- Uitvoering onderzoek	10
§2.1 Werkwijze en onderzoeksmethode	10
§2.2 Validiteit en betrouwbaarheid	12
§2.3 Begeleiding	12
§2.4 Middelen	13
3. Hoofdstuk 3 - Deelvraag 1	14
Inleiding	14
§3.1 Wat is de waarde van het 5R-model?	14
§3.2 Welke theorieën zijn ondersteunend aan het 5R- model?	20
§3.3 Welke theorieën zijn strijdig met het 5R-model?	34
Samenvatting literatuuronderzoek	37
§3.4 Wat zijn de reacties van ouders en hulpverleners op het 5R-model?	39
Samenvatting	42
4. Hoofdstuk 4 - Deelvraag 2	43
Inleiding	43
§4.1 Wat is het beroepsprofiel van de jeugdhulpverlener binnen Eleos?	43
§4.2 Hoe past het 5R-model binnen het beroepsprofiel van de jeugdhulpverlener binnen Eleos?	46
Samenvatting	53
5. Hoofdstuk 5 - Deelvraag 3	54
Inleiding	54
§5.1 Wat zijn de verschillen tussen de identitaire achtergrond van Eleos en het 5R-model?	54
§5.2 Wat zijn de overeenkomsten tussen de identitaire achtergrond van Eleos en het 5R-model?	56
Samenvatting	58

6. Hoofdstuk 6 – Deelvraag 4	59
Inleiding	59
§6.1 Is het 5R-model binnen Eleos van toegevoegde waarde met betrekking tot de actuele maatschappelijke ontwikkelingen?	59
Samenvatting	66
7. Hoofdstuk 7 – Conclusie	67
Inleiding	67
§7.1 Hoe kan het 5R-model theoretisch verantwoord worden?	67
§7.2 Op welke wijze kan het 5R-model van toegevoegde waarde zijn als ontwikkelmodel voor jeugdhulpverleners binnen de jeugdhulpverlening instantie Eleos?	69
8. Hoofdstuk 8- Aanbevelingen & discussie	72
§8.1 Aanbevelingen	72
§8.2 Discussie	74
§8.3 Beschrijving beperkingen van het onderzoek en methode	75
§8.4 Product- en procesevaluatie	76
9. Hoofdstuk 9- Verantwoording	77
10. Hoofdstuk 10- Literatuur	79
§10.1 Relevantie gelezen literatuur	79
§10.2 Literatuurlijst	81

Samenvatting

In dit onderzoek is er gekeken naar de theoretische verantwoording van het 5R-model en de reacties van verschillende mensen op dit model. Vervolgens hebben we onderzocht op welke wijze het 5R-model van toegevoegde waarde kan zijn als ontwikkelmodel voor jeugdhulpverleners binnen de jeugdhulpverlening instantie Eleos. De aanleiding van dit onderzoek is dat Simon Bax, eigenaar van ontwikkelburo 'Auxanon', met het 5R-model een doorontwikkeling wil maken met als basis de theorie van de pedagoog Wim ter Horst.

De vraagstelling luidt:

'Hoe kan het 5R-model theoretisch verantwoord worden en op welke wijze kan het 5R-model van toegevoegde waarde zijn als ontwikkelmodel voor jeugdhulpverleners binnen de jeugdhulpverlening instantie Eleos?'

Om tot een antwoord op het eerste gedeelte van de hoofdvraag te komen is er aandacht besteed aan de vragen wat het model inhoudt, welke theorieën ondersteunend en strijdig zijn aan het 5R-model en wat de reacties zijn van ouders en hulpverleners op het model. Hiervoor is er gebruik gemaakt van literatuurstudie en van semi- gestructureerde interviews onder vaders die reeds bekend zijn met het 5R-model. Naast deze onderzoeksmethoden zijn er ook enquêtes afgenomen onder ouders, deeltijd SPH studenten, een jeugdhulpverlener van Eleos en een docent van de Academie Sociale Studies van de Christelijke Hogeschool in Ede. Voor het tweede deel van de hoofdvraag is er gekeken naar hoe het 5R-model past binnen het beroepsprofiel van Eleos en naar de overeenkomsten en verschillen tussen het 5R-model en de identitaire achtergrond van Eleos. Daarnaast hebben we ook nog een extra item belicht, namelijk of het 5R-model binnen de jeugdhulpverlening van Eleos van toegevoegde waarde is met betrekking tot de actuele maatschappelijke ontwikkelingen. Voor het beantwoorden van het tweede gedeelte van de hoofdvraag hebben we naast onlinebronnen, boeken, documenten van Eleos en vaktijdschriften, een interview afgenomen bij een locatiemanager van JBW (Jeugd Beschermd Wonen) locatie van Eleos.

Uit literatuuronderzoek en andere dataverzameling is gebleken dat er verschillende theorieën aansluiten bij de gedachte van het 5R-model. Hierdoor hebben we het 5R-model goed weten te onderbouwen in dit eerste gedeelte van ons onderzoek. In het vervolgonderzoek, waarbij er is gekeken naar de relevantie voor het model binnen Eleos, werd duidelijk dat op veel vlakken het 5R-model aansluit bij het beroepsprofiel en de identitaire achtergrond van Eleos. Ook sluiten zowel het 5R-model als Eleos aan bij aspecten van de actuele maatschappelijke ontwikkelingen. Gezien de onderzoeksresultaten kan er worden geconcludeerd dat het 5R-model van toegevoegde waarde kan zijn voor jeugdhulpverleners binnen de jeugdhulpverlening van Eleos. Vanuit dit gegeven is er een aanzet gemaakt voor een implementatie van het 5R-model binnen Eleos door middel van een projectplan. Dit is een product wat voortkomt uit ons onderzoek.

Naar aanleiding van het onderzoek zijn er verschillende aanbevelingen opgesteld voor de opdrachtgever en voor eventueel vervolgonderzoek. In de interviews werd aangegeven dat het moeilijk is om het model naar de opvoedpraktijk te vertalen. De opdrachtgever zou kunnen kijken of en hoe dit mogelijk is. Uit de resultaten van de enquêtes onder moeders bleek dat zij enthousiast waren over het 5R-model. Dit zou kunnen leiden tot een training voor moeders, zoals deze nu beschikbaar is voor vaders. Verdere aanbevelingen zijn te lezen in Hoofdstuk 8.1.

Hoofdstuk 1- Inleiding in het onderzoek

§ 1.1 Het onderwerp

Auxanon is een ontwikkelburo in Ede dat zich richt op de doelgroep ouders, opvoeders en andere leidinggevendenden. Simon Bax, 31 jaar, is de eigenaar van deze eenmanszaak. Hij heeft zijn deeltijdstudie Sociaal Pedagogische Hulpverlening afgerond en in zijn afstudeeressay heeft hij een theorie, het 5R-model, ontwikkeld op basis van het denken van de pedagoog Wim ter Horst. Bax is enthousiast over zijn 5R-model en die passie komt niet alleen voort uit de theorie van Ter Horst, maar ook door wat hij in het werkveld van de jeugdhulpverlening ziet.

Bax is naast eigenaar van Auxanon ook werkzaam in de jeugdhulpverlening als groepsleider bij Eleos. Hier zag hij dat er een gemis is aan één taal over opvoeden. Hier wil Bax naar toe werken met zijn model waarmee hij zich voornamelijk richt op ouders en organisaties als scholen en hulpverleningsinstanties. Het 5R-model is bedoeld voor zowel jongeren, als hun (vervangende) opvoeders om ze te ondersteunen door duidelijkheid en overzicht bieden in wat ze nodig hebben om zich te ontwikkelen.

Het pedagogisch quintet en de zijnswijzen van Ter Horst (ter Horst, 2008, p. 106) worden als basis gebruikt in het model van Bax. Ter Horst onderscheidt een aantal zijnswijzen, waaraan hij rollen verbindt. Bax, die geënthousiasmeerd en geïnspireerd geraakt is door dit model, wil een doorontwikkeling maken van de theorie van Ter Horst. Hij heeft Ter Horst benaderd of hij met dit model aan de slag mocht gaan en of zijn interpretatie in lijn lag met die van Ter Horst. Ter Horst heeft hier bevestigend op gereageerd.

§ 1.2. Probleemstelling

De theorie van Ter Horst is al onderbouwd (Ter Horst, 2008) en geaccepteerd in christelijke kringen, het wordt bijvoorbeeld gebruikt als studiemateriaal in opleidingen van de CHE. De toevoeging van Bax is gedeeltelijk onderbouwd op basis van de theorie van Ter Horst, maar zal verder theoretisch onderbouwd moeten zijn om ook professionals, die niet bekend zijn met het denken van Ter Horst, overtuigd laten raken. Wanneer de theorie van Bax breder onderbouwd is, kan het 5R-model in de praktijk toegepast worden in gezinnen en organisaties. Om een duidelijke afbakening te maken in ons onderzoek hebben wij ons gericht op ouders en de residentiële jeugdhulpverlening binnen Eleos.

Bax stelde het volgende in zijn afstudeeressay; *‘Zoals een boom vaste grond nodig heeft om wortel te schieten en ruimte nodig heeft om te groeien, zo heeft een kind opvoeders nodig die durven aan te pakken (trainer) en los te laten (gids). Opvoeders waarop een kind kan terugvallen (schatbewaarder en tuinier) en waarbij een kind genade vindt, mag terugkomen na een poging zijn eigen weg te bepalen en nieuwe kansen krijgt (mystagoog) met als drijvende kracht achter al deze rollen de liefde’* (Bax, Gehoorzaamheid als vorm van zelfsturing, 2012).

Auxanon stelt dat mensen veerkrachtiger zijn dan ze soms denken. Auxanon wil mensen daarvan bewust maken en inspireren door middel van het 5R-model. In het plan van aanpak, welke na te lezen is in bijlage 1, staat vermeld dat Auxanon het 5R-model bekend wil maken op verschillende interventieniveaus. Op dit moment bestaat er op microniveau een training voor vaders die Auxanon wil omzetten naar een training voor moeders. Op mesoniveau is onderzocht of het 5R-model een toepassing kan zijn binnen hulpverleningsinstantie Eleos. Op macroniveau is er gekeken naar de actuele maatschappelijk ontwikkelingen.

Doordat er in dit onderzoek gekeken is of het 5R-model aansluit bij de actuele ontwikkelingen, is dit een meerwaarde geweest voor de onderbouwing van het 5R-model. Op die manier konden we er achter komen of het model ook paste in de huidige ontwikkelingen die zich in de zorg voordoen.

Auxanon heeft ons benaderd met de vraag of wij de toegevoegde waarde van het toepassen van 5R-model voor jeugdhulpverlening instantie Eleos willen onderzoeken. Daarmee hebben we het micro- en mesoniveau geraakt, wat ook een doelstelling is van Auxanon. Hulpverlening instantie Eleos heeft interesse getoond in het 5R-model. Zij wilden, bij een positief onderzoeksresultaat, het 5R-model wellicht implementeren binnen hun organisatie. Ook was er de mogelijkheid om het 5R-model te gebruiken voor ontwikkeling van medewerkers zelf. Eleos heeft vervolgens opdracht aan Auxanon gegeven om een onderzoek in te stellen met de vraag of er een toepassing voor Eleos gemaakt kon worden op beleidsniveau. Op uitvoerend niveau zijn ouders en hulpverleners benaderd, waardoor we aangesloten hebben bij de praktische uitwerking van het 5R-model.

Auxanon beseft dat de geloofwaardigheid en betrouwbaarheid van het 5R-model toeneemt wanneer het 5R-model verder theoretisch onderbouwd is. In het essay van Bax heeft hij de theorie van Ter Horst als uitgangspunt genomen bij het tot stand komen van het 5R-model. Daarnaast zijn er theorieën gebruikt van de Britse christelijke apologet C.S. Lewis, werken van de Zwitserse theoloog Karl Barth en werken van de Joods-Oostenrijks-Israëliër godsdienstfilosoof Martin Buber. Dit zijn grote namen, maar voor de verdere onderbouwing van het model is er verder gekeken dan deze werken.

§ 1.3 Relevantie

Gelet op de actuele maatschappelijke ontwikkelingen kon het 5R-model niet zomaar worden geïmplementeerd binnen een jeugdhulpverlening instantie. In het kader van Welzijn Nieuwe Stijl(WNS) en andere actuele ontwikkelingen moest het 5R-model een meerwaarde bevatten, zodat het een interessant model werd voor organisaties die met dit nieuwe stelsel moeten gaan werken. Het zoveelste model wat weinig toevoegt aan andere modellen kan geen verschil maken. In dit onderzoek is aangetoond in welke mate het model van toegevoegde waarde kan zijn.

De opdrachtgever heeft in het verleden een cursus gegeven aan een aantal vaders. In deze cursus stond het 5R-model centraal, en hebben vaders aan de hand hiervan hun vaderschap nader bekeken. Deze gebeurtenis deed zich voor in het voorjaar van 2012. In dit onderzoek is er contact gezocht met deze ‘ervaringsdeskundige’ vaders. Op deze wijze werd de kennis vergaard in hoeverre het 5R-model zijn werk heeft gedaan. Dit was niet alleen informatie voor ons onderzoek, maar het was ook relevant voor onze opdrachtgever om te zien wat er gedaan is met het model.

Dit onderzoek was relevant omdat onze opdrachtgever graag een ‘taal’ middels het 5R-model bekend wil maken. Eén taal die zowel ouders als onderwijs en hulpverlening accepteert en onderschrijft. De veelzijdigheid in theorieën en modellen in de hulpverlening is groot. Er is onderzocht wat verschillende segmenten uit de samenleving vinden van het 5R-model. Hierdoor kreeg onze opdrachtgever een beeld van de behoefte van mensen naar het spreken van dezelfde ‘taal’. Hier lag echter niet onze ‘focus’, het literatuuronderzoek en het inzichtelijk krijgen van de actuele maatschappelijke ontwikkelingen was het hoofddoel in dit onderzoek.

§ 1.4 Vraagstelling

Hoofdvraag:

Hoe kan het 5R-model theoretisch verantwoord worden, en op welke wijze kan het 5R-model van toegevoegde waarde zijn als ontwikkelmodel voor jeugdhulpverleners binnen de jeugdhulpverlening instantie Eleos?

Deelvragen:

- 1a. Wat wordt er verstaan onder het 5R-model?
 - b. Welke theorieën zijn ondersteunend aan het 5R-model?
 - c. Welke theorieën zijn strijdig met het 5R-model?
 - d. Wat zijn de reacties van ouders en hulpverleners op het 5R-model?
- 2a. Wat is het beroepsprofiel van de jeugdhulpverlener binnen Eleos?
 - b. Hoe past het 5R-model binnen het beroepsprofiel van de jeugdhulpverlener binnen Eleos?
- 3a. Wat zijn de verschillen tussen de huidige werkwijze van Eleos en het 5R-model?
 - b. Wat zijn de overeenkomsten tussen de huidige werkwijze van Eleos en het 5R-model?
4. Is het 5R-model binnen Eleos van toegevoegde waarde met betrekking tot de actuele maatschappelijke ontwikkelingen?

§ 1.5 Doelstelling

De doelstellingen van het onderzoek waren als volgt geformuleerd:

- Auxanon heeft inzicht in een goed onderbouwde theorie achter het 5R-model door middel van een theoretische analyse die voortgekomen is uit literatuuronderzoek. Het 5R-model kan zich een goed onderbouwd model noemen wat bruikbaar is voor de praktijk.
Een goede onderbouwing van het 5R-model kan ervoor zorgen dat de kwaliteit van de opvoeding of leiderschap op de lange termijn wordt vergroot. Dit is een doelstelling van Auxanon waar wij ons niet op concentreren.
- Auxanon beschikt over een projectplan voor de organisatie Eleos om het 5R-model integraal in te voeren als ontwikkelmodel voor jeugdhulpverleners binnen Eleos.
- Auxanon is op de hoogte van de actuele ontwikkelingen in de zorg en heeft zich daar, voor zover mogelijk, bij aangesloten door middel van dit afstudeeronderzoek.
- Onder de beoogde lezersdoelgroep van ons onderzoeksverslag verstaan wij Auxanon, Eleos en de Christelijke Hogeschool Ede en toekomstige geïnteresseerde organisaties.

§1.6 Relatie verdiepingsminor en individuele competenties

Onze gehele onderzoeksgroep heeft de minor pedagogiek gevolgd. Vanuit deze minor hebben wij geleerd om te kijken naar een model wat zich toespitst op opvoeding en leiderschap. Ook hebben we ons verdiept in het beroepsprofiel en de visie van de jeugdhulpverleners binnen Eleos.

In de afstudeernota van MWD staat de minor pedagogiek als volgt beschreven:

‘De minor pedagogiek richt zich op het terrein van de hulpverlening aan kinderen. Het gaat erom via doelgerichte interventies in de praktijk de opvoeding te verbeteren. Verbeteringen worden nagestreefd met het oog op de belangen van het kind. De ontwikkeling en het welbevinden van het kind staan centraal.’ (Christelijke Hogeschool Ede, afdeling MWD, 2012)

In ons persoonlijk logboek, dat opgenomen is in het bronnenboek, hebben wij onze persoonlijke bijdrage en ontwikkeling binnen dit onderzoek beschreven.

§1.7 Leeswijzer

Deze scriptie begint met een voorwoord en een inhoudsopgave, waarin de hoofdstukken overzichtelijk werden neergezet. In de daaropvolgende samenvatting hebben we dit onderzoek kernachtig verwoord. Vervolgens is de inleiding van het onderzoek besproken, waarin het onderwerp en de probleemstelling aan bod zijn gekomen. Deze inleiding werd voltooid met een beschrijving over de relatie van het onderzoek met de, door ons gevolgde, verdiepingsminoren.

In het volgende hoofdstuk wordt er gekeken naar hoe het onderzoek is uitgevoerd. Vervolgens zullen we overgaan op het hoofdbetoog. Hierin staat één hoofdvraag centraal, welke onderverdeeld is in een viertal deelvragen. Enkele van deze deelvragen zijn nog verder verdeeld in sub-deelvragen om het overzichtelijk te houden. We sluiten het betoog af met de conclusies van de deelvragen die antwoord geven op de hoofdvraag. In deze afronding doen wij tevens een aantal aanbevelingen richting de opdrachtgever en worden er een aantal discussiepunten geïntroduceerd.

Na deze afronding van het hoofdbetoog kunt u de literatuurlijst vinden, samen met de beschrijving van de relevantie van die literatuur. In de bijlagen van de scriptie zijn stukken opgenomen die van direct belang zijn als het gaat om verwijzingen in de scriptie.

Hieronder vindt u een begrippenlijst van belangrijke termen in dit onderzoek.

Begrippen	Uitleg
- Mystagoog	De rol die zich bezighoudt met verwonderen
- 5R-model	Vijf rollenmodel
- JBW	Jeugd Begeleid Wonen
- NJI	Nederlands Jeugdinstituut
- CJG	Centrum voor Jeugd en Gezin
- WNS	Welzijn Nieuwe Stijl
- WMO	Wet Maatschappelijke Ondersteuning
- De Generalist	Professional met de meest belangrijke rol in integrale hulp- en dienstverlening aan kwetsbare mensen.
- Transitie Jeugdzorg	Vernieuwing in stelsel Jeugdzorg.
- SECI-model	Model waarin dynamisch kenniscreatieproces duidelijk wordt.
- Identitaire achtergrond	Visie, missie, kernwaarden, identiteit en grondslag van Eleos.
- ADL	Algemene dagelijkse levensverrichtingen
- NSM	Neuman Systems Model
- CHE	Christelijke Hogeschool Ede

Hoofdstuk 2- Uitvoering onderzoek

§2.1 Werkwijze en onderzoeksmethode

Dit onderzoek was niet eenduidig explorerend of beschrijvend te noemen. Er zijn elementen uit beide typen van onderzoek gebruikt, maar ook typen van onderzoek die niet in het Basisboek Kwalitatief onderzoek van Baarda beschreven staan. Dit maakt het formuleren van ons type onderzoek lastig. Ondanks dat ons type onderzoek niet beschreven staat in het Basisboek kwalitatief onderzoek, was dit onderzoek wel kwalitatief. Het ging in dit onderzoek niet om de grote hoeveelheden gegevens, wat dus geen kwantitatieve gegevens betreft. In dit onderzoek hebben we ons, zoals reeds genoemd is in de inleiding van het onderzoek, gericht op drie verschillende niveaus: het micro-, meso- en macroniveau. We hebben in dit onderzoek gebruik gemaakt van een literatuurstudie en er zijn enquêtes en interviews afgenomen. Deze enquêtes en interviews bevatten soms persoonlijke informatie. Om de privacy te garanderen zijn de gegevens en namen daarvan geanonimiseerd weergegeven.

1a. Wat wordt er verstaan onder het 5R-model?

Bij deze deelvraag is er aan de hand van literatuuronderzoek uitgelegd wat het 5R-model inhoudt. Auxanon heeft zich laten inspireren door het model van Ter Horst (Ter Horst, 2008), en hier is dan ook verder op in gegaan. Daarnaast hebben we zoveel mogelijk literatuur opgezocht, waaronder ook buitenlandse literatuur.

1b. Welke theorieën zijn ondersteunend aan het 5R- model?

In deze deelvraag is er onderzocht welke theorieën het 5R-model ondersteunen. Er is gezocht naar werken van belangrijke pedagogen en psychologen en naar de 'overlap' met het 5R-model. De pedagoog Ter Horst heeft de basis gelegd voor het 5R-model. Zijn theorieën hebben zijn ook vergeleken met andere theorieën. Er is naar veel literatuur gekeken, om een zo stevig mogelijke basis onder het model te leggen. Diverse literatuurbronnen van verschillende locaties zijn meegenomen in dit onderzoek.

1c. Welke theorieën zijn strijdig met het 5R-model?

Naast een steunend literatuuronderzoek is er ook een literatuuronderzoek gedaan naar theorieën die in strijd zijn met het 5R-model. Op deze manier is er een vollediger beeld gecreëerd en is er niet alleen gezocht naar theorieën die aansloten bij het 5R-model.

1d. Wat zijn de reacties van ouders en hulpverleners op het 5R-model?

- Enquêteonderzoek onder ouders
- Semigestructureerde interviews met vaders die aanwezig zijn geweest bij de serie vaderschapstrainingen over het 5R-model

Om te komen tot een nog beter zicht op de bruikbaarheid van het 5R-model, hebben we zowel ouders als hulpverleners geënteerd. Wij hebben drie bijeenkomsten georganiseerd en daarin presentaties gegeven over het 5R-model. Na deze presentaties werden er enquêtes uitgedeeld aan deze groepen, zodat op die manier de reacties over het 5R-model in kaart kon worden gebracht. Bij de bestaande serie vader bijeenkomsten die gehouden zijn in 2012, hebben we vijf vaders geïnterviewd. We hebben hen bevraagd op het inzetten en de uitwerking van het 5R-model. Deze vaders hebben ons een beeld gegeven over de resultaten van de uitwerking van het 5R-model. Aan de hand van topics werden er semigestructureerde interviews afgenomen. Deze informatie was relevant voor ons onderzoek, omdat de vragen van tevoren waren opgesteld en er op antwoorden kon worden doorgevraagd. Via onze opdrachtgever hebben wij contact gezocht met hen.

2a. Wat is het beroepsprofiel van de jeugdhulpverlener binnen Eleos?

Om te kunnen weten of en hoe het 5R-model toegepast kan worden door jeugdhulpverleners in hun werk was het belangrijk om te weten hoe het beroepsprofiel van jeugdhulpverleners binnen Eleos er uitziet. Die benodigde informatie verkregen we uit (beleids)documenten van Eleos en door een interview met een locatiemanager van een JBW binnen Eleos.

2b. Hoe past het 5R-model binnen het beroepsprofiel van de jeugdhulpverlener binnen Eleos?

- Documentenonderzoek in het beleid van Eleos
- Eerder naar voorgekomen kennis uit het literatuuronderzoek over het 5R-model (uit hoofdstuk 3)

In deze deelvraag is er inzichtelijk gemaakt hoe het 5R-model in het beroepsprofiel van jeugdhulpverleners binnen Eleos past. Het documentenonderzoek gaf informatie, maar hiernaast is er ook gekeken naar eerder naar voren gekomen kennis over het 5R-model.

3a. Wat zijn de verschillen tussen de identitaire achtergrond van Eleos en het 5R-model?

- Documentenonderzoek in het beleid van Eleos
- Eerder naar voren gekomen kennis uit het literatuuronderzoek over het 5R-model
- Semigestructureerd interview met de locatiemanager van Eleos

Eleos is enthousiast over het 5R-model dat zij het willen implementeren binnen hun organisatie, wanneer er positieve resultaten uitkomen in dit onderzoek. Er is daarom gekeken naar hoe de identitaire achtergrond van Eleos aansluit bij het 5R-model(Hoofdstuk 5.2),maar daarnaast is er in deze deelvraag gekeken naar de verschillen tussen het 5R-model en de identitaire achtergrond van Eleos. Door een vergelijking te hebben gemaakt is er te zien wat er moet veranderen als Eleos met dit model aan de slag wil gaan. We zochten in beleidsdocumenten naar de identitaire achtergrond van Eleos en verkregen verdere informatie uit het interview met locatiemanager van een JBW Eleos.

3b. Wat zijn de overeenkomsten tussen de identitaire van Eleos en het 5R-model?

- Documentenonderzoek in het beleid van Eleos
- Eerder naar voren gekomen kennis uit het literatuuronderzoek over het 5R-model (uit hoofdstuk 3)
- Interview met de locatiemanager van een JBW binnen Eleos

Om vergelijkend onderzoek te doen tussen de identitaire achtergrond van Eleos en het 5R-model was het, zoals we hier boven beschreven, ook van belang om te kijken naar de overeenkomsten tussen Eleos en het model. Op deze manier werd duidelijk waar de werknemers al vaardig in zijn als zij aan de slag gaan met het 5R-model. Deze deelvraag is beantwoord door documentenonderzoek en het interview met de locatiemanager van een JBW binnen Eleos. Op deze manier ondersteunde het interview het documentenonderzoek en andersom.

4. Is het 5R-model binnen Eleos van toegevoegde waarde met betrekking tot de actuele maatschappelijke ontwikkelingen?

- Interview locatiemanager van een JBW binnen Eleos
- Eerder naar voren gekomen kennis uit het literatuuronderzoek over het 5R-model
- Literatuur onderzoek naar de actuele maatschappelijke ontwikkelingen

Omdat er momenteel veel ontwikkelingen plaatsvinden in de zorg, was het ook goed om te kijken naar hoe het 5R-model en Eleos hierbij aansluiten. Er zijn literatuur-, internet- en andere bronnen gebruikt om onderzoek te doen naar de actuele maatschappelijke ontwikkelingen. Daarnaast is er ook gekeken naar eerdere bevindingen over het 5R-model vanuit hoofdstuk 3. Het interview met locatiemanager van JBW Eleos bleek ook goede informatie te bevatten.

§2.2 Validiteit en betrouwbaarheid

Er zijn verschillende manieren van onderzoek gebruikt om antwoord te krijgen op de hoofdvraag. In hoofdstuk 3 is voornamelijk gebruik gemaakt van literatuuronderzoek. Het documentenonderzoek binnen Eleos leverde ons inzichten op in de visie en werkwijze binnen hun organisatie. Wij hebben deze inzichten meegenomen in de enquêtes die zijn gehouden. Op deze wijze hebben we betrouwbaarder kunnen vergelijken. Om de betrouwbaarheid nog meer te vergroten is er in het literatuuronderzoek gebruik gemaakt van literatuur van nationaal en internationaal bekende pedagogen, filosofen en psychologen. Gedurende het afstudeerproject is er per persoon een logboek bijgehouden om onze wijze van onderzoek te verantwoorden, zodat overzichtelijk werd hoe wij te werk zijn gegaan en hoe wij aan informatie zijn gekomen.

We hebben geprobeerd te meten wat we wilden weten. Het gevaar bestond dat er andere zaken werden gemeten die niet relevant waren voor dit onderzoek. Om de onderzoeksresultaten op juistheid te controleren hebben we gebruik gemaakt van diverse dataverzamelingsmethoden (triangulatiebenadering). Bij het verzamelen van gegevens is er naast literatuuronderzoek gebruik gemaakt van semigestructureerde interviews met vaders die reeds bekend zijn met het 5R-model, om de theorie van het 5R-model te toetsen aan de praktijk.

Er is documentenonderzoek gehouden bij Eleos om meer te weten te komen over het beroepsprofiel en de identitaire achtergrond. Daarnaast is er besloten om een interview af te nemen bij een beleidsmedewerker of manager van Eleos om de betrouwbaarheid te vergroten. Op deze manier ondersteunde het interview het documentenonderzoek en andersom. Deze convergeerden en dat vergroot de validiteit van het onderzoek. Hiernaast hebben wij gebruik gemaakt van peer-debriefing en member-checking. Wij hebben namelijk de onderzoeksresultaten aan Auxanon, maar ook aan de geïnterviewde vaders teruggelegd met de vraag of zij zich herkennen in de onderzoeksresultaten.

§2.3 Begeleiding

De opdrachtgever van dit project is Simon Bax. Hij heeft ons begeleid gedurende het onderzoek. Er was regelmatig contact met hem en we hebben dit vormgegeven door momenten te plannen om informatie uit te wisselen en om te kijken of we nog onderzochten wat er onderzocht moest worden. Ook hebben we een afstudeerbegeleider vanuit de Christelijke Hogeschool Ede aangewezen gekregen. Anja Vrijmoeth, opleidingsdocent van de opleiding Maatschappelijk Werk en Dienstverlening, is tijdens het afstudeeronderzoek onze begeleider vanuit school geweest.

§2.4 Middelen

Voor een goede uitvoering van ons onderzoek hebben van de volgende middelen gebruik gemaakt:

- Op de Christelijke Hogeschool Ede zijn er voldoende middelen aanwezig geweest om ons afstudeeronderzoek te realiseren. Er zijn werkplekken op school waar we rustig hebben kunnen werken. Dit hebben wij gedaan in de bibliotheek van de Christelijke Hogeschool Ede (CHE) en andere computerruimtes. Het voordeel hiervan was dat wij in de buurt waren van een groot spectrum aan literatuurbronnen en documenten. Het literatuuronderzoek heeft voor een groot gedeelte op school plaatsgevonden.
- Ons studentreisproduct was een voordeel als het ging om het reizen naar verschillende locaties. Locaties zoals Eleos, de bibliotheek van de Radboud universiteit in Nijmegen en de Koninklijke Bibliotheek in Den Haag.
- Alle contacturen met de opdrachtgever werden op school georganiseerd.
- De kosten van papier en faciliteiten zijn vergoed door Simon Bax, eigenaar van Auxanon.
- Opnameapparatuur voor interviews, enquêtes werden door onze afstudeergroep geregeld.

Onze opdrachtgever en wij als afstudeergroep zijn gezamenlijk verantwoordelijk geweest voor de middelen en faciliteiten.

Hoofdstuk 3 – Deelvraag 1

Inleiding

In dit hoofdstuk wordt aangetoond dat het 5R-model niet zomaar een model is wat willekeurig is bedacht. We demonstreren hieronder een aantal overkoepelende uitspraken en theorieën waardoor inzichtelijk wordt wat de betekenis is van het 5R-model, welke waarde het bevat. Het model vindt zijn oorsprong in de theorie van de christelijke pedagoog Ter Horst. Naast dit gegeven vertellen we iets over de inhoud van het model en de doorontwikkeling die onze opdrachtgever voor ogen heeft.

3.1 Wat is de waarde van het 5R-model?

De Franse filosoof Maurice Merleau-Ponty zei het al: ‘wat beschreven moet worden is een innerlijke verbinding, terwijl het empirisme alleen over externe verbindingen beschikt en slechts de ene bewustzijnsstoestand naast de andere kan plaatsen’ (Doef, 2012, p. 17).

Ouderschap is de oervorm van leiderschap. Eerst waren er ouders en daarna kwamen er stamhoofden, priesters, koningen, presidenten en managers. Een opsomming van leiders waarin ouderschap centraal staat. Ouderschap is om verschillende redenen ook de meest uitdagende van dit rijtje, vooral ook om dat de belangen groot zijn in het opvoeden van kinderen. Ouderschap betekent nog steeds erg veel in onze samenleving, het is een veelbesproken onderwerp. Daarnaast kan gesteld worden dat ouderschap de meest essentiële is van deze opsomming. Wat of waar zijn we zonder ouders of verzorgers?

Ouderschap is van alle tijden en het blijft een besproken onderwerp. Om het opvoeden niet uitdagender te maken dan dat het onder ideale omstandigheden al is, hebben ouders baat bij een zo duidelijk mogelijk overzicht van wat hun kind nodig heeft om zich te ontwikkelen.

5R biedt een gemeenschappelijk begrippenkader dat is ontstaan vanuit de vraag wat een mens nodig heeft om zich te ontwikkelen (behoeften) en op welke wijze er in deze behoeften kan worden voorzien (werkwoorden). Opvoeding is in feite niets anders dan werk maken van de mogelijke antwoorden op volgende vraag: op welke wijze kan een mens betekenisvol zijn voor zichzelf en een ander? Dit model stelt ouders in staat om hier gericht hun verantwoordelijkheid in te nemen, waar nodig met hulp van anderen, waar nodig met hulp van anderen die hier hun werk van gemaakt hebben. Het 5R-model wordt ook wel een metatheorie genoemd. Veel andere theorieën vinden hierbinnen plaats als specialistische theorie. Hierdoor wordt ook inzichtelijk hoe verschillende theorieën zich met elkaar verhouden. Elke theorie legt een ander accent.

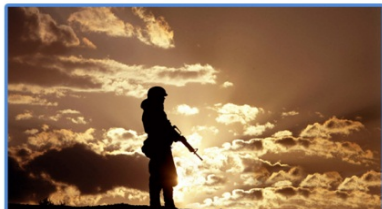
Het 5R-model is ook een model van doen, denken, durven en dromen. In de praktijk van alledag zoals die te zien en te ervaren is voert ervaringskennis de boventoon. Veel van functioneren van de mens bestaat uit doen en denken (Dartel, 2011, p. 156). Durven en dromen zijn echter net zo belangrijk. Hierdoor houdt men op het toekomstperspectief waar Ter Horst (Ter Horst, 1995) ook over spreekt. Verder in dit literatuuronderzoek zal deze naam meerdere malen naar voren komen.

Andere theorieën van psychologen, pedagogen en filosofen zijn dus hierin onder te brengen. De betekenis hiervan wordt het best geduid met: een theorie over de theorieën.

Het pedagogisch quintet van Ter Horst (Ter Horst, 1995), een opvoedingstheorie die in feite een voorloper is van het 5R-model, is hier een voorbeeld van. Deze theorie, waarin Ter Horst vijf verschillende verantwoordelijkheden beschrijft aan de hand van vijf rollen is de bepalende bron van het 5R-model. Wim ter Horst schetst in zijn boek *'Christelijke Pedagogiek als Handelingswetenschap'* dat de opvoeder vijf rollen heeft. Die vijf rollen ontleent hij aan vijf zijnswijzen die hij onderscheidt in de wereld om ons heen. Het 'stoffelijk zijn', het 'organisch zijn', het 'bewust zijn', het 'zelfbewust zijn', en het 'volle bewustzijn' (ter Horst, 2008, pp. 106-167).

Zijnswijzen	Rol	Verantwoordelijkheid
1. Stoffelijk zijn	Schatbewaarder	Beschermen
2. Organisch zijn	Tuinier	Verzorgen
3. Bewustzijn (dierlijke)	Trainer	Overdragen
4. Zelfbewustzijn (menselijke)	Gids	Inleiden
5. Volle zelfbewustzijn (goddelijke)	Mystagoog	Inwijden

Op basis hiervan vormt Bax met een aantal aanpassingen en toevoegingen het 5R-model. Om het model begrijpelijker te laten zijn voor degenen die dit willen gebruiken heeft hij er *behoeften* aan toegevoegd. Het 5R-model, zoals hieronder weergegeven is, dient geanalyseerd te worden door te beginnen bij de zijnswijzen. Van daaruit kan men naar de linkerkant lezen. In de wereld om ons heen zijn vijf manieren van 'zijn' te onderscheiden (zijnswijzen), op basis van vijf stuurprogramma's. Kinderen zijn er op een bepaalde manier. Allemaal zijn zij uniek, maar wel op dezelfde manier. Allemaal hebben zij dezelfde behoeften volgens het 5R-model. Ouders dienen daarin te voorzien door de werkwoorden te hanteren in de opvoeding. Met die werkwoorden vervullen zij een bepaalde rol.

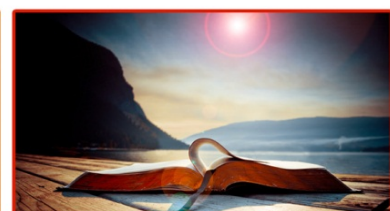
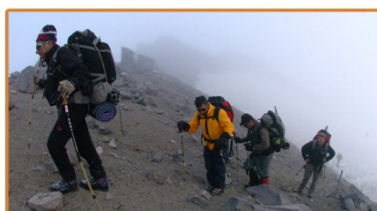
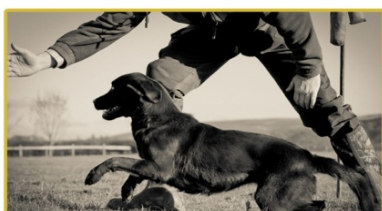
rollen

werkwoorden

behoeften

zijnswijzen

schatbewaarder	beschermen	veiligheid	stoffelijk
tuinier	verzorgen	groei	organisch
trainer	sturen	gehoorzaamheid	bewust
gids	volgen	vrijheid	zelfbewust
mystagoog	verwonderen	genieten	samenbewust

Het 5R-model staat voor de vijf rollen die een opvoeder of leider kan aannemen tijdens de opvoeding of het leiderschap. Als opvoeder kun je bijvoorbeeld te maken krijgen met situaties waarin je niet weet hoe je als opvoeder je moet verhouden tot je kind. Kinderen vragen veel energie van ouders in het opgroeien. Die energie is volgens dit model te verspreiden over vijf verschillende rollen. Een situatie waarin die rollen tot uiting kunnen komen: 'Onze zoon en dochter (8 en 10) maken vreselijke ruzie, hoe moeten we hiermee omgaan?' Moeten we duidelijk ingrijpen of moeten we uitgaan van een democratische opvoeding? Moeten we sturen tot gehoorzaamheid en effectief ingrijpen? Of moeten we zoon en dochter de ruimte geven, zodat ze wellicht zelfstandiger worden en leren omgaan met conflicten?

Interactie

Het kind heeft de bescherming van zijn opvoeders nodig om te komen tot 'het zich laten voeden'. Zonder de beschutting van een huis en zonder de armen van de opvoeder kan een kind zich niet laten voeden. De eerste twee rollen staan niet in het teken van interactie. De opvoeder is er voor het kind, hij beschermt en verzorgt, een eenzijdige interactie. Vanaf de rol als trainer ontstaat er met het 'sturen' meerzijdige interactie tussen opvoeder en kind. De eerste drie woorden beschermen, verzorgen en sturen zijn redelijk uitvoerbaar. Zowel de mens als een dier hebben een automatisme om te beschermen, te verzorgen en te sturen. Bij de twee laatste rollen zijn ouders meer geneigd om het kind initiatieven te laten nemen, zich hierbij op de achtergrond houdend. Opvoeders geven kinderen de ruimte geven omdat ze die nodig hebben.

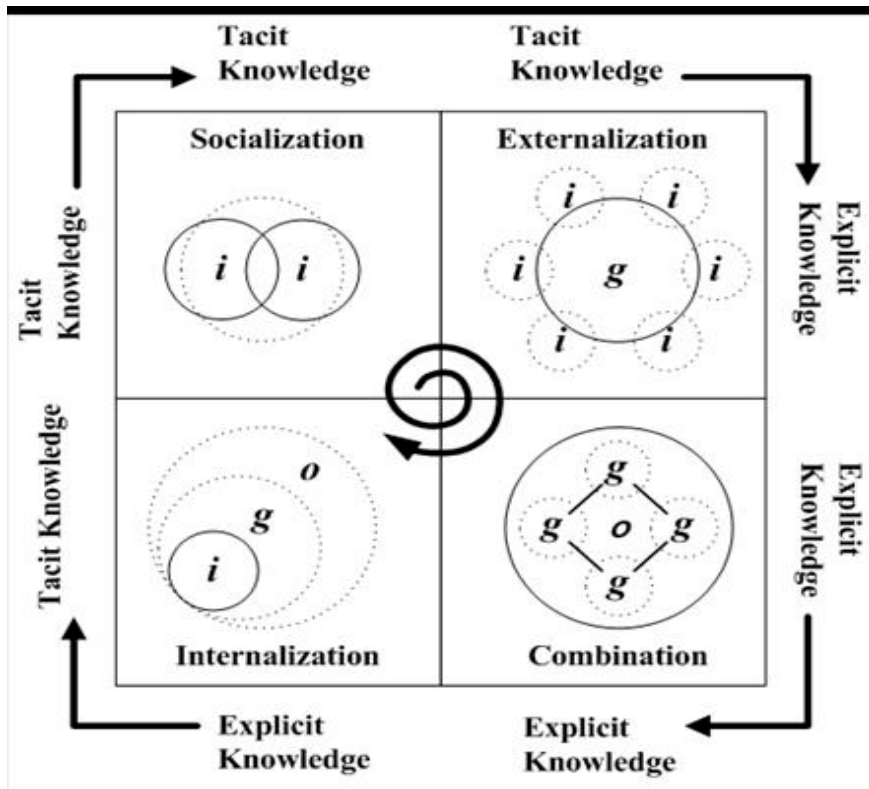
Bij het samen-bewustzijn van een kind past het verwonderen. Als opvoeders kan je dat bijvoorbeeld tegenkomen bij de geboorte. Op dat moment geniet een ouder van het nieuwe leven dat is toevertrouwd. Die verwondering is niet goed te beschrijven. Deze 'geheimenis' van het leven past in de vijfde rol, de mystagoog. Wanneer men als ouder vaker in deze rol stapt kan het kind uiteindelijk komen tot het hoogste niveau, het samen-bewustzijn. Het kind is in staat om relaties aan te gaan, zelfbewust in verantwoordelijkheid naar de ander maar ook ziet het zichzelf als een individu wat anderen nodig heeft om te kunnen bestaan. Dit model biedt concrete handvatten in het contact met het kind. Gedurende de gehele opvoeding is een ouder in staat om één of meerdere rollen te vervullen. Afhankelijk van de fysieke of mentale gesteldheid en omgevingsinvloeden van de ouder worden taken uitgevoerd die het kind nodig heeft om zich te ontwikkelen.

Doorontwikkeling

In dit literatuuronderzoek wordt aangetoond welke literatuur aansluit bij de theorie van het 5R-model. Wim ter Horst, pedagoog en hoogleraar orthopedagogiek, staat aan de basis van het 5R-model. Simon Bax heeft toestemming van Ter Horst om een doorontwikkeling te maken met dit model. Het vermoeden bestaat dat vele andere theorieën passen binnen de vijf rollen die Ter Horst heeft beschreven. Om stevige onderbouwing te verantwoorden ligt de nadruk op het beschrijven en vergelijken van de theorieën van 'zwaargewichten in de pedagogiek'.

Het 5R-model is een concept en maakt ook overzichtelijk. Het is geen verplichtend model maar het kan worden gebruikt als we onze impliciete kennis expliciet willen maken. Men wordt zich ergens van bewust en daar wordt ook daadwerkelijk iets mee gedaan in de praktijk. Een model van het 'lerend leren'.

Halverwege jaren 90 van de vorige eeuw ontwikkelden de Japanners Nonaka en Takeuchi het SECI-model. Hier legden zij uit op welke manier persoonlijke kennis van professionals zich in een spiraal ontwikkelt en oneindig is. Met dit model waarin ze het dynamische proces van kenniscreatie formuleerden, sloegen zij een brug tussen impliciete en expliciete kennis. Het schema omvat vier patronen van 'kennen', te noemen; socialiseren, internaliseren, externaliseren en combineren. Socialiseren (ingeleepte kennis) is impliciete kennis die impliciet blijft. Internaliseren is expliciete kennis die wordt al doende wordt 'eigengemaakt'. Externaliseren maakt impliciete kennis expliciet in een dialoog. Hierdoor wordt het samengevat tot o.a. metaforen, formules en hypothesen. Bij het combineren blijft expliciete kennis expliciet. (Dartel, 2011, pp. 155, 156)

Expliciet en impliciet

Kennis is een algemeen begrip. Er zijn allerlei soorten kennis. De kennis waar het 5R-model over gaat is circulerend. Dit betekent dat het kan verdwijnen in ons 'achterhoofd' maar het is een model wat we kunnen hanteren wanneer mensen dit willen. Het SECI-model beschrijft de werking van het 5R-model. Impliciete kennis wordt expliciet gemaakt door bewustwording van het functioneren. Sommige kennis blijft expliciet, het wordt niet verinnerlijkt. Dit kan een combinatie zijn van onmacht of onwil. Als opvoeders of leiders zich bewust willen worden van hun functioneren en daarin willen groeien moeten ze expliciete kennis internaliseren. Dit proces is oneindig, het blijft aan hen kleven, bewust of onbewust. Als men bijvoorbeeld wil autorijden kan men dat niet linea recta. Het moet eerst geleerd worden door te doen, er worde rijlessen gevolgd bij een autorijschool en verkeertheorieën worden aangeleerd. Ditzelfde geldt ook voor schaatsen of fietsen. Men leert door te doen. Het 5R-model is een kapstok waaraan dit proces van internaliseren is te ontlelen. In elk gezin doen zich ook situaties voor waarin ouders juist niet goed weten om te gaan met een recalcitrant kind. In dat geval kan het 5R-model juist dienend zijn als bewustwordingsmodel: 'Geef ik goede invulling aan mijn rol als trainer of moet ik mijn focus meer verschuiven naar de rol als gids'?

Modes of learning

Professor John West Burnham is een internationaal befaamd onderwijswetenschapper en keynote speaker, professor in 'Educational Leadership' en auteur van vele boeken (waaronder 'Making Every Child Matter' en 'Schools and Communities') (Academica, 2013). In zijn model 'Modes of learning' ontstaat het verband met het 5R-model. Onderstaand citaat komt uit een bron die is opgenomen in bijlage 7. Deze bron komt uit het pdf-bestand Teaching en Learning Program van West Burnham.

Professor John West -Burnham's model describes characteristics of different modes of learning. It is not intended to be hierarchical or to reflect academic values. In some contexts shallow learning is entirely appropriate; as he says: 'my knowledge of how my car's engine works is shallow; but I hope that the mechanic's is deep if not profound'.

Shallow learning calls largely on memory and replicating information. For example, memorising vocabulary when learning a language is a useful skill but does not necessarily mean the learner understands the language.

Deep learning moves beyond this and towards greater reflection and understanding. Learners are more actively involved in creating their own knowledge and understanding, interpreting, contextualizing and applying this knowledge. Crucially, deep learning moves the learner into higher order thinking or metacognition where they take greater active control of the cognitive processes involved in learning (e.g. planning, monitoring comprehension and evaluating progress).

Profound learning builds on shallow and deep learning and takes it to a different level altogether. Professor West -Burnham suggests that profound learning is about redefining both problem and solution: 'Profound learning is about the more arcane branches of philosophy but it is also about the qualities of a counselor, the skills of a joiner and the moral insights of a child'.

Modes of learning

	Shallow What?	Deep How?	Profound Why?
Means	Memorisation	Reflection	Intuition
Outcomes	Information	Knowledge	Wisdom
Evidence	Replication	Understanding	Meaning
Motivation	Extrinsic	Intrinsic	Moral
Attitudes	Compliance	Interpretation	Challenge
Relationships	Dependence	Independence	Interdependence
	Single loop	Double loop	Triple loop

(LSIS, 2009)

De drie 'modes of learning' (shallow, deep en profound), ofwel 3 manieren van leren zijn te koppelen aan de laatste drie rollen van 5R. Bij de stoffelijke en organische zijswijzen is er nog geen sprake van 'leren'. Dit begint pas bij het bewuste. Trainer is te koppelen aan 'shallow' (ondiep), gids aan 'deep' (diepere) en mystagoog kan gekoppeld worden aan 'profound' (diepzinnig).

De vergelijking met de vijfde zijswijze van Ter Horst wordt zichtbaar als we kijken naar 'Profound learning'. Deze manier van leren kan namelijk omschreven worden als het leren van het wijsgerige, het diepgaande. In combinatie met de linker kolom staat bij 'relationships' een 'interdependence'. Deze 'tussenafhankelijkheid' ontstaat dus volgens Ter Horst bij het inwijken in geheimen. In 'profound learning' leert men het 'waarom' van de dingen. De intuïtie wordt ontwikkelt, men begrijpt wat wijsheid is en een eigen mening wordt gevormd. Kortom, men gaat moraliseren en men kunnen evenwichtig omgaan met uitdagingen.

Er is een zekere match tussen de modellen van deze 'buitenlanders' en de theorie van Ter Horst. Dit maakt de noodzaak van een uitgebreider literatuuronderzoek nog groter. Wat is nu de exacte betekenis van het 5R-model voor bijvoorbeeld het onderwijs?

Samenvatting

Ouderschap is een oervorm van leiderschap. Het is er altijd al geweest en nog steeds is het een onderwerp wat mensen blijft boeien. Ouderschap is een brede mix van verantwoordelijkheden en ouders hebben daarom overzicht nodig in het vormgeven aan de opvoeding. Het 5R-model is hierbij helpend, doordat het een gemeenschappelijk begrippenkader is. De behoeften van kinderen worden gekoppeld aan werkwoorden: de manier waarop we kinderen kunnen begeleiden in de manier waarop ze 'zijn' (de zijswijzen).

Het 5R-model is gebaseerd op de opvoedingstheorie van de pedagoog Wim ter Horst. Hij heeft hier ook enkele boeken over geschreven. Het voornaamste boek 'Christelijke pedagogiek als handelingswetenschap' is de grote 'pilaar' onder het 5R-model. In het 5R-model staat bij de eerste twee rollen de actie centraal. Verzorgen en beschermen is eenrichtingsverkeer en daarmee 'voorwaardenscheppend'. Het gebeurt vanaf de kant van de opvoeder. Sturen en volgen zijn vormen van interactie. Dit is tweerichtingsverkeer en daarmee voorwaardelijk. Het kind heeft een eigen wil, het gaat bijvoorbeeld tegenstribbelen als het een opdracht krijgt van zijn opvoeder.

Ook in combinatie met internationale literatuur van de Japanners Nonaka en Takeuchi en de Engelse professor John West Burnham is het 5R-model een model wat interesse heeft gewekt. In deze combinatie zien we de verrassende overlap met het SECI-model, waarmee de makers het verband leggen tussen expliciete en impliciete kennis van professionals. Deze kennis blijft circuleren in een oneindige spiraal. In het verdere onderzoek wordt aangetoond dat dit ook gebeurt met het 5R-model. De theorie 'Modes of learning' van J.W. Burnham gaat over de verschillende manieren van leren die er zijn en die naadloos aansluiten bij de rollen van trainer, gids en mystagoog.

3.2 Welke theorieën zijn ondersteunend aan het 5R- model?

Er is veel geschreven en verteld over ouderschap en opvoeding. Boeken, websites en krantenartikelen zijn bronnen die in het kader van de opvoeding zijn onderzocht. Er is een bezoek gebracht aan de Koninklijke Bibliotheek in Den Haag en de universiteitsbibliotheek van de Radboud Universiteit in Nijmegen. Aan de hand van de theorie van prominente pedagogen, psychologen en filosofen wordt er laten zien waarom dit model niet het zoveelste model is dat ontwikkeld is. Belangrijk is het om vooraf te vermelden dat Wim ter Horst met zijn theorieën een essentiële plek binnen dit onderzoek inneemt.

Wat moeten we verstaan onder opvoeding?

Kriek (o.a.1925) zegt dat alles wat tot de menselijke relaties gerekend kan worden tot het opvoedende behoort. Schneider(1953) gaat nog verder en zegt dat mensen worden beïnvloed door klimaat, geografische omgeving, de taal en de cultuur van de gemeenschap waarin zij opgroeien. Daarnaast hebben de uitdrukkelijke pedagogisch bedoelde handelingen van opvoeders en docenten hier ook een belangrijk aandeel in. Imelman zegt hierover dat opvoeding een begrip is wat te breed is. De opvoeding is volgens hem te wijd van omvang en te arm van inhoud. Volgens Imelman is opvoeding ook een vorm van communicatie die een drievoudige structuur kent. Er is een opvoeder, een pupil en er moet sprake zijn van leerstof. Een ieder van deze heeft zijn eigen positie en vormen een triade (Imelman, 2000, pp. 29-51). Ter Horst beschrijft het volgende: ‘geborgenheid en perspectief zijn wezenskenmerken van elke (opvoedings)gemeenschap. Waar ze ontbreken kán het niet goed gaan met de opvoeding’ (Ter Horst, 1995, p. 35)

In combinatie met de theorie van Ter Horst wordt hieronder zichtbaar wat een mogelijk antwoord kan zijn op bovenstaande vraag: ‘Welke theorieën zijn ondersteunend aan het 5R-model?’. Alleen in combinatie met het geschrevene van Ter Horst is gerechtvaardigd wat we willen met deze vraag: een antwoord vinden wat past in de wereld van vandaag de dag. Om de vraag te beantwoorden zoals hij hierboven staat opgetekend moet er meer onderzoek worden gedaan naar het pedagogisch quintet en de zijnswijzen die Ter Horst in zijn boeken introduceert.

Hoe moet het 5R-model beschouwd worden in die opvoeding?

De vijf rollen zijn vijf functies die elke ouder heeft. Hij of zij kan de rollen vervullen en daarmee aansluiten bij de zijnswijze en behoefte van een kind. Het 5R-model biedt een conceptueel begrippenkader op basis waarvan men vanuit een helder overzicht, eenzelfde taal kan spreken over opvoeden en andere vormen van ontwikkelen .

De schatbewaarder en zijn functie

schatbewaarder	beschermen	veiligheid	stoffelijk
----------------	------------	------------	------------

Bescherming

Van opvoeders wordt verwacht dat zij hun kinderen beschermen tegen de gevaren in hun omgeving. Een citaat van Ter Horst: *‘Een kind is om te beginnen een ding, het mooiste ding dat je kunt voorstellen. Dus het moet steeds zorgvuldig worden onderhouden en beschermd tegen misbruik, zon, regen en stof, in allerlei gedaanten. Als dat niet gebeurt, voelt een kind zich onveilig en sluit het zich af. Als het wel gebeurt, wordt het later zelf een onderhouder en beschermer; van zichzelf en het andere en de anderen’* (ter Horst, 1999, p. 15).

Het belang van veiligheid

Pedagoog en Dr. Alice van der Pas heeft het in haar boek ‘Handboek methodische ouderbegeleiding’ over een veiligheid die te maken heeft met *daden* en met *er zijn*. Het eerste kan betekenen dat je als ouder een hekje plaatst boven aan de trap, het andere kan betekenen dat een één-jarig kind twaalf keer achtereen de drempel overstapt naar het terras om zich vervolgens weer van moeders aanwezigheid te verzekeren door terug te keren naar de keuken. Veiligheid heeft niet zozeer te maken met *concrete daden* maar ook met het woordje *‘thuis’*. Een voorbeeld wanneer Van der Pas het heeft over veiligheid: Een Zwitsers gezin neemt, bij elke overplaatsing van de vader, nagenoeg het gehele Zwitserse interieur mee naar de volgende woonplaats. De Zwitserse spullen gaf de kinderen het gevoel van regelmaat en herkenning. Aan de andere kant staat dan de Hollandse vader die klusverslaafd is en het huiselijk interieur alleen maar mooier wil maken. De onrust en de onvoorspelbaarheid van die aanpassingen zorgden ervoor dat de kinderen het ‘veilige-huiskamergevoel’ telkens weer verloren. Van der Pas stelt dat het veiligheid bieden van ouders aan kinderen een vanzelfsprekendheid is. Ouders vinden het erbij horen, het is onderdeel van hun motoriek. Die vanzelfsprekendheid zorgt er zelfs voor dat ouders het zichzelf nooit vergeven als kinderen zomaar de straat oploopt of als het van de trap valt. Een kind heeft veiligheid nodig om te kunnen bestaan en te kunnen groeien. Ouders zien dit, maar kijken ook vooruit naar de toekomst. Zij bieden veiligheid met het oog op de toekomst. Nederlandse ouders leren bijvoorbeeld hun dochters om niet met vreemde mannen mee te gaan. (van der Pas, 2009, pp. 32-34)

Veilige basis

Kinderen hebben een bepaalde levensruimte nodig waarin ze mogen zijn wie ze zijn. Ze moeten hierin niet constant op hun hoede zijn voor fysieke of mentale bedreigingen. Jeugdbendes die het schoolplein of de buurt terroriseren, honden die bijten wanneer ze loslopen of niet gecorrigeerd worden, alsmaar een drukke verkeersomgeving met een constant schrikachtige moeder kunnen kinderen het plezier ontnemen.

Toch heeft een kind heeft prikkels nodig om te kunnen leven. Maar die prikkels mogen ook weer niet te sterk of teveel wisselend zijn. Anders kunnen kinderen bijvoorbeeld verdwaasd gedrag of concentratieproblemen ontwikkelen. Een kind dat in het leren kennen van de dingen geen of te weinig bescherming en veiligheid krijgt kan ook een negatief zelfbeeld krijgen. Dit beeld kan zich uiten in: ‘als ik mij krachteloos voordo, verlies ik gegarandeerd’.

Het kind kan zich gaan richten op de behoefte die compenseert met bijvoorbeeld macht verwerven. Vanuit deze plaatsvervangende behoefte toont het kind zijn masker van macht met eventuele agressie als gevolg. Wil het niet in deze vicieuze cirkel geraken, dan moet de ouder beschermen en vertrouwen bieden. Er moet dus ergens een veilige basis zijn waarin het kind niet bedreigd wordt in zijn of haar ontwikkeling. Kinderen hebben vanuit hun 'kind-zijn' recht op bescherming. De schatbewaarder heeft als taak om hierin te voorzien. (Verhage, 2005).

Samenvatting

De opvoeder biedt het kind veiligheid door een 'thuis' te creëren. Veiligheid en bescherming zijn onlosmakelijk met elkaar verbonden. Ze zijn zelfs een vanzelfsprekendheid te noemen volgens Van der Pas(2009).

De tuinier en zijn functie

tuinier	verzorgen	groei	organisch
---------	-----------	-------	-----------

Het begrip tuinier impliceert een bepaalde associatie, de tuinier zorgt voor zijn planten. De term 'tuinier' kan vreemd in de oren klinken als we denken aan opvoeding. Om opvoeden en tuinieren aan elkaar te rijmen wordt er ingezoomd op het oudste beroep van de wereld. De tuinier kunnen we in verband brengen met een paradijs. Het ontstaat niet zomaar, het moet ooit en ergens worden gecreëerd. De hovenier is er altijd geweest, hij of zij hadden kennis van de verschillende wortels, kruiden en vruchten. Naar verloop van tijd moesten de tuinen en de daarin levens-verrijkende gewassen beschermd worden en werden ze omtuind door een sloot of een hekwerk.

De Duitse opvoedkundige Fröbel stelde een paar honderd jaar geleden al: de opvoeding zou in een tuin moeten plaatsvinden. De Kindergärten zijn de kleuterscholen in Duitsland en de Verenigde Staten. Het kind is net als een lelie, met liefdevolle verzorging zal het schitterend bloeien. De reden waarom een opvoeder ook een tuinier moet zijn. Hiermee het begrip 'tuinier' enigszins verhelderd te hebben, wordt er hieronder gekeken naar de functie van deze rol. (Ter Horst, 1995, p. 91).

Geborgenheid en verzorging

Liefde is een kernwoord in het opvoeden en een kind heeft liefdeservaringen nodig om vooruit te kunnen. Onder zorgen voor het kind, in de meest letterlijke zin van het woord, betekent dit: voorzien in de basale levensbehoeften. Eten, drinken en persoonlijke verzorging staan hierin voorop. *'Geen mens kan zonder de geborgenheid van een aards paradijs, een tuin: een beschutte plaats waar hij wordt verzorgd en verzorgd, alles rechtens de eigen aard. Met uitzicht op de horizon. Dat wel.'* (ter Horst, 1999, p. 22). Wie een tuin heeft en daar een plantje in heeft staan wil voorkomen dat het plantje verwelkt. De verzorger is er opgericht dat het plantje groeit en blijft groeien. Het nabije onkruid verdelgend en eventuele schimmels en ziekten moeten worden bestreden. Hij zorgt er voor dat het plantje in een veilige omgeving in balans kan groeien. Een mensenkind kan niet zonder geborgenheid van mensen die hem liefhebben en onderhouden. Over deze geborgenheid zegt Ter Horst dat geborgenheid verwijst naar een *kleine, gewone, dagelijkse verzorging. Koude handjes die worden opgewarmd, een kopje thee, een extra knuffel of een bemoedigend knipoogje als het soms moeilijk gaat: al die grondvormen van menselijk contact die door signaal- en symptoomgevoelige opvoeders, op de goede plaats en op het goede moment worden aangewend, om aan de behoeften van een kind tegemoet te komen.* (Ter Horst, 1995, p. 92/93)

Een citaat uit het boek 'Opvoeden tot persoonlijkheid'

Als opvoeders hebben wij als taak niet: een verstand op te voeden, een gevoel op te voeden of een wil op te voeden, maar een kind op te voeden, een mens te vormen. En in de praktijk van het leven grijpen denken, voelen en willen voortdurend in elkaar. (.....) Het is als een plant. Aan die plant vinden wij bladeren en bloemen, verschillende soorten bladeren; deze verkeren in verschillende stadia. Maar ik kan nooit zeggen, dat ik als ik die plant opkweek, nu aan het kweken ben met de bladeren en dan weer met de bloemen en dan weer met de stengel en dan weer met de wortels of iets dergelijks. Ik moet altijd zorgen de hele plant altijd in zulk een situatie te houden, dat deze plant als geheel kan groeien. En eerst als die plant als geheel, als eenheid groeit, dan zijn de bladeren gezond. En wanneer ik merk dat bijv. sommige bladeren geel worden, dan moet ik begrijpen, dat dit iets te maken heeft met de hele conditie van de plant. Zo is het ook met de ontwikkeling van de

integratie van een kind. Zulk een kind heeft in de eerste plaats rust nodig om zich te kunnen ontwikkelen naar zijn eigen aard. Dit kind moet van de hele kant rustig zijn gang kunnen gaan en van de andere kant voortdurend worden geleid. (Waterink, 1964, pp. 24,25)

Intensief

Het bovenstaande citaat van Waterink laat zien hoe de tuinier zijn plant moet zien. Zo moet een ouder zijn kind ook zien, zodat het in rust kan ontwikkelen. Volgens Van der Pas is de verzorging van kinderen intensief te noemen. Het geheel van die verzorging is een energievretende en redelijk monotone bezigheid. De taken die in de verzorging door de ouder worden uitgevoerd voorkomen gezamenlijk een hoop narigheid. Het kind wordt niet constant bedreigd door honger of dorst, vuil of ongedierte, oververmoeidheid over boze dromen. Het verzorgen moet in het hier en nu plaatsvinden, op vaste tijden en zoveel mogelijk herhaald, jarenlang. Hierbij leert een ouder het kind kennen en Anna Freud zegt hierover: *‘Al verzorgend kan de moeder ervaren of het een meewerkend, voegzaam, ‘makkelijk’ kind is, of een dwars, eigenzinnig, ‘moeilijk’ exemplaar, al naargelang de goede dan wel slechte manieren waarmee hij zich, noodgedwongen, onderwerpt aan de weldoende of tegenzittende regels en regeltjes die zij oplegt bij het vervullen van zijn behoeften’.*

Bij al dat zorgen geldt de doelstelling van zowel ouders als kind dat het kind uiteindelijk zichzelf verzorgt, het eigen nestje schoon kan houden en in staat is wellicht zelf een kind te verzorgen en een huishouden te voeren. In het 5R-model wordt de tuinier een belangrijk taak toegekend. (van der Pas, 2009, pp. 35-39)

Samenvatting

Een kind kan niet zonder de geborgenheid en liefdevolle verzorging van opvoeders die van hem houden. De kleine, alledaagse verzorging kent hier zijn plaats. Het verzorgen van de basale levensbehoeften is een uiting van liefde voor het kind. Die verzorging is intensief en soms valt dat zwaar. Maar de ouder voorkomt een hoop narigheid door zijn verzorging. Daarom is de opvoeder te vergelijken met een tuinier die de prachtigste plant(en) verzorgt in zijn opvoedingstuin. Deze verzorging kan uiterst intensief zijn maar bij al dat zorgen geldt de doelstelling die gericht is op de toekomst van het kind: het kind wordt zelf in staat om een kind te verzorgen en een huishouden te voeren.

De trainer en zijn functie

trainer	sturen	gehoorzaamheid	bewust
---------	--------	----------------	--------

De trainer stuurt met regelmaat met als doel gehoorzaamheid. De ouder draagt de structuur over waarvan hij denkt dat deze nodig is om de groei van zijn kinderen te bevorderen. Hierdoor krijgt het kind vaardigheden en kennis aangeleerd die het in staat stellen om de dingen te doen, zonder weerstand. Het gedraagt zich effectief en hierdoor krijgt men het beeld dat trainen ook te veranderen is in programmeren en conditioneren. Kinderen worden zich bewust van hun behoeften en mogelijkheden. Het kind dat door de moeder een lepel met voedsel naar de mond krijgt toegebracht zal bij het horen van het woordje 'hap' zijn mond reflexmatig opendoen. De moeder zal hierop glimlachen en een aai over de bol geven. Er ontstaat in het brein van het kind een connectie. Moeder zal naderhand zeggen; 'Mijn kind weet al wat 'hap' is. Ze bedoelt te zeggen; 'Mijn kind vertoont gewenst gedrag op het woordje hap'. Als het bijvoorbeeld geen honger heeft of ziek is zal het zijn mond gesloten houden. Als het kind geen zin heeft in eten zal het bij het woordje hap toch zijn mond opendoen. Er is een signaal en er is gewenst of ongewenst gedrag. Door te 'trainen' leren ouders hun kind te gehoorzamen. Of niet?

In een schilderachtig dorpje komt op een vroege morgen een meisje tussen twee huizen vandaan met een lange tak in haar hand. Een stuk of 5 gakkende ganzen met dikke, witte lijven en uitgestoken halzen. Ze leidt ze met de lange tak zonder moeite de weg op om vervolgens weer achter een huis te verdwijnen. De groep ganzen blijft rustig wachten en poept er vrolijk op los. Even later komt het meisje weer tevoorschijn met een volgende groep ganzen die zich bij de eerste groep voegen. Even dreigen 2 ganzen met elkaar ruzie te maken maar de hoedster houdt ze resoluut uit elkaar. Ze maakt een typisch geluidje en de hele groep ganzen zet zich in beweging om halt te houden bij een ander huis. Opnieuw worden er dieren bij gehaald en dit gebeurt nog een keer of drie totdat ze er zo'n twintig bij elkaar heeft. Weer maakt de hoedster een geluidje en de ganzen waggelen haar achterna een zijpad in, richting de grote verkeersweg die verderop ligt. Soms lijken de dieren onrustig en agressief te worden als ze anderen mensen ontmoeten maar de hoedster heeft de wind er goed onder. Bij de grote verkeersweg aangekomen wachten de ganzen op een teken van de hoedster om vervolgens over te steken. Dan komen ze aan bij een stuk drassig land, vlakbij een beek. De troep begint vrolijk te snateren en te grazen. Het meisje gaat zitten op een boomstronk, en lijkt afgeleid te worden door de dingen om haar heen. Niets lijkt minder waar, ze houdt de dieren goed in de gaten en grijpt effectief in als er een paar te ver weglopen of ruziën. (ter Horst, 1999, pp. 26-28)

In de Volkskrant stond een interview met Micha de Winter, hoogleraar pedagogiek aan de Universiteit van Utrecht. Volgens hem ligt de oplossing voor de hand maar past dit niet in het beleid van de overheid. De overheid zet in op de psychologisering en individualisering van de sociale problematiek. Hij stelt dat het 'oude maatschappelijk middenveld' van buurt, kerk, school en verenigingsleven is verbrokkeld of verdwenen. Dat is de reden waardoor ouders en kinderen meer vrijheid hebben verworven en minder houvast hebben. Er moet een nieuw middenveld gecreëerd worden dat pedagogisch verantwoord is en sociale verbondenheid creëert.

In het kader van deze oplossing lopen er een aantal interessante projecten en één daarvan is de 'vreedzame school'. Een citaat: *'Daar worden kinderen democratisch burgerschap geleerd, bemiddelen, omgaan met conflicten en verschillen. Dat werkt goed. De sfeer is goed, er is minder agressie. Maar de achilleshiel is dat zo'n kind na schooltijd in een Vogelaarwijk komt waar andere normen gelden. Daarom is het concept uitgebreid naar de vreedzame buurt: ook ouders, de speeltuin, de bibliotheek, Albert Heijn en allerlei andere instellingen in de buurt doen mee. Er zijn minder problemen in buurten waar mensen elkaar kennen, al is het maar van gezicht. Als je elkaar kent, durf je elkaars kinderen ook aan te spreken op wangedrag.*

Micha de Winter: Verbeter de wereld, begin bij de opvoeding. Vanachter de voordeur naar democratie en verbinding'. (Giessen, 2011, p. 10)

De taken van het ganzenmeisje zijn te vergelijken met de uitwerking van de vreedzame school. De lange tak en de goede sfeer in de 'vreedzame school' zijn middelen om tot het echte 'sturen' te komen, tot een nieuw middenveld waarin gehoorzaamheid een normaal verschijnsel is.

Samenvatting

De opvoeder draagt de structuur over naar het kind waarvan hij denkt dat het een passende structuur is. Door te 'trainen' leert een ouder zijn kind te gehoorzamen. Ter Horst laat zien hoe sturen en trainen er uit moet zien in zijn stuk over de ganzenhoedster. Micha de Winter stelt dat er een nieuw middenveld gecreëerd moet worden in de maatschappij. Een voorbeeld daarvan is 'de vreedzame school'. Pedagogisch verantwoord en het creëert sociale verbondenheid.

De Gids en zijn functie

gids	volgen	vrijheid	zelfbewust
------	--------	----------	------------

Als we in Parijs komen en we willen de mooie architectuur van gebouwen in de stad zien dan kunnen we een gids inschakelen. We zijn nieuwsgierige mensen die veel willen weten en we vragen de gids 'de oren van het hoofd'. We vragen door op zijn antwoorden en we treffen het, we hebben een betrouwbare gids. Hij creëert de ruimte van waaruit de mensen vragen kunnen stellen. Een goede gids maakt zijn volgelingen wegwijs zonder dwingend te zijn. *Een gids is in de eerste plaats gastvrouw/gastheer en vertegenwoordigt met zijn/haar kennis ons land. Tijdens de excursie die de gids begeleidt, worden de gasten over verschillende onderwerpen geïnformeerd. Dit gebeurt in de taal van de gasten en op een prettige en onderhoudende manier* (Gidsenorganisatie).

In de Trouw stond het volgende artikel van Marina Jansen Schoonhoven. Zij is pedagoog en consultant en zij schrijft over de hedendaagse opvoeding in Nederland. Uit een onderzoek van Trouw blijkt dat ouders willen dat hun kinderen eerlijk zijn. Eerlijkheid verwachten bij je kinderen impliceert een 'oordeelsvermogen en normbesef'. Ouders hebben hier een belangrijke taak in. Ze moeten hun kinderen ondersteunen in het 'verantwoordelijk zijn' voor de samenleving.

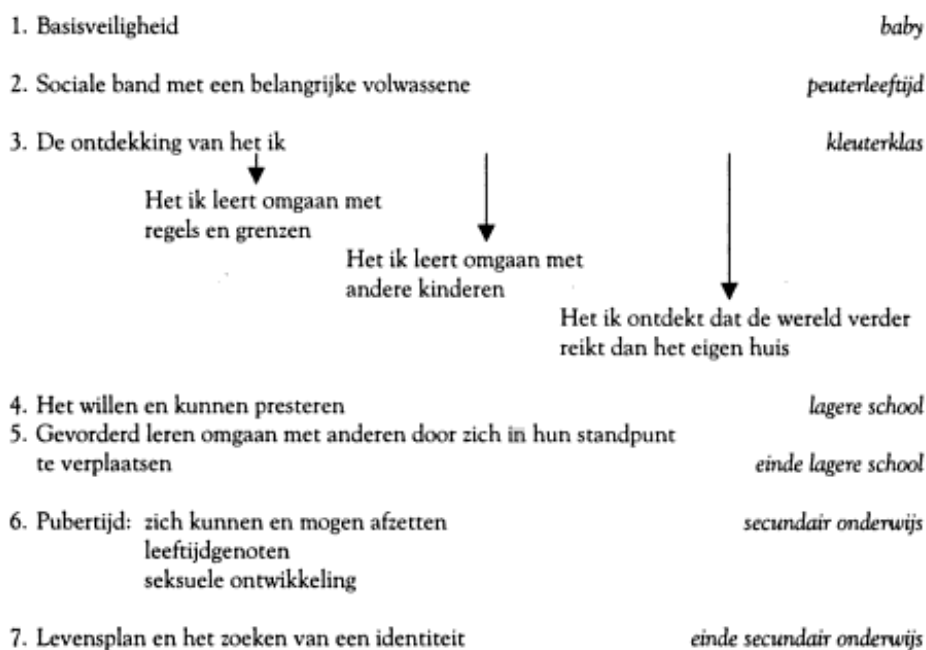
Uit onderzoek blijkt dat we onze kinderen beschouwen als gelijken in de volwassenheid. Kinderen moeten niet zozeer gehoorzaam zijn maar vooral zelf willen en kunnen beslissen welke keuzes ze maken (Schoonhoven, 2013, p. 21). Daar schuilt ook een zekere waarheid in volgens de onderstaande theorie van Maria Montessori. Zij was een Italiaanse arts met een grote belangstelling voor opvoeding. Zij zegt dat de opvoeder vooral de voorwaarden moet scheppen om het kind eigen keuzes laten maken. Kinderen zijn in principe vrij en moeten ook de ruimte kunnen hebben om er zelf iets van te maken. Als ze deze vrijheid krijgen nemen ze ook de verantwoordelijkheid die daarbij hoort. De opvoeder heeft vertrouwen in de eigen mogelijkheden van het kind om zich te ontwikkelen. Hij helpt en steunt het kind om het zelf te doen en biedt het kind veiligheid. Montessori hecht veel belang aan de zelfstandigheid van het kind (M.van Eijkeren, 2012, p. 8). Dat de theorie van Montessori essentieel is mag niet ontkent worden. Toch laten verschillende bronnen zien dat de balans onevenwichtig is in het huidige opvoedingsklimaat in Nederland. Dr. Hans Werdmölder is als lector Jeugd en Veiligheid werkzaam aan de Avans Hogeschool in Brabant en is als universitair hoofddocent verbonden aan de Universiteit van Utrecht.

Een fragment uit een artikel uit Dagblad de Limburger: *'Kinderen worden niet meer opgevoed, ze krijgen altijd gelijk. Moderne ouders hebben ook een zekere huiver om autoritair op te treden. We overleggen liever en maken afspraken over roken, drinken en op tijd thuiskomen. Zelfregulatie, ontplooiing, en zelfredzaamheid zijn nieuwe modewoorden geworden in de opvoeding. Het eindeloos overleggen en continu verschuiven van de grenzen kan echter ook heel vermoeiend zijn. Juist scheidsrechters, politieagenten en andere ordehandhavers hebben te maken met de erosie van het gezag. Zij worden geconfronteerd met kinderen die niet zijn opgevoed en niet gewend zijn om te gaan met gezag en autoriteit. Zij krijgen ook te maken met ouders die niet accepteren dat vreemden gezag uitoefenen over hun kinderen. Het wordt tijd voor een nieuwe stille revolutie in de opvoeding, een verschuiving naar een milde vorm van autoriteit'*. (Werdmölder, 2013, p. 8)

Volgens Dr. Werdmölder moeten we terug naar een milde vorm van autoriteit. Wat zou dat dan moeten zijn? Wat is die gehoorzaamheid die we ergens niet verlangen maar toch vereist is?

In 'de hand van de opvoeder' van Ter Horst wordt dit kernachtig neergezet. Het kind kan niet alleen maar per reflex reageren op signalen. Daar komt het niet ver mee in deze complexe wereld. Een kind heeft ook gidsen nodig die het kan vertrouwen en het de weg kan wijzen in het leven. Gidsen die zelf weten waar ze heen willen gaan en op kruispunten en pleinen keuzes kunnen en durven maken. Het kind zal eerst op de arm meegaan, vervolgens tussen papa en mama in om uiteindelijk in overleg zelfstandig naast hen te lopen. Op die manier maakt de opvoeder zich geleidelijk overbodig. Het punt wordt bereikt dat het kind een eigen verantwoordelijkheid leert kennen in keuzes maken. Misschien wel heel andere dan de opvoeder zelf ooit heeft gedaan. Het gaat erom dat het kind durft te kiezen en weet waarheen zijn weg gaat. Het ontwikkelen van die zelfbepaling wordt ook beschreven in het boek 'Ontwikkelingspedagogiek'. *'Het uiteindelijke doel van de opvoeding is de volwassenheid, wat eigenlijk staat voor onafhankelijkheid ten opzichte van de opvoeders. Je wordt als volwassene dus in staat geacht de verantwoordelijkheid voor je daden en beslissingen te dragen. De Nederlandse pedagoog Langeveld spreekt daarom van 'zelfverantwoordelijke zelfbepaling'. Dit betekent dat de opvoeding eindig is vanuit de positie van de opvoeder. Er wordt ook wel gezegd dat indien de opvoeder overbodig is geworden, de taak is vervuld'* (Tieleman, 2012, p. 22).

Een kind doorloopt een aantal ontwikkelingsfasen waarin ouders een belangrijke verantwoordelijkheid hebben. In het leren kennen van de wereld heeft het kind zijn ouders nodig en de kwaliteiten die het kind daarbij tentoonspreiden hebben de ruimte nodig. De gids reageert dus op het beginnende zelfbewustzijn van het kind door te volgen en ruimte te geven. Hij doet dit ook met het oog op de zelfverantwoordelijkheid die het kind kan bewerkstelligen. Dit zegt ook Gerrit Vignero in het boek van Terbank: 'Ouderschap betekent immers ook de ruimte bieden om op eigen benen te gaan staan' (Terbank, 2011, p. 48). Wat is er dan, naast ruimte allemaal nodig om uiteindelijk op eigen benen te kunnen staan?

(Terbank, 2011)

Terbank zegt vervolgens: *‘De ontwikkelingspsychologie is een belangrijke bron waaruit mensen intuïtief putten bij het opvoeden. Vanuit de verschillende ontwikkelingsstappen die het kind van baby tot jongvolwassene doormaakt, krijg je er als ouder zicht op hoe het kind op een bepaalde leeftijd met de wereld bezig is en sociaal emotioneel groeit. Deze fasen van het sociaal-emotionele ontwikkelingsmodel is eerst door Erikson uitgewerkt en in de loop der jaren door verschillende auteurs verfijnd. (Cluckers, 1981; Kohnstamm, 1991a,1991b; Riksen-Wakraven, 1989; Biessels-Smulders & Wagenborg, 1990). Elk van deze stappen staat voor een aantal thema’s en menselijke kwaliteiten. Rekening houden met deze kwaliteiten is een belangrijk aspect van opvoeden en ouderschap’* (Terbank, 2011, p. 49).

Uit deze bronnen is op te maken waarom een kind eigen ruimte nodig heeft. Het 5R-model erkent dit ook en wil kinderen hier juist in laten groeien. Een eigen venster op de werkelijkheid ontwikkelen kan een intensief project zijn en daar is afwisselend ruimte en sturing van opvoeders in nodig. De levensbeschouwing van een kind komt tot stand in samenwerking met de opvoeders. In de verschillende ontwikkelingsstappen heeft de opvoeder zicht op het kind en is daarbij volgend. De gids stimuleert mensen tot groei. Opvoeders houden zich in de rol van gids bezig met hun kinderen te ‘laten groeien’.

Wil Derkse is bijzonder hoogleraar wijsbegeerte bij de Open Universiteit Nederland. In zijn boekje *‘Een levensregels voor beginners’* definieert hij op treffende wijze ouderschap. Derkse stelt dat ouderschap per definitie een commitment is wat van harte en onvoorwaardelijk is. Hij stelt ook dat ouders die serieus omgaan met hun verantwoordelijkheid in de opvoeding, maar het tegelijk ervaren als een zure plicht, kunnen we met moeite goede ouders noemen. En wanneer kinderen in dit klimaat niet echt tot ontwikkeling komen wordt voorbijgegaan aan het meest essentiële. Ouderschap is vooral gericht op groei, Derkse noemt het spirituele groei. Een groei die een natuurlijk en niet-geforceerd verloop kent. Natuurlijk zijn er daarin perioden van stagnatie, het opzoeken van zijwegen en is er de ruimte om te falen. Maar in die periode wordt de affectie naar het kind niet tijdelijk ingetrokken. (Derkse, 2003, p. 76)

Die groei impliceert een zekere vorm van ruimte. Ruimte om te experimenteren maar ook een ruimte waarin er fouten mogen worden gemaakt. Misstappen die gemaakt kunnen worden door het kind maar ook door de ouder. Tegelijkertijd moet de ouder zich blijven realiseren dat het kind een beginnend zelfbewustzijn gaat creëren waarin het op ontdekkingstocht gaat. Het 5R-model zegt dat dit kind ‘gevolgd’ moet worden in die zoektocht. Een goede invulling van de ‘gidsrol’ stimuleert het kind in zijn weg naar de volwassenheid, het einddoel van de opvoeding. Wat gebeurt er dan als we besluiten om het kind de ‘ongeremde ruimte’ in sturen?

Ter Horst zegt hier het volgende over:

Doordat men vroeger veel te veel kinderen liet opzitten en pootje geven, ontstond er eind jaren 60 in alternatieve kringen dat bekende heftige verzet tegen elke vorm van leiding in de opvoeding. ‘Laissez faire’; laat ze maar doen, laat ze maar gaan,’ was een leus die door zeer velen in de westerse wereld werd overgenomen. Eerst werkte dat bevrijdend, maar het duurde niet lang of veel ouders en onderwijzers verloren de greep op de situatie. Het gevolg was dat grote aantallen kinderen finaal door het lint gingen wegens gebrek aan leiding. (ter Horst, 1999, p. 24/25)

Samenvatting

De gids in het 5R-model staat voor het wegwijs maken in het leven. Hij maakt zijn volgelingen wegwijs zonder dwingend te zijn. Dat klinkt simpel maar dat is het niet lettend op het krantenartikel waarin dr. Hans Werdmölder kritiek uit op het huidige 'gezagsloze' opvoedingsklimaat in Nederland. Maria Montessori heeft veel belangstelling gekend voor opvoeding. Zij hecht veel belang aan de zelfstandigheid van het kind. Kinderen kunnen niet alleen maar per reflex reageren maar hebben ook betrouwbare gidsen nodig om 'op eigen benen te kunnen staan'. Verantwoordelijkheid nemen is niet alleen in de opvoeding belangrijk maar juist ook in de gidsrol. De ruimte die het kind moet krijgen om zelfbepalend te worden bepaalt zijn mate van zelfstandigheid, op eigen benen kunnen staan.

De Mystagoog en zijn functie

mystagoog

verwonderen

genieten

samenbewust

Wat betekent het eigenlijk? Mystagogie staat voor inwijding in de mysteriën. Ervaringen die hiermee gepaard gaan kunnen we eigenlijk niet verklaren. Dus ergens stijgen we boven onszelf uit en zien we het grote geheim van het leven. Of eigenlijk zien we het ook weer niet. Best wel geheimzinnig en ongrijpbaar. Het klinkt wat 'zweverig' en daarom wordt het hieronder geïllustreerd met de beschrijving van Ter Horst.

In het pedagogisch quintet spreekt Ter Horst over een priester die de geheimen van een heiligdom bewaakt. De mensen die hier naar binnen willen worden niet zomaar toegelaten. Men moet eerst alle eigendommen achterlaten en dan zien zij bij binnenkomst eigenlijk niets nieuws. Zij zien het binnenste in een nieuw licht. Een Gouden Moment, een niet te vergeten bewustwording van de werkelijkheid. De gewaarwording is niet zomaar te organiseren. Echtheid staat voorop, ons hart moet aanwezig zijn met betrekking tot de werkelijk in en om ons heen. Als men over dit volle bewustzijn beschikt en hierin ingewijd zijn, kunnen kinderen pas overgaan naar de 'toewijding'. De toewijding aan iets of iemand kan best een gevecht zijn waar jongeren op hun dertigste pas een antwoord op hebben. Sommigen komen niet tot een antwoord en blijven hun gehele leven maar wat rond-schnabbelen. (Ter Horst, 1995, p. 125)

Het woord 'volle bewustzijn' wordt om boven en onderstaande redenen dan ook binnen het 5R-model aangeduid als 'samenbewustzijn'. In zijn boek, Christelijke Pedagogiek als handelingswetenschap, exploreert hij het begrip mystagoog. Dit begrip wordt ook in dit onderzoek gehanteerd (ter Horst, 2008, p. 136).

Als ouder kan men genieten van het zien van de kinderen. In een toegeeflijke opvoeding kan dit ook gebeuren. In de antiautoritaire opvoeding die begon rond de zestiger jaren van de vorige eeuw, waar Ter Horst over sprak, zal dit genieten ook voorop hebben gestaan. Maar er is een verschil tussen genieten en bewust genieten. De mystagoog kan schakelen tussen de verschillende rollen waar Ter Horst over spreekt, hij kan terugkeren naar de realiteit zoals wij die kunnen zien. Hij kan het volgende moment weer een tuinier zijn die zorg draagt voor het kind wat bemodderd de kamer binnenstapt. De consequentie hiervan is dat het kind wordt versterkt in zijn samenbewustzijn. Hij ziet wat zijn opvoeder doet en beseft dat genieten niet altijd aanwezig kan zijn. De andere genietster kan opgaan in een moment wat niet lang genoeg kan duren: het beeld van het voorbeeldige kind. De consequentie hiervan is dat kinderen individualisten worden die gaan voor eigen geluk. Ter Horst spreekt zelfs over 'door het lint gaan' (ter Horst, 2008).

Hoe kunnen mensen zich nu verhouden tot en in relatie staan tot hun medemens? Philip Kohnstamm was geboeid door de verhouding van de mens tot God. Hij noemt die samen met Martin Buber (1947) een ik-Gij verhouding. Deze verhouding maakt het de mens mogelijk om in de ik-gij verhouding te komen tot de medemens. Deze dubbele verhouding van de mens maakt hem verantwoordelijk en stelt hem in staat om antwoord te geven. (ter Horst, 1980, p. 65) In deze verhouding kunnen we komen tot pro-sociaal gedrag. Hiermee bedoelt met meestal gedrag dat niet alleen gericht is op het eigen welzijn, maar ook op dat van anderen (Vos, 2011). Kinderen en hun omgeving hebben altijd direct of indirect een samenhang die kan resulteren in toename van pro-sociaal gedrag.

Elementen van dit gedrag zijn: een positief gevoel van eigenwaarde, assertiviteit en verschillende interactiestijlen kunnen beheersen. Ouders en leraren zijn belangrijk in het ontwikkelen van pro-sociaal gedrag. Er zijn dertig verschillende soorten technieken hoe je kinderen kan stimuleren om pro-sociaal te zijn. Dit zijn technieken als: ontwikkel empathie, het identificeren van de interesse van kinderen, moedig kinderen aan om voor jongere zusjes/broertjes en kinderen te zorgen. (Wittner, 1992, p. 8) Empathie is een motivator om aan elkaar te denken en is een mediator voor pro-sociaal gedrag (Wittner, 1992, p. 139).

Als laatste wordt er genoemd dat een ouder zijn kinderen moet koesteren. Is een ouder gevoeliger voor de nood van het kind, des te meer het kind affectief, coöperatief en flexibel in zijn omgeving is. Ook het voorbeeld van gevoelig zijn en het ingaan op de vraag om zorg en troost zorgt ervoor dat de kinderen ook voor een ander klaar zullen staan en hun eigen belang aan de kant zetten. (Wittner, 1992, p. 20)

Martin Buber was Joods-Oostenrijks-Israëliisch godsdienstfilosoof. Wanneer hij het heeft over verschillende opvoedingsrichtingen zegt hij in dit stuk het volgende; 'Als alle 'richtingen' tekortschieten, in de duisternis boven de afgrond, verrijst de ene ware richting van de mens, naar de scheppende geest, naar Gods boven het aangezicht van de wateren de vleugels uitbreidende geest, die, waarvan wij niet weten, vanwaar hij komt en waarheen hij waait. Dat is de ware autonomie van de mens, het product van de vrijheid, die niet meer verraadt, maar verantwoordt. De mens, het schepsel, dat het geschapene vorm geeft en omvormt, kan niet scheppen. Maar hij kan zich en anderen voor het scheppende toegankelijk doen zijn. En hij kan de Schepper aanroepen, opdat Hij Zijn evenbeeld zal redden en voltooiën'. (Buber, 1970, p. 43)

Buber schonk de mensen in het begin van de twintiger jaren van de vorige eeuw zijn 'Ich und Du'. In zijn boekje waarin de ik-Gij verhouding verder wordt uitgesproken heeft Buber het over gevoelens en liefde en hoe die zich verhouden in de mens en tot de mens. Gevoelens kan men in bezit hebben maar liefde moet zich voordoen. Gevoelens verblijven in een mens maar de mens woont in zijn liefde. Hierdoor ontstaat de relatie die het grondwoord Ik-Gij vormen, het legt de grondslag voor de wereld-der-relatie. Naar een boom kunnen we kijken maar we kunnen geen relatie met hem aangaan. Want Buber zegt; 'relatie is wederkerigheid'. De verwondering is dus eigenlijk een bovenaardse trend. Een mysterie dat we niet kunnen bevatten, de maand augustus is hier een lichtend voorbeeld in. Vallende sterren vallen niet vaak maar in deze maand wel. Ouders en kinderen vallen stil in verwondering. Buber verplaatst dit verhaal in het mooie citaat; 'Wie in de liefde staat en in haar staande de wereld bekijkt, ziet de mensen los van hun gebondenheid aan het alledaagse gevoel'. De 'samenbewustheid', het woord wat het 'volle bewustzijn' van Ter Horst vervangt, ontstaat bij een geloof in de simpele magie van het leven(de vallende sterren). In dienst van het heelal ziet de mens reikhalzend uit naar de wederkerige relatie met de ander (Buber, 1981, pp. 17,18). In het 5R-model staat de mystagoog voor het inwijden in geheimen. Sommige dingen in het leven kunnen kinderen in tegenstelling tot volwassen niet 'behappen'. Hier komt de mystagoog om de hoek kijken, hij zal het geheim niet verklaren maar in verwondering samen met kind stil staan. Hier ontstaat het samenbewustzijn waarin een kind het vermogen beheerst om relaties aan te gaan met anderen.

Samenvatting

In de vijfde rol staat het verwonderen, het genieten en samenbewustzijn voorop. Drie termen die van elkaar verschillen maar in het licht van de mystagoog bij elkaar komen. Wanneer kinderen en ouders in het volle bewustzijn staan is dit het mooiste wat er zich in de ouder-kindrelatie kan afspelen. We kunnen dan spreken van het samen-bewustzijn. Het kind is in staat om naar zijn medemens te kijken omdat zijn ouders hem hierin ingewijd hebben. De relatie met de ander verkeert aan de oppervlakte en het kind is in staat om te schakelen tussen de verwondering en de realiteit. Wanneer Buber het heeft over de relatie met de ander ziet hij hierin een Ik-Gij relatie. Hij stelt dat echte relaties ontstaan wanneer er sprake is van wederkerigheid.

3.3 Welke theorieën zijn strijdig met het 5R-model?

In deze deelvraag wordt onderzocht welke literatuur het 5R-model ontkracht. Er wordt aangetoond dat er bronnen zijn die niet overeenkomen met waar het 5R-model voor staat. De verschillende rollen van het 5R-model kunnen te allen tijde worden ingezet. Dit is ook nodig om te komen tot zelfstandige kinderen die verantwoordelijkheid weten te nemen in hun omgeving.

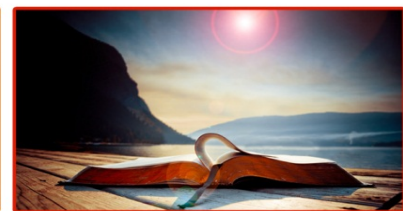
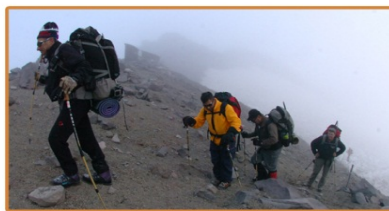
rollen

werkwoorden

behoeften

zijnswijzen

schatbewaarder	beschermen	veiligheid	stoffelijk
tuinier	verzorgen	groei	organisch
trainer	sturen	gehoorzaamheid	bewust
gids	volgen	vrijheid	zelfbewust
mystagoog	verwonderen	genieten	samenbewust

De Gordon-methode

Thomas Gordon was een Amerikaanse psycholoog en ontwikkelde de Gordon-methode.

De Gordon-methode werd ontwikkeld als reactie op de autoritaire opvoeding en in de traditie van de humanistische psychologie. Het uitgangspunt is gelijkwaardigheid en in feite staat Gordon aan de wieg van de democratische opvoedingsstijl. Volgend de Gordon-methode moeten opvoeders een kind niet tot iets dwingen, want dwang vernederd een kind en tast de relatie met het kind aan. Laat ze zover ze kunnen zelf conflicten oplossen, werk zelfstandigheid in de hand (M.van Eijkeren, 2012, p. 28).

De Gordon-methode is een opvoedmethode waarin je luistert naar je kind en met je kind communiceert op basis van respect. De Gordon-methode leert je om op een betere manier te communiceren met je kinderen. Gelijkwaardigheid en wederzijds respect staan in dit natuurlijk ouderschap centraal. Als er problemen zijn, los je die samen op. Enkele kernpunten uit deze methode zijn; afspraken maken waar iedereen zich aan houdt, constructief omgaan met verschillen in waarden en in begrijpelijke taal spreken die voor jouw kind begrijpelijk zijn. Deze democratisch manier van opvoeden heeft goede gevolgen, zoals meer begrip voor elkaar, minder conflicten, een betere sfeer in huis en je kind krijgt meer verantwoordelijkheidsgevoel.

De Gordonmethode wijkt niet geheel af van de functies van het 5R-model. Doelen als groei, veiligheid, vrijheid en genieten staan centraal in deze methode. In het 5R-model heeft de trainer daarentegen ook een belangrijke taak. Dit is te lezen in hoofdstuk 3.2. In de Gordonmethode lijkt deze taak, gelet op de beschrijving hiervan, meer op de achtergrond te fungeren.

In het 5R-model kan er ook wederzijds respect tot stand komen. De opvoeder heeft zicht op het kind en durft ook fouten toe te geven. Als een vader bijvoorbeeld is uitgevallen tegenover het kind mag hij kort daarop zijn excuses aanbieden. Dit voorbeeldgedrag zal het kind kunnen kopiëren waardoor wederzijds respect inherent is aan de opvoeding. Wanneer men toekomt aan de vijf rollen is er naar onze mening sprake van een natuurlijke verbinding die de opvoeder kan generen door zijn eigen inzichten en benadering naar het kind toe. In de opvoedingssituatie is er altijd sprake van een opvoeder en een kind, er is er een duidelijke hiërarchie. In die hiërarchie staat de ouder echter wel dienend tegenover het kind en is er ruimte voor onderhandeling. Het kind kan altijd met zijn wensen terecht bij zijn ouders en de ouder zal deze inwilligen, zicht houdend op de (on)mogelijkheden van die wensen. Wanneer er gevaren bestaan zal de ouder in de gidsrol stappen, bij dreigend gevaar zal de ouder beschermen en verzorgen.

Stadia van morele ontwikkeling

De Amerikaanse psycholoog Kohlberg stelt dat kinderen een aangeboren rechtvaardigheidsgevoel hebben. Hierbij is het niet volledig afhankelijk van zijn omgeving die het kind innerlijke waarden leert te hanteren. Het kind heeft zelf een morele ordening en die is in alle culturen gelijk. Deze morele ontwikkeling kent 3 stadia van twee fases. Kohlberg ziet deze ontwikkeling als een apart domein van de menselijke ontwikkeling. Er zijn wel culturele discrepanties in gewoonten maar de essentie, de morele grondslag is universeel. Zo bestaat er het pre-conventionele stadium, het conventionele stadium en het post-conventionele stadium. In het eerste stadium leert het kind door belonen en straffen wat goed en kwaad is. In het tweede leert het kind door zijn omgeving wat goed en kwaad is en in het derde stadium ontdekt het kind dat er hogere, universele en menselijke waarden bestaan die de sociale waarden overstijgen.

Als we naar het 5R-model kijken zien wij een overlap met de theorie van Kohlberg. De trainer richt zich pre-conventioneel (extrinsiek), de gids op conventioneel (intrinsiek) en mystagoog op post-conventioneel (moreel). Dit is vergelijkbaar met 'shallow', 'deep' en 'profound' wat we eerder in dit hoofdstuk behandelden. Hier begint de gewetensvorming van een kind. In het conventionele stadium zien we de trainer actief. Hij weet wat goed en rechtvaardig is en brengt dit over op het kind. Hij vertelt hem wat het goede is en verwacht hierbij dat het kind volgbaar is in de redeneringen van de opvoeder. In het post-conventionele stadium komen de vijfde en zesde fase tot uiting. In die vijfde fase zien we het zelfbewustzijn groeien. Men ontdekt dat er nog meer is dan wat opvoeders vertellen. En dan is er het besef dat men die hogere waarden kan gebruiken om de sociale normen te toetsen. Tenslotte bereikt men in fase zes de laatste stap. Het kind komt tot eigen verantwoordelijkheid en het kan beslissen of het zich wel of niet aan de normen wil opleggen (Kohnstamm, 2002, p. 239).

Alhoewel we de overlap hebben beschreven is er toch een zekere afwijking te bespeuren. Kohlberg gaat uit van drie stadia die chronologisch moeten worden afgelegd. Men kan geen stadium verslaan en ook Kohnstamm heeft hier kritiek op.

Er zijn weliswaar verschillende niveaus waarop het kind de balans kan opmaken en morele beslissingen kan nemen. Kohlberg stelt dat dit mogelijk is in het laatste stadium. Het 5R-model gaat er van uit dat het kind zich de vrijheid eerder kan permitteren en dat zijn directe omgeving hierbij van doorslaggevend belang kan zijn (Kohnstamm, 2002, p. 240).

Bij de beschrijving van de mystagoog in hoofdstuk 3.2 is er ingegaan op het ontstaan van het samenbewustzijn. Het kind heeft zijn ouders nodig om een eigen verantwoordelijkheid te ontwikkelen om met vrijheid om te gaan. Het 5R-model stelt dat gehoorzame mensen vanuit het verwonderen meer in vrijheid kunnen gaan staan. Vrije mensen kunnen vanuit het verwonderen en het laten raken, wat daarbij hoort, gehoorzaamheid een plek geven.

Samenvatting

De Gordonmethode is een reactie op de autoritaire opvoeding. Het is een democratische manier van opvoeden, veel gaat in overleg met het kind. De Gordonmethode wijkt niet helemaal af van de functies van het 5R-model. Doelen als groei, veiligheid, vrijheid en genieten zullen centraal staan in deze methode. We zien aan de beschrijving van de doelen van deze methode dat het onderdeel lijkt te zijn van het 'onderhandelingshuishouden'. In tegenstelling tot de Gordonmethode gaat het 5R-model uit van een duidelijke hiërarchie in het gezin. Er is een volwassen opvoeder en er is een kind wat structuur en ruimte beiden nodig heeft. Hierin is wel degelijk ruimte voor onderhandeling maar die is in zekere mate beperkt.

Er is een zekere overlap tussen het 5R-model en de theorie van Kohlberg. De rollen en werkwoorden uit ons model zijn onder te brengen in de verschillende stadia van morele ontwikkeling van Kohlberg. Hij gaat er echter vanuit dat deze chronologisch zijn opgebouwd terwijl de werkwoorden van 5R-model minder chronologisch gebonden zijn en de rollen die een opvoeder kan vertegenwoordigen onbeperkt inzetbaar zijn. Altijd wordt er een rol ingezet op het moment dat er contact is tussen ouder en kind. Wel is het zo dat niet iedere opvoeder even makkelijk stuurt, volgt of verwondert. Daarbij geeft de theorie van Kohlberg wel een houvast.

Het literatuuronderzoek wordt op de volgende pagina in zijn geheel samengevat.

Samenvatting literatuuronderzoek

Het 5R-model is gebaseerd op de opvoedingstheorie van de pedagoog Wim ter Horst. Hij heeft hier ook enkele boeken over geschreven. Het voornaamste boek 'Christelijke pedagogiek als handelingswetenschap' is de grote 'pilaar' onder het 5R-model.

Dit literatuuronderzoek is als omvangrijk te bestempelen. We zijn ons hiervan bewust, tegelijkertijd is dit onderdeel van groot belang in het onderzoek. In dit literatuuronderzoek is zichtbaar dat theorieën van een aantal pedagogen zoals van der Pas(2009), Waterink (1964) en Schoonhoven (2013) in het 5R-model passen.

De pedagoog Micha de Winter(2011) over de 'vreedzame school', de Duitse opvoedkundige Fröbel over de 'Kindergarten', de filosoof Martin Buber(1970) met zijn 'Ik en Gij', ze zijn zeer waardevol gebleken. In combinatie met internationale literatuur van de Japanners Nonaka en Takeuchi(1995) en de Engelse professor John West Burnham(2009) is het 5R-model een aandachtstrekker. Hier zien we de overlap met het SECI-model van de Japanners waarmee ze het verband leggen tussen expliciete en impliciete kennis van professionals. Deze kennis blijft circuleren in een oneindige spiraal. De theorie 'Modes of learning' van J.W. Burnham gaat over de verschillende manieren van leren die er zijn.

Veiligheid en bescherming zijn onlosmakelijk met elkaar verbonden. Ze zijn zelfs een vanzelfsprekendheid te noemen volgens van der Pas. Een kind kan niet zonder de geborgenheid en liefdevolle verzorging van opvoeders die van hem houden. De opvoeder is te vergelijken met een tuinier die de prachtigste plant(en) verzorgt in zijn opvoedingstuin. De opvoeder draagt de structuur over naar het kind waarvan hij denkt dat het een passende structuur is. Door te 'trainen' leert een ouder zijn kind te gehoorzamen. Dat klinkt gemakkelijk maar dat is het niet. Dr. Hans Werdmölder(2013) uit kritiek op het huidig 'gezagsloze' opvoedingsklimaat in Nederland. Maar waar hechtte Maria Montessori veel belang aan? De zelfstandigheid van het kind. Er zijn tegenstrijdigheden als we letten op wat er zoal is gezegd. Micha de Winter stelt dat er een nieuw middenveld gecreëerd moet worden in de maatschappij. De 'vreedzame school' zoals hij dat noemt is pedagogisch verantwoord en creëert sociale verbondenheid.

Wil Derkse(2003) is bijzonder hoogleraar wijsbegeerte, niet direct een pedagoog, stelt dat ouderschap is vooral gericht op groei. Verantwoordelijkheid nemen is niet alleen in de opvoeding belangrijk maar juist ook in de gidsrol. De ruimte die het kind moet krijgen om zelfbepalend te worden bepaalt zijn mate van zelfstandigheid, op eigen benen kunnen staan.

In de vijfde rol staat de verwondering en samenbewustzijn voorop. Twee termen die van elkaar verschillen maar in het licht van de mystagoog bij elkaar komen. Het kind is in staat om naar zijn medemens te kijken omdat zijn ouders hem hierin ingeleid hebben. Wanneer Buber het heeft over de relatie met ander ziet hij hierin een Ik-Gij relatie. Deze moeilijke tekst laat zien dat echte relaties ontstaan wanneer er sprake is van wederkerigheid.

De Gordonmethode is een democratische manier van opvoeden, veel gaat in overleg met het kind. We zien aan de beschrijving van de doelen van deze methode dat het onderdeel lijkt te zijn van het 'onderhandelingshuishouden'. In tegenstelling tot de Gordonmethode gaat het 5R-model uit van een duidelijke hiërarchie in het gezin. Er is een zekere overlap tussen het 5R-model en de theorie van Kohlberg. Hij gaat er echter vanuit dat zijn stadia van morele ontwikkeling chronologisch zijn opgebouwd terwijl de werkwoorden van 5R-model altijd kunnen gelden en de rollen die een opvoeder kan vertegenwoordigen onbeperkt inzetbaar zijn.

Nu het literatuuronderzoek is afgerond wordt er in de volgende paragraaf aangetoond wat de primaire reacties zijn van ouders en hulpverleners op het model. Hierin staan twee vragen centraal:

- Wat zijn de reacties van ouders en hulpverleners op het model?
- Aan welke rol geeft een ouder of hulpverlener het meest invulling in contact met het kind?

Aan de hand van deze vragen kan er een balans worden opgemaakt van de reacties op het model.

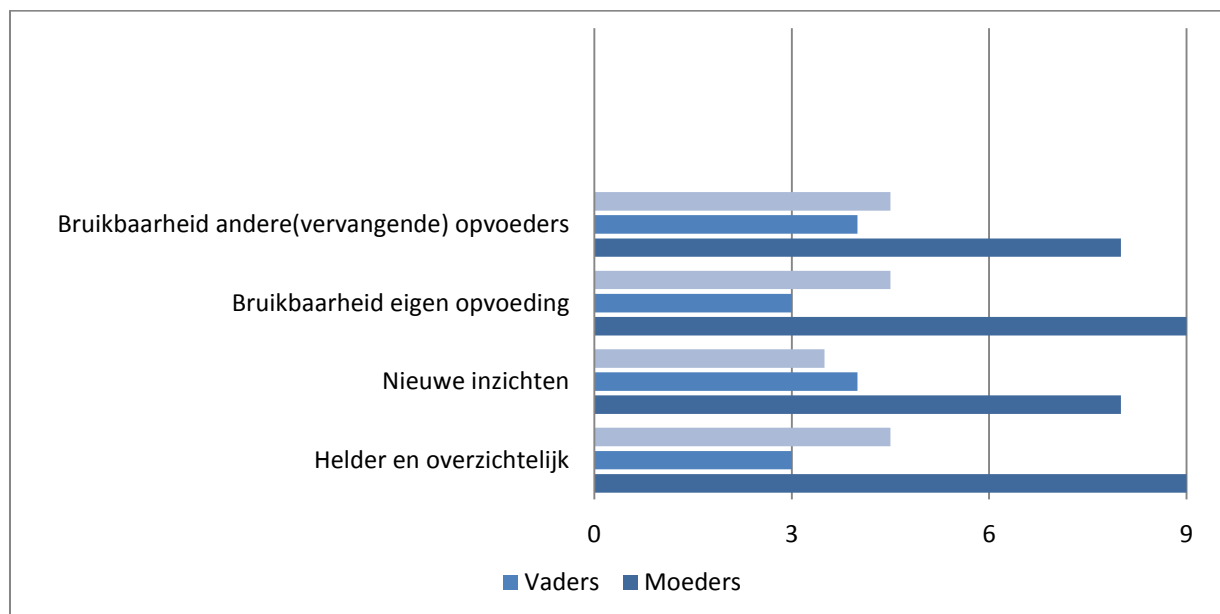
3.4 Wat zijn de reacties van ouders op het 5R-model?

Het 5R-model is geen bekend model hoewel sommige mensen de naam Ter Horst wel kennen, voornamelijk mensen van de opleidingen Pedagogiek en Sociale Studies. Het 5R-model als zodanig is minder bekend omdat Auxanon een onlangs gestart ontwikkelingsbureau is. Het is dus noodzakelijk gebleken om mensen eerst op de hoogte te brengen van de inhoud van 5R. De opdrachtgever is hierin behulpzaam geweest door de presentaties te verzorgen. In deze paragraaf worden de verwijzingen naar de enquêtes van hulpverleners met 'Enq. Hv' aangeduid en de enquêtes met ouders 'Enq. Ou'. Het cijfer verwijst naar de specifieke enquête.

Aantal respondenten

Het aantal respondenten in dit onderdeel van het onderzoek berust op negentien mensen; negen moeders (enquête) , vijf vaders (interview) en vijf hulpverleners (enquête) hebben ons verwittigd van hun mening wat betreft het 5R-model. Vanwege het klein aantal respondenten worden de resultaten niet in percentages weergegeven, maar worden ruwe getallen genoteerd.

Wat zijn de reacties van ouders en hulpverleners op het 5R-model?

Reeks 1: Moeders (n = 9)

De cijfers 0-9 zijn ruwe getallen.

Reeks 2: Vaders (n = 5)

Reeks 3: Hulpverleners (n = 5)

Bij de presentatie van het CJG in Doorwerth zijn zes moeders aanwezig geweest. Unaniem laten zij in hun reactie zien dat het model als helder en duidelijk omschreven kan worden. Het overgrote deel vindt het bruikbaar in de opvoeding aan eigen kinderen. Een groot deel van hen (acht moeders) krijgt door het model nieuwe inzichten. Zij zeggen ook dat het bruikbaar kan zijn voor andere(vervangende) opvoeders. (Enq. Ou. 1, 2, 3, 4, 6, 7, 8, 9, 2013). Op de presentatie op de Rehobothschool in Opheusden zijn drie moeders aanwezig geweest. De moeders beschouwen het model als helder en overzichtelijk. Zij geven aan meer te willen doen met de laatste twee rollen, de gids en de mystagoog, omdat deze ondervertegenwoordigd zijn in de gemeenschap die zij vertegenwoordigen.

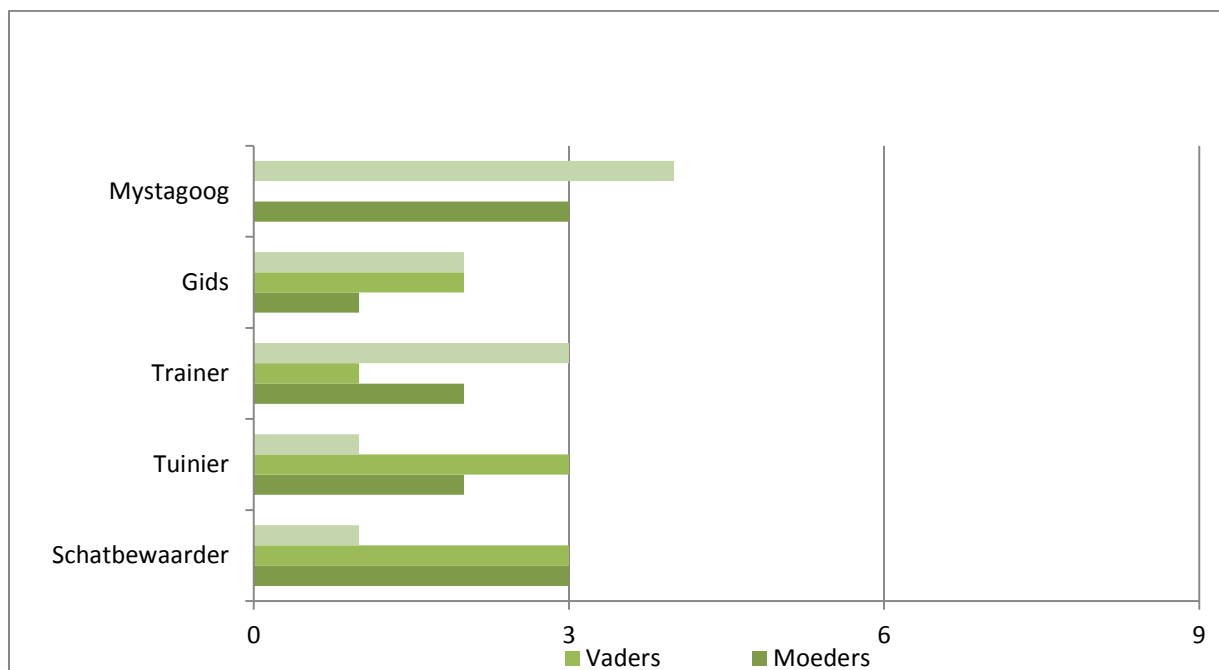
Van de vijf vaders die geïnterviewd zijn zeggen drie vaders dat het model nieuwe inzichten geeft. (Int.1.10, Int. 4.30, Int.5.23,2013). Drie van de vijf vinden ook dat het model bruikbaar is voor andere(vervangende) opvoeders. (Int.1.25, Int.2.25, Int 5.20,2013).

Voor alle vaders is het 5R-model vooral een bewustwordingsmodel(Int.1.8, Int.2.21, Int.3.6, Int.4.25, Int.5.19,2013). Zodra zij de rollen zien kunnen zij hun handelen plaatsen in die rollen.

De reacties van hulpverleners zijn uiteenlopend. Een docent van de Christelijke Hogeschool Ede ziet het model als helder en zegt dat het model bruikbaar is voor andere ouders in Nederland, maar typeert de 'behoeften' uit het model als 'arbitrair' en geeft aan dat het model niet direct nieuwe inzichten geeft (Enq. Hv 1, 2013). Een groepswerker van Eleos geeft aan dat hij het model wil gebruiken in het spreken over opvoeding. Hij denkt ook dat het bruikbaar kan zijn voor andere 'vervangende opvoeders' in de jeugdhulpverlening (Enq. Hv 2 2013). De docent geeft aan dat alle rollen in het model door hem gehanteerd worden, prettig en belangrijk zijn. De groepswerker hanteert de trainer en de mystagoog het meest. Hij hecht er evenveel waarde aan en vindt dit ook prettig. Drie SPH-DTO studenten geven aan het model te waarderen in al zijn facetten. Als het gaat om het spreken van dezelfde taal, zegt één van hen dat het belangrijk is om te weten waar men het over heeft. Een andere deeltijdstudent geeft aan dat er meer verdieping nodig is maar dat het model van Ter Horst reeds bekend is. Een volgende beweert dat het model visueel heel overzichtelijk is. Zij geven ook opbouwende feedback: 'is er in de doorontwikkeling van dit model gedacht aan de multiculturele samenleving?' 'Het zou voor mij, als professioneel opvoeder, prettig zijn als ouders en 'mede-opvoeders' in het onderwijs, de hulpverlening en de overheid allemaal dezelfde taal zouden spreken, is dit realistisch? (Enq. Hv 3-5 2013)'.

Op de volgende pagina wordt laten zien op welke manier, de bij het onderzoek betrokken ouders invulling geven aan hun ouderschap. De hulpverleners (vervangende opvoeders) laten zien welke rol ze hanteren in het contact met de cliënt.

Aan welke rol geeft een ouder of een hulpverlener het meest invulling in contact met het kind?

Reeks 1: Moeders (n = 9)

Reeks 2: Vaders (n = 5)

Reeks 3: Hulpverleners(n=5)

De cijfers 0-9 zijn ruwe getallen

Ouders hebben in de interviews en enquêtes ook nagedacht over welke rol zij het meest laten zien in contact met hun kinderen. In het bronnenboek staan de exacte gegevens. In het staafdiagram kunt u de ruwe data vinden. Hieruit blijkt dat schatbewaarder en tuinier hoog scoren bij vaders (Int4.12, 2013 Int5.8, 2013 Int1.6, 2013). Twee vaders geven aan dat de gidsrol bij hen past (Int. 2.14, 2013 Int.5.6, 2013). Uit Int.1.7, 2013 en Int.1.11, 2013 blijkt dat meerdere rollen gehanteerd kunnen worden. Elke situatie verschilt ook van de ander. Het pleegkind van vader nr. 1 heeft andere behoeftes dan zijn eigen jongens (Int1, 2013).

Als het gaat om voorkeursrollen die een moeder heeft in de opvoeding, zien we dat schatbewaarder en mystagoog opvallend aanwezig zijn. Een aantal moeders heeft twee rollen waaraan ze invulling geeft in het dagelijks leven. De deeltijdstudenten zijn naast hun opleiding werkzaam in het werkveld. Hier geven zij kleur aan hun handelen door bepaalde rollen te vervullen. Mystagoog is het meest opvallend. Het samenbewustzijn met de cliënt is een proces waar veel aandacht aan wordt besteed. Ook de trainersrol is nadrukkelijk aanwezig bij de geënquêteerde hulpverleners. Sturing en leiding nemen zien zij als essentieel in hun werkzaamheden.

In het onderzoek is geen materiaal gevonden wat duidt op de verschillen in opvoeding tussen ouders met kinderen in de hulpverlening en ouders zonder kinderen in de hulpverlening. Dit is een reden voor de keus om hier geen onderscheid in te maken.

Samenvatting

Vooraf ouders, met name moeders, reageren enthousiast op het model. Zij vinden het helder en overzichtelijk. Vaders die een gedateerde presentatie ontvingen in de vadertraining reageren in de interviews minder enthousiast, maar een jaar nadat zij deel uitmaakte van de vadertrainingen kunnen zij het model nog voor de geest halen. De reden dat moeders enthousiaster reageren op het 5R-model is niet bekend. Een mogelijke verklaring kan zijn dat moeders in onze samenleving de meeste taken in de opvoeding op zich nemen, zij steken er over het algemeen meer tijd in dan vaders. Ook kunnen er meer opvoedingsvragen onder moeders zijn. Het woord bewustwording valt herhaaldelijk in de interviews, alle vaders noemen dit.

De reacties van hulpverleners zijn uiteenlopend. Een docent van de CHE ziet het 5R-model als helder en zegt dat het model bruikbaar is voor andere ouders in Nederland, maar geeft ook onderbouwd commentaar. Een groepswerker van Eleos ziet het model als bruikbaar in zijn handelen. De docent geeft aan dat alle rollen in het model door hem gehanteerd worden, prettig en belangrijk zijn. De groepswerker hanteert de 'trainer' en de 'mystagoog' het meest. Drie SPH-DTO studenten geven aan het model te waarderen in al zijn facetten. Zij geven ook opbouwende feedback: is het model geschikt voor de multi-cultuur waarin we leven? Is het realistisch en haalbaar om allemaal dezelfde taal te spreken? Verschillende respondenten hebben vragen waar niet direct een antwoord op geformuleerd kan worden.

Na de reacties in kaart te hebben gebracht van de ouders en hulpverleners wordt er in het volgende hoofdstuk stilgestaan bij het beroepsprofiel van de jeugdhulpverlener binnen Eleos. Vervolgens wordt onderzocht op welke wijze het 5R-model hierin past.

Hoofdstuk 4 - Deelvraag 2

Inleiding

In hoofdstuk 4.1 wordt laten zien hoe het beroepsprofiel van een jeugdhulpverlener binnen Eleos is vormgegeven. Ook wordt het onderzoek hiernaar weergegeven. Het doel van dit onderzoek is dat zichtbaar wordt hoe het beroepsprofiel eruit ziet en om dit vervolgens te kunnen gebruiken in hoofdstuk 4.2. Het beroepsprofiel geeft onder andere de taken en competenties weer die een jeugdhulpverlener moet beheersen en die ingezet kunnen worden in het werkveld. Dit is in feite de basis waaruit de jeugdhulpverlener werkt en dus belangrijk voor het uitoefenen van het beroep. Het eventueel invoeren van het 5R-model binnen Eleos kan invloed hebben op de huidige taken en competenties. Het is daarom belangrijk om te kijken naar het huidige beroepsprofiel, om vervolgens in 4.2 te kijken wat er kan veranderen bij het mogelijk invoeren van het 5R-model.

4.1 Wat is het beroepsprofiel van de jeugdhulpverlener binnen Eleos?

Beroepsprofiel

Het gaat in dit deel van het hoofdstuk om de vraag hoe het beroepsprofiel van een jeugdhulpverlener binnen Eleos op dit moment is vormgegeven. Dit is hoogstwaarschijnlijk een document dat al beschreven is, omdat Eleos hiermee het beroep weergeeft van de hulpverleners. Dit document is waar deze deelvraag naar zoekt en kan daarom worden opgenomen in deze deelvraag. In het zoeken naar het beroepsprofiel van een jeugdhulpverlener binnen Eleos is gebleken dat Eleos voor haar jeugdhulpverleners geen eigen beroepsprofiel heeft. Het niet hebben van een beroepsprofiel voor jeugdhulpverleners specifiek binnen Stichting Eleos is niet erg, omdat dit ook op een ander niveau kan bestaan. Dit zorgt ervoor dat er buiten de muren van Eleos gekeken wordt. Hier zijn interessante ontdekkingen gedaan.

Het is geen probleem dat er geen specifiek beroepsprofiel voor de jeugdhulpverleners binnen Eleos is, omdat er beroepsdocumenten op landelijk niveau zijn opgesteld die ook gebruikt kunnen worden in instellingen. Hier begon de zoektocht naar een beroepsprofiel voor jeugdhulpverleners. Na lang zoeken kon worden gesteld dat er geen recentelijk beroepsprofiel van een jeugdhulpverlener is. Om dit te bevestigen zijn de Christelijke Hogeschool Ede, de Sozio, het NJI, NVMW en andere beroepsbewegingen benaderd om deze ontdekking te bevestigen. Het vermoeden bleek te kloppen: er is geen landelijk opgesteld beroepsprofiel voor jeugdhulpverleners. Ondanks dit antwoord, is er nog verder onderzoek gedaan naar documenten die aanverwant zijn, er is gezocht naar een ander beroepsprofiel en/of beroepscode. Er blijkt in 2010 een competentieprofiel voor jeugdzorgwerkers te zijn opgesteld, maar waarschijnlijk is daar niet op doorgepakt omdat geen van de benaderde organisaties hiervan op te hoogte is of toepast. De Christelijke Hogeschool Ede heeft na bevestiging van het niet bestaan van een beroepsprofiel voor jeugdhulpverleners het boekje 'De creatieve professional – Met afstand het meest nabij' (Stuur, 2009) genoemd. Deze zou volgens een docent het meest in de buurt komen van een beroepsprofiel voor de jeugdhulpverlener. In dit boekje staan opleidingskwalificaties en opleidingsprofielen in beschreven voor de SPH'er. De focus op de opleiding maakt het boekje minder relevant voor het onderzoek, omdat het onderzoek zich vooral richt op het beroep. Vervolgens stuitte het onderzoek zich op een recentelijke opgestelde beroepscode voor de jeugdzorgwerker (NVMW, 2012). Dit beroep sluit aan bij de jeugdhulpverlener, omdat deze begrippen regelmatig door elkaar worden gebruikt. Omdat er gezocht werd naar een beroepsprofiel en dit een beroepscode betrof, is er onderzoek gedaan naar het verschil tussen een beroepscode en beroepsprofiel. In de beroepscode staat de normatieve professionaliteit centraal. Dit gaat in op de normen van het professioneel beroep en geeft daarom niet de informatie die nodig is voor dit

hoofdstuk. In het beroepsprofiel zijn de competenties, taken, praktische kennis en kunde, methodische vaardigheden en contexten beschreven (NVMW, 2010). Het beroepsprofiel geeft ons de competenties en taken aan, om mee aan de slag te kunnen gaan in hoofdstuk 4.2. En is dus wel bruikbaar. Helaas is er alleen een beroepscode uitgekomen en zoals eerder beschreven geeft de beroepscode niet de antwoorden voor de deelvraag, omdat deze de normen van het beroep beschrijft en niet de taken en competenties. De beroepscode voor de jeugdzorgwerker kan daarom niet bijdragen aan de beantwoording van dit hoofdstuk.

Deze gegevens hebben als gevolg dat er geen documenten aansluiten bij dit hoofdstuk en dat het beantwoorden van de deelvraag op een andere manier aangepakt moet worden. In het interview met een locatiemanager bij Eleos is naar voren gekomen dat er niet gewerkt wordt met een beroepsprofiel, maar met functiebeschrijvingen (Int.6.2, 2013). Eleos heeft twee functiebeschrijvingen toegestuurd van verschillende functies, welke mogelijk bruikbaar kunnen zijn voor deze deelvraag. Zij heeft de functiebeschrijving van begeleider B en begeleider C gegeven. Na bestudering van deze functiebeschrijving is gebleken dat delen hiervan bruikbaar zijn voor het beantwoorden van deelvraag 2a en 2b, omdat hier de taken en competenties zijn beschreven voor de jeugdhulpverlener waar het 5R-model naast gelegd kan worden. Er is voor dit onderzoek gekozen voor begeleider C, omdat deze functie aansluit bij HBO-niveau. De verschillen met de functiebeschrijving en een beroepsprofiel is dat een profiel veel dieper ingaat op het beroep en de functiebeschrijving kort de taken beschrijft. Omdat de focus in dit hoofdstuk ligt op de taken en competenties is het mogelijk om de functiebeschrijving te gebruiken.

In bijlage 5 is de functiebeschrijving voor begeleider C opgenomen.

In hoofdstuk 4.2 wordt ingegaan op de functiebeschrijving in combinatie met het 5R-model. Er zal gekeken worden hoe het 5R-model bij deze beschrijving aansluit. De onderdelen uit de functiebeschrijving waarin contact tussen hulpverlener en cliënt plaatsvindt, worden gebruikt in hoofdstuk 4.2. De volgende onderdelen zijn hiervoor relevant:

- Kern/doel van de functie: hierin wordt beschreven wat de functie inhoudt en wat globaal de taken zijn.
- Resultaat gebieden: er zijn 4 onderdelen opgenomen in de resultaatgebieden, maar er zal gekeken worden naar de eerste 3, bijdragen aan individuele begeleidingsplannen, begeleiden van cliënten en organiseren en bijdragen aan huishoudelijke en/of recreatieve activiteiten.
- Gezichtspunten: in de functiebeschrijving zijn toelichtingen beschreven op gezichtspunten, hierin zijn persoonlijke punten en punten die gaan over de relatie met de cliënt(en) beschreven. Er wordt ingegaan op de punten over de relatie met de cliënt(en), dit zijn: sociale vaardigheden, risico's, verantwoordelijkheden en invloed, uitdrukkingsvaardigheid en oplettendheid.

De ontbrekende gedeelten zijn niet relevant voor het onderzoek, omdat zij andere onderdelen van het beroep bevatten dan het contact tussen hulpverlener en cliënt(en).

NVMW en Phorza

Er is gebleken dat er geen landelijk beroepsprofiel van de jeugdhulpverlener recentelijk is opgesteld. Dit is opmerkelijk, omdat het tegenwoordig belangrijk is om duidelijk te hebben waar het beroep voor staat en wat het inhoudt (NVMW). Het maatschappelijk werk ziet de relevantie hiervan in en is actief bezig met het ontwikkelen van beroepscode en –profielen. Zo heeft de Nederlandse Vereniging van Maatschappelijk werkers recentelijk het beroepsprofiel en de beroepscode voor maatschappelijk werkers vernieuwd. De voormalige beroepsvereniging van het sociaal werk, Phorza, heeft zich een paar jaar ingezet voor het sociaal werk. Helaas moest zij in 2010 stoppen met haar werkzaamheden, omdat er te weinig animo vanuit de leden was. Het gevolg hiervan is dat er de afgelopen jaren weinig is gebeurd aan het opstellen van een beroepscode en beroepsprofiel van een sociaal agogisch werker. Het opstellen van een beroepsprofiel voor deze groep hulpverleners is op zichzelf moeilijk. Dit komt omdat de opleiding SPH nog geen 20 jaar bestaat en dit een samenvoeging is van verschillende opleidingen (Hoos & Mirer, 2001). Deze ontwikkeling en de diversiteit aan opleidingen maakt een eenduidig beroepsprofiel lastig. Het benoemen van deze gegevens is relevant, omdat de sociaal agogisch werkers te vinden zijn in residentiële instellingen voor jeugdhulpverlening, die in deze scriptie centraal staan. De NVMW is recentelijk bezig geweest met het opzetten van een beroepscode voor de jeugdzorgwerker, maar heeft zich nog niet uitgelaten over een mogelijke ontwikkeling rondom een beroepsprofiel.

Samenvatting

Er is geen specifiek beroepsprofiel opgesteld voor een jeugdhulpverlener binnen Eleos. In het onderzoek is gebleken dat dit onder andere komt door het niet meer bestaan van een sociaal agogische vereniging. Een andere reden is komt voort uit het feit dat het sociaal agogisch werk relatief kort bestaat en de opleiding SPH een samenvoeging is van verschillende opleidingen en dus breed is voor één beroepsprofiel. Eleos is in plaats van een beroepsprofiel in het bezit van functiebeschrijvingen per functie. De onderdelen die hieruit relevant zijn voor het onderzoek, zijn: de kern/ het doel van de functie, de resultaatgebieden en de gezichtspunten. In het volgende deel van het hoofdstuk zullen deze onderdelen per taak met het 5R-model worden bekeken.

4.2 Hoe past het 5R-model binnen het beroepsprofiel van de jeugdhulpverlener binnen Eleos?

In hoofdstuk 4.1 is beschreven dat er geen beroepsprofiel is voor de jeugdhulpverlener. Eleos maakt gebruik van functiebeschrijvingen in plaats van een beroepsprofiel. Dit kan gebruikt worden om de onderzoeksvraag in dit hoofdstuk te kunnen beantwoorden. Er is gekozen om de functiebeschrijving te gebruiken, omdat dit in de buurt komt van een de taken en competenties uit het beroepsprofiel. Ook wordt de functiebeschrijving gebruikt om bij Eleos aan te sluiten.

In dit onderzoek wordt alleen het gedeelte onderzocht waarin de hulpverlener in contact is met de cliënten, omdat het onderzoek zich richt op dit contact. In de vorige paragraaf van dit hoofdstuk zijn de relevante onderdelen voor deze paragraaf opgenoemd. Echter niet alle onderdelen uit het rijtje relevantie onderdelen zijn volledig relevant, omdat er toch onderdelen zijn die niet te maken hebben met het contact tussen hulpverlener en cliënt. Deze onderdelen worden daarom ook niet behandeld. Zoals eerder beschreven, is de functiebeschrijving opgenomen in bijlage 5.

Er wordt in deze paragraaf per onderdeel laten zien waarin de huidige functiebeschrijving van begeleider C al aansluit bij het 5R-model. Dit wordt ondersteund met een voorbeeld, om te laten zien hoe het er in de praktijk uit zou kunnen zien. Zoals eerder beschreven worden alleen de onderdelen besproken waarin communicatie tussen begeleider en cliënt is. Er worden ook gedeeltes weergegeven waarin het gaat over het opstellen van begeleidingsplannen voor cliënten, omdat ook hier de rollen uit het 5R-model gebruikt kunnen worden. In de inhoud en de voorbeelden is voor het gemak gekozen voor de mannelijke vorm van cliënt: 'zijn', 'hem' en 'hij'. Er kan hier ook gesproken worden van de vrouwelijke vorm.

Waarin komt de functiebeschrijving overeen met het 5R-model?

Kern/doel van de functie

- *“De begeleider biedt passende begeleiding aan de cliënt op basis van de vastgelegde afspraken in het begeleidingsplan”*

Er wordt hier gewerkt met de rol van de trainer en de gids. De trainer stuurt. In dit geval wordt er gestuurd met de vastgelegde afspraken uit het begeleidingsplan. De rol van de gids is te zien in het aansluiten van begeleiding. De cliënt wordt gevolgd en hieraan wordt de begeleiding gekoppeld.

Voorbeeld: De cliënt wil graag een wandeling buiten maken. De begeleider volgt, als gids, de cliënt hierin door hem deze keuze te laten nemen. De begeleider houdt hier, als trainer, de vastgelegde afspraken in het oog en zorgt dat hiernaar gehandeld wordt.

- *“..ondersteunt bij specifieke zorgvragen”*

De rol van de gids komt hier naar voren. De gids volgt de cliënt in zijn vragen en zal hierin niet het voortouw nemen.

Voorbeeld: De cliënt geeft aan dat hij of zij hulp nodig heeft in het huishouden. De begeleider zal in deze vraag ondersteunen waar dat gevraagd is, maar zal de cliënt zoveel mogelijk zelf laten doen. Ook de vraag die gesteld wordt, zal niet ontstaan zijn bij de begeleider.

- *“.. met als doel coördinatie van de zorg rond een aantal cliënten met (ernstige) psychiatrische en/of psychosociale problematiek en/of stimulering van het vasthouden van de begeleidingsdoelen in het leefgroep klimaat.”*

In de coördinatie komt de rol van de trainer naar voren. Deze stuurt de zorg en zorgt ervoor dat dit op deze zorg uitgevoerd wordt. Ook zorgt deze begeleider ervoor dat de cliënt de zorg aanneemt. Daarnaast wordt er gezorgd dat de begeleidingsdoelen worden gestimuleerd. De begeleider moet ervoor zorgen dat collega's en cliënten hierin worden gestimuleerd.

Voorbeeld: Er wordt door de begeleider gezorgd dat de cliënt de mogelijkheid krijgt om zich te ontwikkelen door middel van begeleidingsdoelen. Ook stuurt de begeleider dat de cliënt deze aan deze begeleidingsdoelen werkt. Dit geldt ook voor de begeleidingsdoelen.

In de overige taken van het onderdeel 'kern/doel van de functie' wordt er gekeken naar collega's onderling en zal hier dus niet worden behandeld.

Resultaatgebieden

1: Bijdragen aan individuele begeleidingsplannen

- *".. formuleert de doelstellingen in relatie tot de (on)mogelijkheden en specifieke behoeften van cliënten (eventueel met specifieke zorgvragen)"*

Er wordt hier gebruik gemaakt van de tuinier en trainer, gids en mystagoog. De tuinier verzorgt de cliënt. De trainer zorgt ervoor dat de doelstellingen die zijn opgesteld ook behaald worden. De gids zorgt in het formuleren van deze doelen dat er mogelijkheid is om de cliënt te volgen in zijn keuzes. En de mystagoog zorgt bij het formuleren dat er ook ruimte is om (samen met de cliënt) te kunnen verwonderen.

Voorbeeld: De begeleider heeft, in de rol van trainer, het doel opgesteld dat de cliënt zelfstandig zijn brood op kan eten. De cliënt groeit in zelfstandigheid, als het goed behaald is. De begeleider stuurt in de rol van trainer door doelstellingen op te stellen die passen bij de cliënt. In het opstellen van dit doel zorgt de gids ervoor dat er gevolgd kan worden, als dit doel goed loopt. De mystagoog kan ervoor zorgen dat er samen met de cliënt genoten kan worden van het effect van dit doel.

In principe worden hier alle rollen gebruikt uit het 5R-model, omdat er doelstellingen worden geformuleerd in relatie tot de behoeften van de cliënt. De cliënt kan namelijk zijn behoefte hebben in alle kolommen, waardoor de begeleider alle rollen aan zou kunnen nemen in dit gedeelte.

- *"Begeleidt cliënten en hun omgeving bij zelfzorg, wonen, medicatiegebruik, omgaan met de ziekte, sociale en maatschappelijke integratie en dergelijke"*

De rollen van trainer en de gids komen hier aan bod. In de rol van trainer zorgt de begeleider ervoor dat er gestuurd wordt tot zelfzorg, wonen, medicatiegebruik, omgaan met ziekte, sociale en maatschappelijke integratie, etc. De rol van gids zit hem in de mate van zelfstandigheid. Als de cliënt weet hoe hij voor zichzelf moet zorgen en dit ook doet, zal er gevolgd worden door de begeleider. Toch wordt er hier gesproken over begeleiding en wordt de cliënt dus in het oog wordt gehouden met de bovenstaande 'werkzaamheden'. Als de cliënt zich niet houdt aan de afgesproken handelingen, wordt de cliënt niet meer gevolgd maar zal er worden ingegrepen om de handeling uit te laten voeren op de gevraagde manier. Als de cliënt meer zelfstandig is, zal er meer gevolgd worden en andersom.

Voorbeeld: De begeleider zorgt ervoor dat de cliënt een stappenplan krijgt over hoe hij zich moet wassen. Hierin stuurt de begeleider in wat er gedaan moet worden. Als deze taak elke dag goed wordt volbracht, zal de begeleider de cliënt kunnen volgen in deze handeling. Als deze taak niet of verkeerd wordt uitgevoerd zal de trainer de cliënt sturen tot volbrenging.

Buiten deze rollen van trainer en gids, komen in feite ook de andere rollen aan bod. Voor elke taak kan namelijk een andere rol gevraagd worden. Een aantal voorbeelden: de schatbewaarder zorgt in taken voor veiligheid, de tuinier voor dat de medicatie klaar ligt en de mystagoog zorgt ervoor dat er ruimte is voor de cliënt om zich te kunnen verwonderen en hiervan te kunnen genieten.

De overige gedeelten uit dit gebied zijn van toepassing op het team en is dus niet gebruikt om te analyseren.

2: Begeleiden van cliënten.

- *“Begeleidt cliënten bij diverse activiteiten in de woon- en leefsituatie, is persoonlijk begeleider van een of meerdere individuele cliënten en stimuleert, begeleid en bewaakt het vasthouden van de begeleidingsdoelen in het leefgroep klimaat”*

In dit begeleidingsgebied komt de trainer duidelijk naar voren. Ook heeft het eigenschappen van de gids. De trainer laat zich zien in het begeleiden en het bewaken van begeleidingsdoelen. De begeleider stuurt hierin. Ook stuurt de begeleider in de activiteiten die gedaan worden. De lichte vorm van de gids drukt zich uit in het stimuleren. Stimuleren kan op meerdere manieren worden opgevat, namelijk: aanmoedigen om iets te doen en niet dwingen om het te laten doen of aanzetten tot de handeling en het hoe dan ook laten gebeuren. In dit gebied gaat het erom dat er aan de begeleidingsafspraken gewerkt moet worden en daarom er wordt uitgaan van de laatste verklaring van ‘stimuleren’. Deze interpretatie zorgt ervoor dat de begeleider dan ook in de trainersrol zit.

Voorbeelden: Vandaag moet een cliënt helpen met afwassen. De begeleider begeleidt de cliënt hierin en zorgt ervoor dat het gebeurt.

De groep heeft als doel om de sfeer in de woonkamer gezellig te houden. De begeleider zorgt ervoor dat cliënten worden gestimuleerd en begeleid, om dit doel te kunnen bereiken. Op deze manier zorgt de begeleider ervoor dat dit doel wordt bewaakt, dit is de sturing die de begeleider geeft.

- *“Ziet toe op het psychische en fysieke welzijn van de cliënten van de groep en op de persoonlijke hygiëne”*

In dit onderdeel worden drie rollen uit het 5R-model toegepast. De tuinier en de trainer. De gids is een rol die iets minder duidelijk is hierin. De rol van de tuinier zorgt ervoor dat de cliënt wordt verzorgd in het welzijn en de hygiëne. De trainer zorgt ervoor dat er wordt toegezien op de cliënt. De gids is een rol die moeilijker is om te benoemen in dit onderdeel. Er wordt in dit onderdeel gesproken over ‘toezien’. Dit kan betekenen dat er alleen gekeken wordt of de handeling gedaan wordt, waar vervolgens niets mee gedaan wordt. Ook kan dit betekenen dat er wordt gekeken of de handeling gedaan is en als dit niet het geval is of het fout is uitgevoerd, wordt er door de begeleider ingegrepen. De mate van zelfstandigheid bepaalt hier of er meer gevolgd of meer gestuurd moet worden. De zelfstandigheid van de cliënt bepaalt dus of de rol van de gids of de rol van trainer er meer aan bod komt.

Voorbeeld: De begeleider heeft gesprekjes met de cliënt en zorgt er zo voor dat hij op de hoogte blijft van hoe de cliënt zich voelt. Daarnaast houdt de begeleider in de gaten of de cliënt elke week twee keer onder de douche staat. Als de cliënt dit niet doet, wordt de cliënt hier op aan gesproken en wordt er aan afspraak gemaakt hoe dit gaat veranderen. Als de cliënt dit wel doet, wordt de cliënt gevolgd door de begeleider.

- *“Ondersteunt bij specifieke zorgvragen, zoals het assisteren (indien nodig) bij ADL-activiteiten”*

Hier speelt de gidsrol een belangrijke factor. De begeleider ondersteunt de cliënt met zijn zorgvragen. De begeleider zal de cliënt ondersteunen en niet voorop lopen. In dit onderdeel zal de cliënt keuzes maken, die door de begeleider worden gevolgd.

Voorbeeld: De cliënt vindt het lastig om in te zien hoeveel shampoo hij moet gebruiken. De cliënt ziet zelf in dat dit onduidelijk voor hem is en gaat hiervoor naar de begeleider. De cliënt vraagt hoe dat in te zien is en de begeleider zorgt met zijn gidsrol dat hij de cliënt volgt in zijn vraag en ondersteunt in het zoeken naar een antwoord.

- “Intervenieert bij crisissituaties”

Crisissituaties kunnen op elk niveau van de organisatie voorkomen. Er wordt nu uitgegaan van een crisissituatie op de groep. In een dergelijke situatie zal de begeleider zich in de rol van de schatbewaarder en die van de trainer kunnen bevinden. De schatbewaarder beschermt de cliënt en zorgt dat deze veilig is. De trainer stuurt in een crisissituatie en zorgt ervoor dat deze cliënten doen wat de begeleider in deze situatie opdraagt.

Voorbeeld: Op de groep vechten twee cliënten met elkaar. De begeleider ziet dit gebeuren en grijpt in. De begeleider zorgt voor de veiligheid van de cliënten, door ze uit elkaar te halen. De begeleider haalt ze uit elkaar, hierin stuurt de begeleider.

De tussenliggende, niet geanalyseerde gebieden hebben te maken met het team en zullen niet verder worden toegelicht.

3: Organiseren en bijdragen aan huishoudelijke en/of recreatieve activiteiten.

- *“Draagt samen met cliënten en collega’s bij aan een prettige leefsfeer, speelt in op behoeften en probeert spanningen en conflicten binnen de groep te voorkomen en op te lossen”*

Er kunnen in dit onderdeel meerdere rollen aan bod komen. In huishoudelijke en recreatieve activiteiten kunnen de rollen van de trainer, gids en de mystagoog. De begeleider kan sturen van een sfeer met een conflict naar een prettige leefsfeer, kan de cliënt volgen in een prettige leefsfeer en kan zich samen met de cliënt verwonderen over de manier waarop de cliënt bijdraagt aan een prettige leefsfeer. Daarbij kunnen deze en de andere rollen gebruikt worden bij het inspielen op de behoefte van de cliënt.

Voorbeelden: De cliënt is in de woonkamer en is chagrijnig, het gedrag van deze cliënt beïnvloedt de sfeer op de groep. De begeleider zal in de rol van de trainer, de cliënt wijzen op zijn gedrag en de afspraak van de prettige leefsfeer. De begeleider zal de cliënt sturen om bij te dragen aan de prettige leefsfeer. In een prettige leefsfeer waarin de cliënt positief bijdraagt, kan de begeleider volgen in deze bijdrage. In de rol van mystagoog kan de begeleider samen met de cliënt verwonderen over de positieve bijdrage van de cliënt, door hierover te praten en samen genieten van de prettige sfeer.

Als de cliënt de behoefte om getroost te worden bij een verdrietige situatie, heeft de begeleider hier de taak om aan te sluiten bij deze behoefte en zal troosten op een passende manier. Dit geldt ook voor de andere behoeften: aansluiten bij de behoefte van de jongere. Bij een conflictsituatie tussen twee cliënten zal de begeleider vanuit de rol van de trainers zorgen dat dit conflict opgelost wordt. Dit gebeurt door te sturen naar bijvoorbeeld een gesprek tussen beide cliënten, om het uit te praten. Ook kan de begeleider sturen in een situatie, zodat er geen conflict ontstaat. Dit gebeurt door de signalen op te vangen en hier op een passende manier mee om te gaan, zodat het niet uitloopt op een conflict.

De overige onderdelen van het derde gebied zullen niet worden toegelicht, omdat deze gaan over organisatie en collega’s. Het vierde aspect van de resultaatgebieden bevat ook alleen informatie over en voor collega’s en ook ontwikkelingen in het vak. Dit heeft niet direct te maken met het contact tussen begeleider en cliënt en zal dus niet worden toegelicht.

Toelichting op gezichtspunten

- Sociale vaardigheden

“Sociale vaardigheden zoals tact, inlevingsvermogen, motiveren, stimuleren en corrigeren, omgaan met uiteenlopende belangen en het hanteren van conflicten zijn van belang bij het persoonlijk begeleiden van cliënten met (ernstige) psychiatrische en/of psychosociale problematiek en hun omgeving..”

In dit gezichtspunt worden schatbewaarder, trainer en gids ingezet. De schatbewaarder zorgt in het hanteren van conflicten voor veiligheid. De trainer motiveert, stimuleert, corrigeert en hanteert conflicten door sturing te geven. En de gids wordt ingezet bij het inlevingsvermogen. Ook kan er

gezegd worden dat deze rol ingezet kan worden bij het omgaan met uiteenlopende belangen, maar het heeft een lastig punt. De gids accepteert de belangen van de cliënt die mogelijk niet overeenkomt met de zijne, hier volgt de gids. Toch zullen er een beslissingen genomen worden die mogelijk niet stroken met het belang van de ander. In dergelijke situaties zal er dus niet gevolgd worden in de belangen van de cliënt.

Voorbeelden: De schatbewaarder zorgt ervoor dat gesprekken niet uitlopen in conflicten en dat iedereen veilig is, hierin stuurt ook de trainer. Als de cliënt gemotiveerd, gestimuleerd en/of gecorrigeerd moet worden bij een groepsactiviteit, grijpt de begeleider de rol van de trainer aan. In een slecht-nieuwsgesprek met cliënt moet de begeleider aansluiten bij de emotie van de cliënt en wordt de rol van de gids gebruikt. De begeleider volgt de cliënt en zal hierin niet een eigen koers varen.

- Risico's, verantwoordelijkheid en invloed

"..en is, samen met de cliënt, verantwoordelijk voor de uitvoering van begeleidingsplannen."

De begeleider zal hier de rol van de trainer aannemen. Door te sturen in de uitvoering van het begeleidingsplan.

Voorbeeld: Er is een begeleidingsplan voor de cliënt opgesteld met een doel over het zelfstandig opruimen van de slaapkamer. De begeleider zal de cliënt sturen om dit doel te bereiken, door hem te stimuleren en te motiveren hierin te oefenen.

- Uitdrukkingsvaardigheid

"Mondelinge uitdrukkingsvaardigheid is nodig voor het onderhouden van contacten met cliënten, familie en externe relaties.."

In dit punt sluit geen van de rollen in directe zin aan bij een rol uit het 5R-model, omdat de begeleider zich niet in een bepaalde rol bevindt als deze zich mondeling uit. Dit onderdeel zal daarom niet verder worden besproken.

- Oplettendheid

"Oplettendheid is vereist bij het tijdig signaleren van veranderingen op het gebied van psychische en fysieke welzijn bij individuele cliënten, de andere cliënten in de groep en vooral in het kader van crisissituaties (veranderingen in gedrag van cliënten, hoe klein en onopvallend ook, moeten worden opgemerkt)."

De begeleider bevindt zich hier in de rol van de tuinier. Door te letten op het welzijn van de cliënten, zorgt de begeleider er voor dat de cliënt goed wordt verzorgd. Ook wordt er gebruik gemaakt van de rol van schatbewaarder, omdat de psychische en fysieke veiligheid van de cliënt in de gaten wordt gehouden.

Voorbeeld: De cliënt vertoont symptomen van een depressie, hij is de laatste weken somber en reageert vaak pessimistisch. De begeleider vangt deze signalen als tuinier op, gaat hierover in gesprek met de cliënt en onderneemt volgende stappen om het welzijn te bevorderen. De begeleider bevindt zich in de rol van de schatbewaarder door te zorgen dat de cliënt zichzelf geen schade toebrengt.

In de onderdelen die hierboven zijn besproken is te zien dat er onbewust rollen uit het 5R-model worden gebruikt. Toch zijn er ook rollen die meer aandacht mogen krijgen in de functiebeschrijving, zoals aangegeven wordt in het volgende gedeelte.

Waarin kan het 5R-model aanvullen?

Het 5R-model kan aanvullen op plaatsen in de functiebeschrijving. Net als in het vorige gedeelte is er onderzoek gedaan naar de gedeelten waarin contact is met de cliënt. Dit betreft de onderdelen waarin direct communicatie is tussen begeleider en cliënt, maar ook in het opstellen van begeleidingsplannen. In de aanvullingen worden de werkwoorden en de behoeften benoemd, zodat helder is wat de taak van de begeleider is en welk doel die taak heeft. Er zijn mogelijke aanvullingen opgesteld, maar dit is niet de enige weg. Eleos kan zelf beslissen hoe het voor haar prettig en praktisch is. De voorbeelden helpen om te zien hoe het mogelijk is.

Kern/doel van de functie

In de kern van de functie staan punten beschreven die aansluiten bij het 5R-model. Er zou bij invoering van het 5R-model op papier meer nadruk gelegd kunnen worden op alle rollen uit het model. Omdat dit een samenvatting is van de functie, is het niet nodig om dit met voorbeelden te laten zien. Een mogelijke aanvulling van dit punt zou kunnen zijn:

De begeleider biedt passende begeleiding aan de cliënt, die aansluit op de behoeften zoals het 5R-model weergeeft. Aan de hand van de behoeften en de vastgelegde afspraken in het begeleidingsplan meet de begeleider zich een rol aan die hierbij gepast is.

Het overige gedeelte heeft geen aanpassing nodig.

Resultaatgebieden

1: Bijdragen aan individuele begeleidingsplannen

In dit onderdeel wordt al actie ondernomen in het aansluiten bij de cliënten, namelijk bij de behoeften van cliënten. Aanpassing in dit gedeelte is niet nodig.

Wel zou er gekeken kunnen worden naar de definitie van 'en dergelijke'. Dit zorgt voor onduidelijkheid, omdat op deze plaatst alles neergezet kan worden. Dit zou door Eleos meer specifiek kunnen worden gemaakt, zodat zichtbaar wordt welke rollen er ingezet kunnen worden.

2: Begeleiden van cliënten.

"Begeleidt cliënten bij diverse activiteiten in de woon- en leefsituatie, is persoonlijk begeleider van een of meerdere individuele cliënten en stimuleert, begeleid en bewaakt het vasthouden van de begeleidingsdoelen in het leefgroep klimaat"

Een persoonlijk begeleider zorgt voor een cliënt en is zeer betrokken bij de ontwikkeling van de cliënt. Er zou daarom gesproken kunnen worden van alle rollen, omdat dit allemaal bijdraagt aan de ontwikkeling. Niet alle rollen komen aan bod in deze taak en kan worden vormgegeven, zoals hieronder weergegeven. Stimulering, begeleiding en bewaking zijn onderdelen van de werkwoorden uit het 5R-model. Toch zijn deze woorden specifiek genoeg om te behouden, op deze manier blijft de taak duidelijk.

Begeleidt cliënten bij diverse activiteiten in de woon- en leefsituatie. De begeleider is persoonlijk begeleider van een of meerdere individuele cliënten en beschermt, verzorgt, stuurt, volgt en verwondert dezen, voor zover dat mogelijk is voor de cliënt. De begeleidingsdoelen in het leefgroep klimaat zullen door stimulering, begeleiding en bewaking vastgehouden worden door de begeleider.

"Ziet toe op het psychische en fysieke welzijn van de cliënten van de groep en op de persoonlijke hygiëne"

'Toezien op' zorgt voor onduidelijkheid en zou meer verduidelijkt kunnen worden, maar omdat dit niet direct te maken heeft met het 5R-model, wordt er niet op ingegaan. Dit onderdeel hoeft niet aangepast worden.

“Ondersteunt bij specifieke zorgvragen, zoals het assisteren (indien nodig) bij ADL-activiteiten”

In dit onderdeel wordt er een appél gedaan op de rol van de gids, het volgen. In de ondersteuning van de zorgvragen zal de begeleider niet voorop lopen, maar de cliënt volgen. Met aanpassing en aanvulling van het 5R-model:

“Volgt bij specifieke zorgvragen de vrijheid van de cliënt, zoals het assisteren (indien nodig) bij ADL-activiteiten.”

Op deze manier wordt meer duidelijk dat de begeleider geen leidende positie heeft. In principe zou gezegd kunnen worden dat de zorgvragen van de cliënt kunnen vallen in elke behoefte van de cliënt. Omdat in deze taak voornamelijk het volgen centraal staat, wordt alleen het volgen benoemd.

“Intervenieert bij crisissituaties”

Interveniëren kan op verschillende manieren, in verschillende rollen. Over het algemeen wordt hier bedoeld het sturen naar een stabiele situatie en daarom is deze taak vooral voor de trainer. De rol van de trainer wordt als volgt meer duidelijk:

Intervenieert bij crisissituaties, door te sturen naar een stabiele en gehoorzame situatie.

In dit tweede punt ‘Begeleiden van cliënten’ is een rol die minder duidelijk is opgenomen. Dit betreft de rol van de mystagoog. Toch is het belangrijk om dit net als de andere rollen aan bod te laten komen in het plan, omdat ook dit in het begeleiden van cliënten bijdraagt aan de ontwikkeling. Een voorstel voor een mogelijke aanvulling in dit gebied:

Verwondert zich, voor zover mogelijk, samen met de cliënt door te genieten van de momenten die zich voordoen.

3: Organiseren en bijdragen aan huishoudelijke en/of recreatieve activiteiten.

“Draagt samen met cliënten en collega’s bij aan een prettige leefsfeer, speelt in op behoeften en probeert spanningen en conflicten binnen de groep te voorkomen en op te lossen”

In het onderdeel over de overeenkomsten is al benoemd dat hier voornamelijk de trainersrol aan bod komt, maar dat eigenlijk alle rollen aan bod kunnen komen omdat er ingespeeld wordt op de verschillende behoeften. Het laatste onderdeel over de spanningen en conflicten kunnen door de aanpassing in de eerste zin worden weggelaten, maar omdat dit onderdelen zijn die belangrijk zijn om concreet te benoemen, blijven dezen staan. De taak kan als volgt worden aangepast:

Draagt samen met cliënt en collega’s bij aan een prettige leefsfeer en stuurt hiernaar, indien nodig. Er wordt op een passende manier ingespeeld op de behoeften van de cliënten en probeert spanningen en conflicten binnen de groep te voorkomen en op te lossen.

Toelichting op gezichtspunten

Sociale vaardigheden

“Sociale vaardigheden zoals tact, inlevingsvermogen, motiveren, stimuleren en corrigeren, omgaan met uiteenlopende belangen en het hanteren van conflicten zijn van belang bij het persoonlijk begeleiden van cliënten met (ernstige) psychiatrische en/of psychosociale problematiek en hun omgeving..”

Er staan in dit gezichtspunt een aantal sociale vaardigheden genoemd, die voornamelijk vallen onder de rol van de trainer en de gids. Door deze bij elkaar te zetten en de naam van het werkwoord te benoemen is het duidelijk dat ze hetzelfde werkwoord hebben. Een mogelijke aanvulling zou zijn:

Sociale vaardigheden zoals motiveren, stimuleren, corrigeren en het hanteren van conflicten om te sturen naar gehoorzaamheid in contacten. In het volgen in de vrijheid van de cliënt hoort inlevingsvermogen en het omgaan met uiteenlopende belangen. Deze sociale vaardigheden zijn van belang bij het persoonlijk begeleiden van cliënten met (ernstige) psychiatrische en/of psychosociale problematiek en hun omgeving.

Risico's, verantwoordelijkheid en invloed

"..en is, samen met de cliënt, verantwoordelijk voor de uitvoering van begeleidingsplannen."

De trainer stuurt dit onderdeel, ondanks dat het samen met de cliënt is. Voor dit onderdeel is geen aanvulling nodig.

Uitdrukkingsvaardigheid

"Mondelinge uitdrukkingsvaardigheid is nodig voor het onderhouden van contacten met cliënten, familie en externe relaties.."

In principe zou men zonder mondelinge uitdrukkingsvaardigheid alle rollen kunnen vervullen. Wel maakt dit de communicatie een stuk makkelijker. 5R is bedoeld om één taal te spreken als hulpverleners en ouders. Dit draagt in zijn geheel bij aan de mondelinge uitdrukkingsvaardigheid. Dit onderdeel heeft geen aanpassing nodig, maar zou wel aangevuld kunnen worden:

Kennis over- en uitdrukkingsvaardigheid door middel van het gebruik van het 5R-model is nodig, om op eenzelfde lijn te communiceren met ouders over de opvoeding van het kind.

Oplettendheid

"Oplettendheid is vereist bij het tijdig signaleren van veranderingen op het gebied van psychische en fysieke welzijn bij individuele cliënten, de andere cliënten in de groep en vooral in het kader van crisissituaties (veranderingen in gedrag van cliënten, hoe klein en onopvallend ook, moeten worden opgemerkt)."

In dit onderdeel worden de rollen tuinier en schatbewaarder gebruikt. Dit gezichtspunt mist alleen de benaming van het 5R-model, namelijk de bescherming en verzorging welke moeten leiden tot veiligheid en groei:

Oplettendheid is vereist bij het tijdig signaleren van veranderingen op het gebied van psychische en fysieke welzijn bij individuele cliënten, de andere cliënten en vooral in het kader van crisissituaties (veranderingen in gedrag van cliënten, hoe klein en onopvallend ook, moeten worden opgemerkt). Dit draagt bij aan de veiligheid en de groei van de cliënten.

Ook komen bij dit gezichtspunt de andere rollen naar boven. Het is namelijk van belang dat de hulpverleners en ouders in leren schatten welke rol op dat moment van toepassing is. Dit wordt mogelijk door op de behoeften van het kind/de cliënt te letten. Het is hierbij nodig om de signalen op te vangen die het kind/de cliënt afgeeft omtrent de behoefte van dat moment. Dit is meer het indirect inzetten van een rol.

Samenvatting

Dit hoofdstuk begint met het benoemen van de overeenkomsten tussen de functiebeschrijving en het 5R-model. Het valt op dat in veel onderdelen de rollen al te zien zijn, alleen is er geen benaming voor deze rollen en werkwoorden. Dit laat ook weer zien dat het 5R-model een metatheorie is: het is een theorie over de theorieën. Ook zijn er onderdelen die aangevuld kunnen worden met het 5R-model. Er zijn woorden die anders gekozen kunnen worden, zodat deze duidelijk worden en aansluiten bij het model. Een paar extra aanvullingen, die niet in de huidige functiebeschrijving staan beschreven, zorgen ervoor dat alle rollen uit het 5R-model naar voren komen. In de aanvullingen is, zoals eerder al beschreven, gekozen voor mogelijke opties. Dit zijn geen opties die vaststaan.

Het 5R-model is te herkennen in de taken en competenties die staan beschreven in de functiebeschrijving en er zijn mogelijkheden om deze met het 5R-model aan te vullen. Er kan op grond van bovenstaand onderzoek gezegd worden, dat het goed mogelijk is met het 5R-model de huidige functiebeschrijving aan te vullen. Naast het kijken naar de taken en competenties van de jeugdhulpverlener zal gekeken worden hoe het model aansluit bij de diepere laag van de organisatie, namelijk de identitaire achtergrond.

Hoofdstuk 5 - Deelvraag 3

De organisatie is gebaseerd op een visie, missie, kernwaarden, identiteit en grondslag, dit is het fundament van het kijken naar cliënten en het handelen in de organisatie. Het eigen maken van het 5R-model kan deze punten gaan beïnvloeden en het is daarom van belang om de mogelijke verschillen tussen deze partijen zichtbaar te maken. Het zichtbaar maken van de verschillen zorgt ervoor dat duidelijk wordt wat er gaat veranderen bij het eventueel implementeren van het model. Op deze manier kan er gezien worden waarin Eleos (positief) gaat veranderen. Het onderzoek richt zich op residentiële inrichtingen en op de opvoeding van kinderen en jeugd. Met deze reden is er gekozen om naast algemene kernwaarden ook onderdelen mee te nemen uit het JBW. In dit hoofdstuk is gebruik gemaakt van de missie en visie uit de productbeschrijving JBW (Eleos, 2012). En de website van Eleos heeft informatie verstrekt over de kernwaarden, grondslag en identiteit (Eleos)

5.1 Wat zijn de verschillen tussen de huidige werkwijze van Eleos en het 5R-model?

Om de verschillen te kunnen ontdekken zijn er verschillende bronnen geraadpleegd. In een interview met een locatiemanager bij Eleos, is gevraagd naar de visie en missie die binnen de JBW gehanteerd wordt. Hij heeft hiervoor gedeeltes uit de productbeschrijving JBW gehaald, deze zijn opgenomen in bijlage 5 - Identitaire achtergrond. De kernwaarden, identiteit en grondslag zijn ook in de visie en missie van de JBW beschreven, maar de site van Eleos geeft hierover een meer uitgebreide beschrijving. De relevante onderdelen van de website zijn ook opgenomen in bijlage 5 – Identitaire achtergrond.

Verschillen

De onderdelen uit de ‘identitaire achtergrond’ worden vergeleken met het 5R-model en hieronder worden de verschillen besproken. Verschillen met het 5R-model is te zien in inhoud en de letterlijke beschrijving van de identitaire achtergrond. Er zal hier niet gekeken worden naar het letterlijke, maar naar het inhoudelijk omdat dit meer toevoegt aan het onderzoek en omdat dit meer laat zien hoe dit op inhoudelijk en uitvoerend niveau laat zien wat er verschillend is.

Visie

Binnen Eleos wordt er gewerkt vanuit een christelijke identiteit en dit is de basis van de begeleiding die wordt geboden. 5R heeft niet specifiek een christelijke visie, maar kan gebruikt worden voor vele visies. Dit lijkt een diep verschil te zijn, maar omdat het 5R-model bruikbaar is in meerdere visies is zij dus ook bruikbaar binnen de christelijke visie van Eleos. Eleos besteedt extra aandacht aan levensvragen en geestelijk welzijn van de cliënt. Het model laat zien dat elke behoefte en elke rol even belangrijk is voor de ontwikkeling. De begeleiding die bij Eleos wordt geboden is op methodische wijze geboden. Het 5R-model is geen methodiek, maar biedt daarmee een houvast in het methodisch werken.

Missie

Behandeling en begeleiding wordt binnen Eleos geboden aan mensen met psychiatrische- en psychosociale problemen, met als doel het lijden te verminderen of op te heffen. Het model is niet probleemgericht en is bedoeld voor alle situaties van opvoeding. Wel is het goed om te melden dat het 5R-model door zijn brede inzetbaarheid ook inzetbaar is binnen deze specifieke doelgroep van Eleos, omdat de cliënten binnen deze doelgroep dezelfde behoeften hebben. Jongeren weten waar ze aan toe zijn en wat er van hen verwacht wordt bij Eleos. Het 5R-model laat zien hoe de opvoeder de jongere kan benaderen, maar niet wat de jongere moet doen in een situatie. Wel zal de jongere

weten waar hij aan toe is als opvoeders de rollen aannemen die bij de behoefte van de jongeren passen. Gebruik van dit model zal ervoor zorgen, dat de verwachtingen inzichtelijk worden en dat duidelijk wordt waar jongeren aan toe zijn. Toch zal dit nooit volledig aan voldaan kunnen worden, reacties zijn niet altijd voorspelbaar. Niet alleen biedt 5R een taal die aansluit bij ouders, ook biedt het een overzicht voor hulpverleners die inzicht geeft in de mogelijke manieren om betekenisvol te zijn voor de jongeren en hun ouders. De hulpverlener kan vanuit dit overzicht variëren in de rollen die hij aanneemt, afhankelijk van de behoefte waarin hij wil voorzien. Daarbij helpt 5R ook de hulpverlener zijn bedoelingen beter te communiceren en zo nodig verantwoorden. Ook worden situaties rapporteren en overdragen hierdoor met enkele woorden duidelijk voor collega's.

Kernwaarden

Op zichzelf is dit model niet vernieuwend en past in dat opzicht niet bij de kernwaarde vitaliteit. De onderdelen uit het model worden al gebruikt in de opvoeding en omvat vele bestaande modellen en theorieën. Dit model is meer gericht op bewustwording dan op vernieuwing voor opvoeding.

Identiteit en grondslag

Eleos gaat uit van de Bijbel en richt zich op christelijke normen en waarden. In de begeleiding betreft zij de christelijke geloofsovertuiging van cliënten. 5R richt zich niet specifiek op instellingen met een christelijke achtergrond. Dit is verschillend, maar omdat 5R inzetbaar is bij verschillende identiteiten en grondslagen past het ook bij Eleos en is het in uitwerking niet verschillend.

Bijzonderheden

Het model spreekt over 5 soorten behoeften. De visie zegt dat elk uniek mens verschillende behoeften heeft. Dit zou op het eerste oog verschillen met elkaar. Toch kan dit niet zomaar gezegd worden omdat het erop lijkt dat de visie spreekt over behoeften in de brede zin en het model over ontwikkelbehoeften spreekt. Een vergelijking maken tussen deze behoeften geeft een verkeerd beeld en zal dus niet in deze vergelijking meegenomen worden.

Onderzoek in de verschillen tussen een organisatie en een model blijkt moeilijk te zijn. Dit komt omdat een model op een ander niveau communiceert dan een hele organisatie. Daarbij richt een hulpverleningsorganisatie als Eleos zich op een specifieke doelgroep en het beperkt het 5R-model zich niet tot een bepaalde doelgroep. Dit heeft als gevolg dat het lastig is om deze partijen op hetzelfde niveau te vergelijken en hieruit conclusies te trekken. Toch is deze vergelijking gemaakt, om meer overzicht te krijgen in de verschillen.

Samenvatting

De verschillen tussen werkwijze van Eleos en het 5R-model liggen voornamelijk in de grondslag en de identiteit. Eleos richt zich op de christelijke identiteit. Het model richt zich niet op een specifieke identiteit, maar is daarom dus ook toepasbaar binnen Eleos. De verschillen liggen voornamelijk op letterlijk gebied en niet op het inhoudelijk en de uitwerking en hoeven daarom niet in de weg staan voor het implementeren van het 5R-model. Eleos richt zich op een specifieke doelgroep met een specifiek doel. Dit betekent niet dat het model niet aan kan sluiten, het 5R-model is namelijk geschikt voor veel doelgroepen, waardoor het model ook in instellingen met specifieke onderdelen inzetbaar is. Na onderzoek is de toegevoegde waarde te zien in de brede inzetbaarheid van het model. Onderzoek naar verschillen laat zien waarin Eleos en het 5R-model niet in overeenkomen. Het is ook belangrijk om de overeenkomsten te zien, om zichtbaar te maken dat het model aansluit bij Eleos. Dit wordt in hoofdstuk 5.2 behandeld.

5.2 Wat zijn de overeenkomsten tussen de huidige werkwijze van Eleos en het 5R-model?

Het beschrijven van verschillen in het vorige gedeelte, helpt om te kunnen zien wat er mogelijk anders wordt bij het invoeren van het 5R-model. Het beschrijven van de overeenkomsten tussen de identitaire achtergrond en het 5R-model is daarmee niet minder van belang. In dit hoofdstuk werd onderzocht in hoeverre ze bij elkaar passen. Net als in de verschillen tussen achtergrond en model, worden ook bij de overeenkomsten de algemene onderdelen uit de identitaire achtergrond gebruikt en de onderdelen die aansluiten bij de JBW's. In bijlage 5 zijn de documenten opgenomen die van toepassing zijn in dit hoofdstuk.

Overeenkomsten

De onderdelen uit de 'identitaire achtergrond' worden vergeleken met het 5R-model en hieronder worden de overeenkomsten besproken. Er zijn overeenkomsten te zien in inhoud en als er letterlijk gekeken wordt naar de identitaire achtergrond. Er zal hier niet gekeken worden naar het letterlijke, maar naar het inhoudelijk omdat dit meer toevoegt aan het onderzoek.

Visie

In de eerste regel wordt gesproken over ieder uniek mens dat door God gemaakt is. Dit is in overeenkomst met het 5R-model. 5R spreekt : 'omdat iedereen anders is, maar op dezelfde manier'. Ook hier wordt er gesproken over een uniek persoon. Het 5R-model gaat niet specifiek uit van christelijke benadering, maar wordt naast de christelijke visie door meerdere visies onderschreven. De jongere staat met zijn/haar behoefte en vragen centraal bij Eleos. Bij Eleos is dit leidend in de opvoeding, ondersteuning en begeleiding van de cliënt. Het model stemt hier mee in door te laten zien dat de jongere een behoefte heeft en de opvoeder speelt hierop in door een rol aan te nemen die bij de behoefte past. In het model en bij Eleos staat de jongere in relatie met de omgeving, dit is bij beiden niet los van elkaar te zien. De omgeving is nodig om te voorzien in de behoeften. Eleos besteedt expliciet aandacht aan deze omgeving. Het model speelt hier ook op in, door niet alleen de behoeften van de jongeren weer te geven maar ook het aandeel van de ouders hierin te verwerken. Binnen Eleos wordt in samenwerking met en overleg tussen ouders en hulpverleners bepaald hoe de begeleider de opvoeding en begeleiding op zich neemt. Het model sluit hier bij aan door met de gemeenschappelijk taal de samenwerking te zijn. Het gebruik van dit model zorgt ervoor dat de rollen in opvoeding en begeleiding duidelijk is en dat de begeleider dit op die manier kan vormgeven. Bij Eleos is de basis voor de begeleiding de pedagogische-/begeleidingsrelatie, respect en wederzijds vertrouwen tussen cliënt en hulpverlener. Het 5R-model werkt vanuit dezelfde relatie, het geeft weer hoe de relatie vorm gegeven kan worden met de behoeften van jongeren. Over respect en wederzijds vertrouwen wordt in het model niet gesproken, maar wel geeft het 5R-model vijf manieren om aan te sluiten bij wat de ander nodig heeft en toont op deze manier respect. Wederzijds vertrouwen vindt men in de rol als trainer waar gevraagd wordt om respect en in de rol van gids waarin vertrouwen wordt gegeven. Respect voor en vertrouwen in elkaar is nodig om met het model te werken. Vanuit deze begrippen kan worden gebouwd en geeft elkaar de mogelijkheid om te groeien; groeien als mens en in de rol van opvoeder. Aansluiten op de mogelijkheden en beperkingen van de cliënt, uitgaande van de hulpvraag, staat in de visie en in het model. De behoeften van de cliënt vragen om de aanname van een rol door de opvoeder en geeft weer dat hij zich met die rol aansluit bij de jongere. De behoeften zijn te vertalen in hulpvragen, omdat de behoeften vragen om hulp in de ontwikkeling.

Begeleiding bij Eleos wordt geboden op basis van het Neuman Systems Model. Psychiatrie Nederland heeft een website die informatie geeft voor professionals in de GGZ en werkt onder andere dit model uit (Psychiatrie Nederland, 2010). In dit model worden functies en onderdelen van de mens onderscheiden, maar worden niet los van elkaar gezien. Het is een totaliteit. Hierbij wordt de mens als eenheid gezien in lichamelijke, geestelijke en sociale onderdelen. Dit is ook het geval bij het 5R-model. Er worden verschillende behoeften en rollen beschreven, maar alle rollen zijn nodig om op alle vlakken ontwikkeling door te maken op sociaal, geestelijk en lichamelijk gebied. De begeleiding die wordt geboden bij Eleos, vindt plaats in een veilige en gestructureerde woon- en leefomgeving, waarin een vertrouwde sfeer heerst. Veiligheid is een basisbehoefte van een kind, afleidend uit het model. De vertrouwde sfeer is nodig om er vanuit te kunnen gaan dat de ander je kan voorzien in je behoeften.

Missie

Er wordt in het model en bij Eleos aangesloten op de eigen mogelijkheden en de veerkracht van de cliënt. Het model sluit aan bij de behoefte die de jongere op dat moment heeft en er wordt niet gedwongen om een bepaalde behoefte te kweken. De ouder volgt in de behoefte en dus in de mogelijkheden en veerkracht. Naast de missie staan de kernwaarden. Deze zijn belangrijk om de missie te verwezenlijken. Het model moet net als de kernwaarden gemeenschappelijk gebruikt worden, omdat anders het effect van het leren van de 'taal' uitblijft. Dit zal verder vergeleken worden onder de kernwaarden. Het model en Eleos richten zich op de toekomst van de jongere. Het model doet dit door aan te sluiten bij de behoeften van de jongere, wat bijdraagt aan de ontwikkeling en dus de toekomst van de jongere. Het model laat op zichzelf niet zien wat men kan verwachten. Wel helpt het als alle partijen kennismaken met het model. Op deze manier weet iedereen de verwachtingen die er zijn en weet de cliënt waar hij/zij aan toe is.

Kernwaarden

De kernwaarde 'barmhartigheid' betekent bij Eleos: écht zien wat de ander nodig heeft. Het model geeft dit weer door de mogelijke behoeften van de jongere te laten zien. Door te zien wat de ander nodig heeft, kan er zorg geboden worden die aansluit. Het model laat ook deskundigheid zien: aansluiten bij het niveau van de ander. Op gelijk niveau praten met cliënten kan voor problemen zorgen, door jargon en de taal van de ouder. De hulpverlener laat zijn deskundigheid zien door vaktaal te kunnen vertalen naar dezelfde taal als die van de ouders. Deskundigheid in taal en in sociale omgang. Het vraaggericht opstellen en daarin respect voor de ander tonen, is in het model te zien in de beantwoording van de opvoeder. Deze beantwoording gebeurt door een passende rol aan te nemen bij de behoefte van de jongeren. De ouder stelt zich vraaggericht op, door de behoefte van de cliënt 'af te wachten'. Het model zorgt er net als deze kernwaarde voor, dat de cliënt niet afhankelijk wordt maar hem of haar tot recht laten komen. Het uitspreken van wederzijdse verwachtingen begint bij het model bij het kenbaar maken van het model. Door ouders, hulpverleners en jongeren te laten kennismaken met dit model, weten de partijen waar ze aan toe zijn. De kernwaarde verbondenheid komt ook terug in het model. Het model is geschikt om te gebruiken in de sociale omgeving van de cliënt. Zo kan dit model ingezet worden op scholen en het gezin, op deze manier spreken ze dezelfde taal en wordt de communicatie toegankelijker. Dezelfde taal spreken zorgt voor een betere samenwerking, omdat men elkaar (beter) begrijpt. Ook geeft 5R inzicht in de verbondenheid van elke zijswijze, over hoe deze in verbinding staat met de omgeving. Dit model vertelt op zich niets nieuws, maar plaatst het bestaande wel in een overzichtelijk kader.

Identiteit en grondslag

Binnen Eleos staat voornamelijk de christelijke identiteit en grondslag voorop. De overeenkomst hierin met het 5R-model is dat het 5R-model ook aansluit bij de visie van het christendom. In de Bijbel wordt in Marcus 12:29b-31 het volgende verteld: “Luister, Israël! De Heer, onze God, is de enige Heer; heb de Heer, uw God, lief met heel uw hart en met heel uw ziel en met heel uw verstand en met heel uw kracht.” Het op een na belangrijkste is dit: “Heb uw naaste lief als uzelf.” Er zijn geen geboden belangrijker dan deze.’ Voornamelijk het eerste gedeelte hiervan is te koppelen aan het 5R-model. Hier wordt in plaats van het liefhebben met heel uw hart en met heel uw ziel en met heel uw verstand en met heel uw kracht, gesproken over dromen, durven, denken en doen. En op de vijf manieren die in het model worden besproken, de rollen, wordt het liefhebben concreet vormgegeven.

In het onderzoek naar de verschillen binnen Eleos bleek dat het lastig was om een organisatie met een model te vergelijken. Dit geldt hetzelfde voor de overeenkomsten, omdat er verschillende niveaus op dezelfde manier vergeleken worden. Toch is deze vergelijking gemaakt, om meer overzicht te krijgen in de overeenkomsten.

Samenvatting

Er zijn tussen het 5R-model en de identitaire achtergrond van Eleos veel overeenkomsten. De benadering naar cliënten komt voornamelijk overeen. In de benadering door beide partijen wordt er aangesloten bij de behoeften en vragen van de cliënt. Hierin spelen de kernwaarden een grote rol, omdat dit vooral de benadering laat zien. De conclusie die uit deze deelvraag getrokken kan worden is, dat het model aansluit bij de achtergrond van het model. Het model is bij de identitaire achtergrond van Eleos van toegevoegde waarde, omdat het aansluit bij Eleos en daarbij bewustwording en inzichten in de opvoeding geeft. In het volgende hoofdstuk wordt er gekeken hoe het 5R-model bij Eleos past in combinatie met de actuele maatschappelijke ontwikkelingen.

Hoofdstuk 6 – Deelvraag 4

Inleiding

Op 29 oktober 2012 is er besloten door het kabinet-Rutte II om 5 miljard te bezuinigen op de zorg in onze huidige Nederlandse samenleving (Beelen, 2012). Deze bezuinigingen uit het regeerakkoord brengen gevolgen met zich mee als het gaat om de zorg en sociale zekerheid. Ook vindt er momenteel een verschuiving plaats van verzorgingsstaat naar participatiestaat. In dit hoofdstuk worden de ontwikkelingen die voor dit onderzoek van belang zijn op een rij gezet, wordt er gekeken naar hoe Eleos in wil spelen op deze ontwikkelingen en wordt er beschreven hoe het 5R-model daarbij van toegevoegde waarde kan zijn.

6.1 Is het 5R-model binnen Eleos van toegevoegde waarde met betrekking tot de actuele maatschappelijke ontwikkelingen?

Wat zijn de actuele maatschappelijke ontwikkelingen?

Dat de overheid van een verzorgingsstaat naar participatiestaat wil, is geen nieuw gegeven. Reeds in verschillende artikelen en boeken werd het onderwerp jaren geleden al besproken; we moeten loskomen van de verzorgingsstaat, en er moet meer de nadruk gelegd worden op het aspect van zelfstandig burgerschap (Aertsen, 2004). Mede door bezuinigingen zijn er verschillende ontwikkelingen gaande, waaronder aanpassingen in de Wet Maatschappelijke Ondersteuning (WMO), een nieuwe ontwikkeling van Welzijn Nieuwe Stijl (WNS), Transitie jeugdzorg, en de Generalist. Deze ontwikkelingen zullen elkaar soms overlappen, en voor alle volledigheid worden deze ontwikkelingen nader toegelicht:

Wet maatschappelijke ondersteuning (WMO)

De WMO heeft als doel ervoor te zorgen dat mensen zo lang mogelijk zelfstandig kunnen blijven wonen en mee kunnen doen in de samenleving. De WMO is er voor iedereen die extra hulp nodig heeft. Bijvoorbeeld mensen met een lichamelijke of verstandelijke beperking, ouders met opvoedproblemen, ouderen of mensen met een verslaving, depressie of andere psychische klachten (Rijksoverheid, 2012). De regels vanuit de WMO omtrent de hulpverlening in onze Nederlandse samenleving gaan veranderen. Gemeenten worden met ingang van 2015 geheel verantwoordelijk voor de activiteiten op het gebied van ondersteuning, begeleiding en verzorging. De dienstverlening wordt meer gericht op waar ze het hardste nodig is en gaat vallen onder de WMO. Het kenmerk van de WMO is dat de participatie niet alleen wordt bevorderd door een beroep te doen op de eigen mogelijkheden van de burger of de inzet van professionals, maar ook op de inzet van sociale netwerken, wijkverbanden en vrijwilligersinitiatieven. (WMO, 2013).

Door deze nieuwe ontwikkelingen rondom de WMO in combinatie met de bezuinigingen, zijn er verschillende bewegingen te zien die hierbij aan willen sluiten. Wanneer je de literatuur en verschillende artikelen in duikt, lees je dat er wordt nagedacht over een verschuiving van residentiële, vaak lange zorg, naar meer ambulante zorg. Een voorbeeld daarvan is kinderen uit de residentiële zorg terugplaatsen in het ouderlijke gezin om daar vervolgens een ambulante hulpverlener het gezin te laten ondersteunen. Hierbij wordt het kind langer in de eigen omgeving gehouden met behulp van ambulante zorg. Wanneer dit niet mogelijk is, zie je ook initiatieven als bijvoorbeeld die van de Alliantie Kind in Gezin om het kind niet in een residentiële instelling te laten wonen, maar onder te brengen in andere gezinsvormen (NJI, 2013).

Ook bestaat er een interventie piramide (zie figuur 1) die aansluit bij de gedachte van de WMO, namelijk dat gemeenten verantwoordelijk worden voor verschillende gebieden in de zorg en er ook wordt gekeken naar de eigen mogelijkheden van de burger. Om organisaties binnen de jeugdketen te ordenen en richting te geven aan het jeugdbeleid en de rol van de gemeente heeft het Verwey-Jonker Instituut een interventiepiramide ontwikkeld waarin – van onder naar boven - vier lagen zijn te onderscheiden. De eerste is ‘zorgen voor een positief opvoed en opgroei klimaat’, waarbij kan worden gedacht aan buurtactiviteiten, onderwijsinstellingen, kinderopvang en bijvoorbeeld sportverenigingen. De tweede is ‘preventie’ door bijvoorbeeld jongerenwerk, politie of opvoedingsondersteuning. Deze zijn er als voorkoming dat het probleem ernstiger wordt. De derde luidt ‘aankpak van problemen’ door onder meer de Jeugd GGZ, Bureau Jeugdzorg of het Centrum voor Jeugd en Gezin. Hier kom je bij de hulpverlening terecht, iets wat pas een derde stap is. De vierde is ‘juridische en klinische interventies’ zoals het strafrecht en justitiële jeugdinrichtingen (Majone Steketee, Richting geven aan jeugdbeleid: De rol van de gemeente in een complex veld, 2010). Van der Klein e.a. (2011) hebben deze gebieden in de interventiepiramide gevoegd:

Figuur 1. Interventie piramide jeugdsector (M. van der Klein, 2011)

Welzijn nieuwe stijl

In Welzijn Nieuwe Stijl wordt gezocht naar de optimale verhouding tussen wat de burgers (onderling) zelf kunnen en wat professionals moeten en kunnen doen (WMO, 2013). Welzijn Nieuwe Stijl richt zich op meer overeenstemming tussen gemeenten, instellingen en burgers en op meer professionaliteit en effectiviteit in de aansturing door gemeenten. Binnen de trend van Welzijn Nieuwe Stijl zijn er acht bakens die richting geven in deze omslag van werken. De bakens bieden geen gedetailleerde aanpak, maar de verantwoordelijkheid voor de inhoud en de uitwerking ligt daar waar de verandering moet plaatsvinden: bij de gemeenten, de welzijnsinstellingen en de professionals. Welzijn nieuwe stijl gaat uit van 8 bakens welke kort zullen worden toegelicht (Ministerie volksgezondheid, 2012);

1. Gericht op de vraag achter de vraag:

Het idee hier achter is om breder te kijken naar de ondersteuning die mensen vragen om ze niet alleen te geven wat ze vragen, maar ook te geven wat zij nodig hebben. Er kan sprake zijn van een probleem, dat aan het andere probleem ten grondslag ligt.

2. Eigen kracht van de burger

Burgers hebben geleerd vooral tijdig een beroep op de overheid of de hulpverlenende instanties te doen. Als de vraag van de burger eenmaal helder is, moet er worden gekeken naar wie wat doet. Wat kunnen de burgers zelf, of met hulp uit de directe sociale omgeving doen? Er is de afgelopen jaren te snel voorbij gegaan aan de eigen kracht van de burger, zijn netwerk, de straat of de wijk. Het uit handen nemen van problemen werkt vaak averechts op het zelf oplossend vermogen.

3. Direct er op af

Er zijn in ons land nog heel wat mensen die zorg mijden of die niet om ondersteuning willen of durven te vragen. Sommige burgers weten de weg niet te vinden naar ondersteuning, en zijn deze burgers soms slecht te bereiken. Op deze groepen moet de professional nu direct op af, om erger te voorkomen.

4. Formeel en informeel in verhouding

Het kenmerk van de WMO is dat de participatie wordt bevorderd. Niet alleen door een beroep te doen op de eigen mogelijkheden van de burger of de inzet van professionals, maar ook op de inzet van sociale netwerken, vrijwilligersinitiatieven en wijkverbanden. In Welzijn Nieuwe Stijl wordt gezocht naar de optimale verhouding tussen wat burger (onderling) zelf kunnen en wat professionals moeten. Onder dit baken verstaan we ook dat de professional zich terughoudend opstelt. Zijn of haar kracht ligt er juist in om samen met burgers te kijken op welke wijze de burgers zelf de problemen of klachten kunnen oplossen.

5. Balans van collectief en individueel

De verzorgingsstaat werkt veel met individuele oplossingen voor problemen van burgers, waaraan men gewend is geraakt. Dit baken zegt eigenlijk dat het meer collectieve aanpakken wil ontwikkelen. Ook voor dit baken geldt dat het er niet om gaat dat professionals ten allen tijde automatisch voor collectieve oplossingen kiezen. Het gaat om het vinden van de juiste balans tegen de achtergrond van het probleem dat moet worden aangepakt.

6. Integraal werken

Als er een probleem in het leven van een mens voordoet, hangt de oorzaak vaak samen met verschillende factoren (zie baken 1). Deze problemen moeten dus ook in samenhang worden aangepakt, wat betekent dat er meer moet worden samengewerkt. Er wordt een integrale en samenhangende aanpak van de professionals verwacht.

7. Resultaatgericht

Waar organisaties ondersteuning bieden aan burgers, worden concrete afspraken gemaakt over de vraag op welke ondersteuning van professionals en vrijwilligers men kan rekenen, en wat daarbij de eigen inzet is. Ook wordt er gekeken naar welke resultaten wordt toegewerkt. De doelen in een ondersteuningstraject moeten voor de burger duidelijk, concreet en haalbaar zijn. Ook moeten zij niet alleen perspectief bieden op de langere termijn, maar zich ook richten op praktische en snelle resultaten. De doelen voor cliënten moeten dus in concrete en meetbare termen worden geformuleerd.

8. Ruimte voor de professional

Niet alleen de regels van de organisatie of de wensen van de gemeente zijn bepalend, maar ook de professionele bagage van de beroeps kracht. Deze moet voldoende aan bod kunnen komen. Naast adequaat communiceren met collega's, cliënten, hun naaste omgeving, vrijwilligers en partners in de keten wordt ook van professionals verwacht dat ze ondernemend zijn, outreachend werken, in ketens kunnen samenwerken en hier de regie in kunnen nemen (Ministerie volksgezondheid, 2012).

De Generalist

Vanuit deze huidige ontwikkelingen zien we dat er meer verwacht wordt van de sociaal werker in de frontlinie dan voorheen. Zij hebben niet alleen de opdracht kwetsbare burgers te laten kijken naar hun veerkracht, maar hebben ook de opdracht om de veerkracht van de samenleving als geheel te versterken (M. Scholte, 2012). Dit is ook het doel van de pedagogische civil society, wat ook voortkomt uit eerder genoemde ontwikkelingen zoals de WMO en WNS. Hiermee wordt de gemeenschappelijke activiteiten van burgers rondom het grootbrengen van kinderen verstaan (NJI, 2010). Steeds meer zien we dat er aandacht uitgaat naar de sociaal werkers in relatie tot 'de generalist'. Een generalist is iemand die niet per definitie diepgravende kennis heeft, maar aan een brede verzameling aan kennis beschikt. In die zin zou een generalist meer verbindingen kunnen leggen tussen de leefwereld van de burgers en de institutionele wereld, maar ook tussen professionals onderling en de burgers onderling. De nadruk ligt hierbij op het kijken naar de eigen kracht, wat past bij het denkwijze van de nieuwe veranderingen in de zorg (M. Scholte, 2012).

De volgende ontwikkeling die wordt genoemd is de Transitie jeugdzorg. Zij is niet alleen gericht op de verandering binnen Bureau Jeugdzorg, maar op meerdere facetten binnen de jeugdhulpverlening. Omdat er ook gevolgen kunnen zijn voor de jeugdhulpverlening organisatie binnen Eleos, en het projectplan zich richt op de residentiële jeugdzorg (JBW's) binnen Eleos, is er besloten om Transitie Jeugdzorg kort toe te lichten;

Transitie Jeugdzorg

De veranderingen in de WMO hebben gevolgen voor de organisatie rondom de jeugdzorg. Want, zoals reeds beschreven is, worden gemeenten verantwoordelijk voor de aansturing en financiering van alle ondersteuning en hulp aan gezinnen en jeugdigen. Deze overdracht van provincie naar gemeenten wordt de 'Transitie Jeugdzorg' genoemd. Deze transformatie in het jeugdbeleid maakt dat gemeenten zich af vragen hoe ze kunnen komen tot een samenhangende zorgstructuur die aansluit bij de wensen en de behoeften van bewoners binnen de gemeente. Hierbij wordt er uitgegaan van de eigen kracht van de burger en die van de hele samenleving, wat wederom weer past bij pedagogische civil society (Expertisecentrum jeugd, 2012).

Uit bovenstaande bevindingen kan worden opgemaakt dat er in onze huidige samenleving veel ontwikkelingen plaats vinden in de zorg. Sommige instanties zijn snel met het aansluiten bij deze nieuwe ontwikkelingen. Zo is te lezen in de Scherp van April 2013, het relatiemagazine van de Christelijke Hogeschool in Ede, dat de CHE komt met een nieuwe post HBO opleiding voor sociaal werkers aan de Academie Sociale Studies die aansluit bij deze huidige trend van WNS en de Generalist (Lam, 2013). Ook kunnen we tal van nieuwe praktijkvoorbeelden op de site van het NJI vinden hoe organisaties proberen aan te sluiten bij deze actuele ontwikkelingen. Het CJG4Kracht van het Centrum Jeugd en Gezin (CJG) in Apeldoorn is hier een praktijkvoorbeeld van. Vanuit de nieuwe visie op de jeugdzorg, en ter voorbereiding op de transitie jeugdzorg is de gemeente gestart

met CJG4kracht. Het doel is om de vrijwillige hulp aan huis voor gezinnen met vragen zo snel en zo effectief mogelijk toegankelijk te maken vanuit het CJG. Uitgangspunten zijn hierbij de eigen kracht van opvoeders en hun netwerk te mobiliseren, zo weinig mogelijk hulpverleners bij het gezin te betrekken, en systeem en resultaat gericht te werk te gaan (NJI, CJG4Kracht).

Hoe sluit Eleos aan bij de actuele maatschappelijke ontwikkelingen?

Eleos is een hulpverleningsorganisatie die verschillende hulp aanbiedt voor diverse leeftijden. Zo kan iemand bij Eleos terecht voor preventie, dagbesteding, psychologische hulp, woonbegeleiding of opvoedondersteuning (Eleos, 2012). Met deze laatste twee heeft dit onderzoek het meeste mee te maken, maar wordt er met name gericht op de JBW's (Jeugd Begeleid Wonen) binnen Eleos.

Uit het interview met locatiemanager van JBW Ede blijkt dat ook Eleos te maken heeft met de overgang naar de nieuwe WMO. De dienstverlening wordt meer gericht op waar ze het hardst nodig is. Zoals eerder in dit hoofdstuk benoemd is vindt er een verschuiving plaats. Residentiële zorg moet worden teruggedrongen en er moet meer oog komen voor in eerste instantie kortdurige, ambulante zorg. In het interview met de locatiemanager kwam naar voren dat Eleos bezig is om het 'product' van de JBW's te veranderen van langdurige zorg naar kortdurige zorg. Daarnaast willen ze transparant worden in wat er toegevoegd wordt aan het leven van een jongere zodat het daarmee inzichtelijk wordt voor derden (Int. 6.20, 2013). Om alvast aan te sluiten bij de veranderingen omtrent de WMO heeft Eleos 'Eleos dichtbij' opgericht. 'Eleos dichtbij' heeft, aldus de locatiemanager, twee voorname onderdelen: ambulante woonbegeleiding en preventie (Int. 6.11, 2013).

Uit de bronnen vanuit de literatuur, het internet, maar ook uit het interview met locatiemanager van JBW Ede kan uit opgemaakt worden dat Eleos aan wil sluiten bij de eigen mogelijkheden en veerkracht van de cliënt (Eleos, 2012). In de praktijk uit zich dat, volgens de locatiemanager, in het feit dat de residentiële zorg binnen Eleos gebruik maakt van het Neuman Systems Model (NSM). Met dit model wordt gekeken naar de hulpbronnen en de stressoren van de desbetreffende cliënt. Er wordt dan gefocust de hulpbronnen en er wordt geprobeerd om dat te versterken (Int. 6.22, 2013).

Ook is het voor Eleos belangrijk dat er waar mogelijk contact is met de omgeving van de cliënt (Eleos, Ons beleid, 2012). Een van de kernwaarden van de organisatie luidt dan ook: verbondenheid. Eleos wil oog hebben voor de sociale omgeving van de cliënt waarbij te denken valt aan het gezin, kerkelijk gemeente, school of werk (Eleos, Kernwaarden, 2012). Volgens locatiemanager van JBW in Ede is dit al heel lang een hele mooie term, maar nog niet echt praktisch vertaald. Hij geeft aan dat het prettig is dat dit de komende tijd een eis wordt, zodat er echt goed naar gekeken zal worden (Int 6.15, 2013). Verbondenheid is een kernwoord dat past binnen de identiteit van Eleos. Ook de sociale gemeenschap rondom een cliënt bij zijn of haar leven te betrekken is belangrijk voor Eleos. Momenteel wordt er om de 3 maanden een overleg gehouden met de ouders van de cliënt, en wordt er gepraat over onder andere het begeleidingsplan. De persoonlijke begeleiders van de cliënt hebben frequent contact met ouders, 2 keer per jaar houden ze een ouderbijeenkomst, en een keer per jaar wordt er een barbecue georganiseerd voor ouders waarvan de kinderen op de groep wonen (Int. 6.16, 2013). Verder zoekt Eleos de verbondenheid met de sociale omgeving van de cliënt door goed contact te onderhouden met school en vriendenkring van de cliënten. Deze zijn dan ook welkom om te komen en zelfs te logeren (Int. 6.18, 2013). Wat de locatiemanager ook aangaf was dat hulpverleners bijvoorbeeld actiever in het gezin aan de slag kunnen gaan zodat jongeren weer

teruggeplaatst kunnen worden en ouders meer betrokken kunnen worden op de groep (Int. 6.17, 2013). Volgens locatiemanager willen ze de kernwaarde 'verbondenheid' verder ontwikkelen, alleen is dit nog geen prioriteit geweest (Int. 6.16, 2013).

Over aansluitingen bij de huidige gedachte van de generalist wordt er nog weinig van gezien bij Eleos. Tijdens het interview kwam er naar boven dat er wel de gedachte gezien wordt dat de hulpverlener meer een case manager wordt, dus meer werk gaat aansturen en meer moet gaan doen. Dat is wel iets wat een generalist kan doen, maar concreet er mee bezig zijn ze nog niet (Int. 6.13, 2013).

Hoe sluit het 5R-model aan bij de actuele maatschappelijke ontwikkelingen ?

Eigen kracht

Om te zien of uiteindelijk het 5R-model van toegevoegde waarde is, gezien de link met de actuele maatschappelijke ontwikkelingen binnen Eleos, is het goed om te kijken waar het 5R-model bij aansluit. Allereerst kan er worden geconcludeerd dat het 5R-model past bij het begrip 'kijken naar je eigen kracht'. Het 5R-model geeft namelijk een antwoord op de vraag op welke wijze(n) mensen betekenisvol kunnen zijn voor zichzelf, de ander en hun omgeving. Er kan worden nagedacht over de verschillende rollen: welke rollen de opvoeder(s) goed inzet, en welke er wat extra aandacht kunnen gebruiken. Het 5R-model kan de opvoeder uitdagen en tevens kan het 5R-model de eigen krachten van de opvoeder en jongere inzichtelijk maken. Het model kan het gesprek op gang brengen met de partners of collega over de opvoeding. Voorwaarde is wel dat er moet worden gesproken over het model, en het niet alleen wordt aangereikt. Wanneer je als ouders met elkaar in gesprek gaat over de verschillende rollen kan er gekeken worden naar de voorkeuren voor rollen en welke er 'goed' of 'minder goed' gaan. Het met elkaar in gesprek gaan over opvoeding is ook iets wat tegenwoordig veel wordt aangeprezen. Zo zijn er verschillende methodieken en organisaties die dit stimuleren, zoals bijvoorbeeld Opvoeden Samen Aanpakken (OSA) (Zandbergen, 2012). De huidige trends laten zien dat hulpverleners steeds meer de burgers moeten stimuleren om te zoeken naar hun eigen oplossingen (Sprinkhuizen, 2013). Wat in de interviews ook naar voren kwam is dat het 5R-model helpt door te kijken naar de rollen en er woorden aan te geven. Zo was er bijvoorbeeld een vader die tijdens de interviews aangaf dat hij na het leren kennen van het 5R-model in gesprek is geweest met zijn vrouw. Zijn vrouw was van nature veel meer bezig met het sturen, terwijl hij als vader zich veel minder bezig hield met dit sturen, de rol van trainer. Hij was meer bezig met genieten, de rol van mystagoog (Int.5.13, 2013). Doordat je er over praat en er dus woorden aan geeft gaat het, aldus deze vader, meer spelen en kan je je bewuster worden van rollen die je vaak of minder inzet (Int.5.14, 2013). Als functie heeft het model dus ook dat het kan bijdragen om te kijken hoe je meer op je eigen kracht kan gaan zitten (Int.5.15, 2013). In het kader hiervan zou het 5R-model dus een goed initiatief kunnen zijn om in te zetten als het gaat om 'eigen kracht'.

Generalist

Een bewering van onze opdrachtgever luidt dat ouders al generalisten waren, lang voordat de term zelf verzonnen werd. Niet alleen een sociaal werker, die steeds meer moet worden gezien als de generalist die van alles wat af weet is veelzijdig, maar ook het ouderschap (Int. 4.32, 2013). Binnen het 5R-model worden er 5 rollen beschreven, met allemaal verschillende functies. Een kind heeft behoeften en heeft daardoor bepaalde rollen van de ouders nodig om zich te ontplooiën tot een volwassene, of zelfs als een toekomstige opvoeder. Dit model geeft inzichten op veel verschillende gebieden van de opvoeding, en past dus goed binnen de huidige trend van de Generalist die ook op allerlei gebieden werkzaam moet zijn. Op residentiële jeugdgroepen en binnen de

opvoedingsondersteuning hebben we ook te maken met opvoeding. Hier zijn het alleen niet de ouders die opvoeden, maar veelal sociaal werkers. Wanneer er ook op groepen gebruik gemaakt gaat worden van het 5R-model zullen ook zij hierin gestimuleerd worden om te werken als een generalist als het gaat om de opvoeding op de groep. Als hulpverlener (generalist) kan je namelijk schakelen tussen de vijf rollen van het 5R-model. Allereerst is er de schatbewaarder die staat voor bescherming. Een schatbewaarder is gericht op de bedreigingen vanuit de omgeving en creëert veiligheid. De tweede rol, de tuinier, is gericht op het verzorgen en wil daarmee een stimulerende omgeving voor het kind creëren. Bij deze twee rollen is er sprake van eenrichtingsverkeer (actie). Dit is vaak zo met kleine kinderen, ze hebben nodig dat ze worden beschermd en er voor ze gezorgd wordt. Vanuit het kind komt dit niet, aangezien ze nog te jong zijn. Als derde is er de trainer die staat voor sturing. Het initiatief ligt hier dan bij de hulpverlener. De vierde rol is die van de gids. Een gids weet de weg, maar laat het initiatief bij de persoon zelf. Bij deze twee rollen is er sprake van tweerichtingsverkeer (interactie), want hierbij is sprake van samenwerking. De laatste en vijfde rol is de rol van de mystagoog die zich richt op het genieten (behoefte) door te verwonderen. Bij het verwonderen ligt de focus niet op het proces van a naar b, wat wel zo is bij de andere rollen, maar op het moment in het hier-en-nu. Een punt op de lijn van a naar b en is dus géén-richtingsverkeer. Raken en laten raken dat is waar de mystagoog zich op richt. Je in verhouding weten met de ander en de omgeving.

Interventiepiramide

Wanneer er gekeken wordt naar de keten rond jeugd en gezin, die wordt geïllustreerd in de interventiepiramide (zie figuur 1.1), kan er gezien worden dat de rollen uit het 5R-model hierbij aansluiten. Deze interventiepiramide sluit bijvoorbeeld aan bij 'eigen kracht', sociale omgeving en participatie gezien de actuele maatschappelijke ontwikkelingen (Mateman, 2013).

Het model sluit aan bij het 5R-model door bijvoorbeeld het zorgen voor een positief opvoed- en opgroei klimaat door de rollen 'tuinier' en 'mystagoog' toe te passen. Wanneer we een positief opgroei klimaat willen creëren, zowel in een gezin als op de groep, is het belangrijk om ook te durven verwonderen, genieten en samen bewust te zijn. In een situatie, of binnen het werkveld kunnen meerdere rollen tegelijkertijd ingezet worden, en is soms juist heel essentieel. Zo kan de rol van mystagoog bijdragen aan een positief opgroei klimaat, maar alleen verwonderen/genieten is niet voldoende voor een positief opgroei klimaat.

Wanneer er alleen verwonderd wordt maar een kind niet wordt verzorgd, zal het geen positief opgroei klimaat hebben (Horst, 2009). Soms is het dus juist belangrijk om meerdere rollen tegelijkertijd te combineren. In figuur 1.1, dat hier boven is te zien, wordt duidelijk hoe alle rollen van het 5R-model onderverdeeld kunnen worden binnen de interventiepiramide.

Figuur 1.1

Hoe is het 5R-model dan van toegevoegde waarde binnen Eleos als we kijken naar de actuele maatschappelijke ontwikkelingen?

In dit hoofdstuk is er gekeken naar de link die Eleos heeft met de actuele maatschappelijke ontwikkelingen, en ook hoe het 5R model hierbij aansluit. Er kan voorzichtig uit worden opgemaakt dat gezien de bovenstaande gegevens het 5R model van toegevoegde waarde kan zijn binnen de JBW's bij Eleos als we kijken naar de actuele maatschappelijke ontwikkelingen. Ontwikkelingen zoals bijvoorbeeld het focussen op 'eigen kracht', andere elementen uit Welzijn Nieuwe Stijl zoals het samenwerken met andere disciplines en de interventiepiramide vanuit de WMO raken zowel het 5R-model als Eleos.

Samenvatting

Het inzetten van de eigenkracht van de burger is iets wat momenteel veel speelt in onze samenleving. Ook is er een groeiend besef binnen de hulpverlening dat ouders een belangrijke partner zijn en dat ook moet blijven wanneer hun kind met de hulpverlening te maken heeft. Hoewel een hulpverlener specialistische kennis heeft (o.a. over ziektebeelden, contextuele aanpak of sociale leertheorie) mag van hem verwacht worden dat hij deze kennis van zaken op een begrijpelijke manier kan overbrengen in gesprek met de jongeren en ouders. Hierbij heeft de hulpverlening steeds meer het streven zichzelf iets meer overbodig te maken en daarmee jongeren en ouders in hun kracht te zetten. Het 5R-model kan hierin een rol spelen. Ook hebben we vanuit deze bronnen kunnen zien dat Eleos het belangrijk vindt dat er gekeken wordt naar de krachten van de cliënt en het belangrijk vindt om verbonden te zijn met andere disciplines en de omgeving rondom de cliënt. Dit zijn punten vanuit de actuele ontwikkelingen, die ook verbonden zijn aan het 5R-model. In dit hoofdstuk is naar voren gekomen dat de actuele ontwikkelingen het 5R-model raken, evenals de organisatie Eleos.

In het volgende, samenvattende en concluderend hoofdstuk, zal alles bij elkaar worden gebracht en wordt er gekeken of het 5R-model als ontwikkelmodel van toegevoegde waarde is voor jeugdhulpverleners binnen de jeugdhulpverlening instantie Eleos en evalueren we hoe het model theoretisch verantwoord hebben. In dit hoofdstuk is zojuist de nadruk gelegd op de link met de actuele maatschappelijke ontwikkelingen. In het volgende hoofdstuk wordt er uitgebreider gekeken in algemene bredere zin of het model van toegevoegde waarde is voor Eleos.

Hoofdstuk 7 – Conclusie

Inleiding

In de voorgaande hoofdstukken is gekeken naar verschillende vragen die allemaal bijdragen aan het antwoord op de hoofdvraag. In dit hoofdstuk wordt ingaan op de resultaten die het onderzoek opgeleverd heeft en een interpretatie daarvan. In dit hoofdstuk worden deze bevindingen bij elkaar gebracht en daarmee wordt antwoord gegeven op de hoofdvraag:

“Hoe kan het 5R-model theoretisch verantwoord worden, en op welke wijze kan het 5R-model van toegevoegde waarde zijn als ontwikkelmodel voor jeugdhulpverleners binnen de jeugdhulpverlening instantie Eleos?”

Aangezien onze hoofdvraag uit twee delen bestaat, hebben we het hoofdstuk onderverdeeld in paragraaf 7.1 en 7.2, om tot een beter overzicht te komen.

7.1 Hoe kan het 5R-model theoretisch verantwoord worden?

Het 5R-model is onderzocht aan de hand van literatuurstudie en door afname van enquêtes en interviews onder ouders en hulpverleners. In het literatuuronderzoek zijn met name termen gebruikt als: opvoeding, ouderschap, taken in de opvoeding, relaties en bewustwording. Hier wordt ingegaan op de vraag hoe het 5R-model theoretisch kan worden verantwoord. Eerst worden hier theorieën en gedachten van filosofen en pedagogen benoemd, om vervolgens de bevindingen per rol uit het 5R-model te beschrijven.

Het 5R-model is gebaseerd op de opvoedingstheorie van de pedagoog Wim ter Horst. Hij heeft hier ook enkele boeken over geschreven. Het boek wat veel gebruikt is in het literatuuronderzoek is ‘Christelijke pedagogiek als handelingswetenschap’. In het literatuuronderzoek zijn ook bekende pedagogen als Van der Pas, Waterink en Schoonhoven aangehaald die met hun gedachtegang en theorieën binnen het 5R-model passen. Ook de gedachten van de pedagoog Micha de Winter over de ‘vreedzame school’, de Duitse opvoedkundige Fröbel over de ‘Kindergarten’, de filosoof Martin Buber met zijn ‘Ik en Gij’, zijn ‘steunend’ aan het 5R-model gebleken. Daarnaast legt het SECI-model van Nonaka en Takeuchi een verband tussen expliciete en impliciete kennis van professionals. Het SECI-model beschrijft de werking van het 5R-model.

In hoofdstuk 1 wordt zichtbaar dat veiligheid en bescherming onlosmakelijk met elkaar verbonden zijn. Ze zijn zelfs een vanzelfsprekendheid te noemen volgens de pedagoge Van der Pas. Een kind kan niet zonder de geborgenheid en liefdevolle verzorging van opvoeders die van hem houden. Deze rol uit het 5R-model strookt, alsook de tuinier, met de theorie van Van der Pas (2009). Naast een schatbewaarder is de opvoeder te vergelijken met een tuinier die de prachtige plant(en) verzorgt in zijn opvoedingstuin. Ook de pedagoog Waterink (1964) heeft het over het kind wat door zijn ouders gezien moet worden als een plant, het moet in alle rust zich kunnen ontwikkelen. Anna Freud spreekt ook over het ‘verzorgende’. Zij stelt onder andere dat ouders leren, door te verzorgen, hoe hun kind in elkaar steekt.

Structuur in het leven van een kind is belangrijk, het kind weet wat de opvoeder van hem verwacht en zorgt voor houvast. Door te ‘trainen’ leert een ouder zijn kind te gehoorzamen. De trainer heeft gezag in deze rol en stuurt aan op gehoorzaamheid en voorspelbaarheid. In onze huidige samenleving is er een disbalans te bespeuren als het gaat om vrijheid en gehoorzaamheid, twee behoeften uit het 5R-model.

In het literatuuronderzoek is aangetoond dat verschillende autoriteiten hun bezorgdheid uiten aangaande dit opvoedklimaat. Micha de Winter stelt dat er een nieuw middenveld gecreëerd moet worden in de maatschappij. Een voorbeeld hiervan is de 'vreedzame school'. Volgens hem is dit pedagogisch verantwoord en het creëert sociale verbondenheid.

Wil Derkse is bijzonder hoogleraar wijsbegeerte en hij stelt dat ouderschap vooral is gericht op groei. Verantwoordelijkheid nemen is niet alleen in de opvoeding belangrijk maar juist ook in de gidsrol. De ruimte die het kind moet krijgen om zelfbepalend te worden bepaalt zijn mate van zelfstandigheid, op eigen benen kunnen staan. In het 5R-model is de gids hier mee bezig, hij volgt het kind waar het heen gaat bij zijn vraag naar autonomie.

In de vijfde rol staat de verwondering en het samenbewustzijn voorop. Twee termen die van elkaar verschillen maar in het licht van de mystagoog bij elkaar komen. Het kind is in staat om naar zijn medemens te kijken omdat zijn ouders hem hierin ingewijd hebben. Wanneer Büber het heeft over de relatie met ander ziet hij hierin een Ik-Gij relatie. Deze theorie laat zien dat echte relaties ontstaan wanneer er sprake is van wederkerigheid. Het 5R-model gaat in de vijfde zijnswijzen uit van het samen bewustzijn. Elk mens zoekt de verbinding op met zijn omgeving, het is iets wat in hem leeft. De opvoeder leert zijn kind hier van te genieten, niet hedonistisch maar in het 'hier en nu'.

De Gordonmethode is een democratische manier van opvoeden, veel gaat in overleg met het kind. We zien aan de beschrijving van de doelen van deze methode dat het onderdeel lijkt te zijn van het 'onderhandelingshuishouden'. In tegenstelling tot de Gordonmethode gaat het 5R-model uit van een duidelijke hiërarchie in het gezin. Er is een opvoeder met overwicht en er is een kind wat continuïteit én ruimte verlangt van zijn ouders. Hierbij worden de belangen van het kind hoog ingeschaald.

Verder is er in het onderzoek gekeken naar de theorie van Kohlberg. Hier is een zekere overlap tussen de theorie van Kohlberg en het 5R-model te zien. De rollen en werkwoorden uit ons model zijn onder te brengen in de verschillende stadia van morele ontwikkeling van Kohlberg. Hij gaat er echter vanuit dat deze chronologisch zijn opgebouwd, terwijl de werkwoorden van 5R-model altijd kunnen gelden en de rollen die een opvoeder kan vertegenwoordigen in het contact met het kind altijd inzetbaar zijn.

Naast de theoretische verantwoording van het 5R-model is er onderzoek gedaan naar de reacties van ouders en hulpverleners op het model om ook te peilen hoe de praktijk over de waarde van het model denkt. Hieruit blijkt dat de geënuquëeerde moeders enthousiast zijn, zij vinden het model helder, overzichtelijke en bruikbaar in hun opvoeding aan hun kinderen. Vaders zijn ervaringsdeskundigen met kennis van het 5R-model, door deelname aan de veelzijdig vaderschapstrainingen. In alle interviews valt het woord bewustwording en dat is een belangrijk gegeven in ons onderzoek. Hulpverleners zijn sceptischer. Zij vinden onder andere het model bruikbaar voor andere (vervangende) opvoeders in Nederland maar zij hebben ook kennis van meerdere modellen en methodieken. Zij zien niet direct een meerwaarde in dit model alhoewel ze het wel fijn zouden vinden als er één taal gesproken zou worden als het gaat om opvoeding. Tegelijkertijd vragen sommigen zich ook af of dit een realistisch beeld is. Daarnaast wordt er in dit onderzoek geen antwoord geformuleerd op de vraag of het 5R-model toepasselijk is in deze multiculturele samenleving, waar sommige geënuquëeerden naar vroegen. Dit was echter ook niet de bedoelde richting. Wel zijn gereformeerde ouders en ouders zonder geloofsovertuiging gecharmeerd van het 5R-model. Beide doelgroepen geven aan het model te willen hanteren.

Verschillende literatuurbronnen stroken met de theorie van het 5R-model en daarmee ook met de theorie van Ter Horst. In het literatuuronderzoek is een voorschot genomen op de waarde van het 5R-model. In voorzichtigheid mag gesteld worden dat het 5R-model een metatheorie is. Het 5R-model is veelomvattend en dit betekent dat het een theorie is waarin veel andere theorieën zijn onder te verdelen. In paragraaf vier van hoofdstuk 3 is de waarde van het 5R-model groter geworden. Hier komt naar voren dat het model bruikbaar is, gelet op de reactie van ouders. Zij vinden het 5R-model helder en overzichtelijk en geven aan het te gebruiken in eigen opvoeding. Het 5R-model voegt daadwerkelijk iets toe, afgeleid uit de interviews met vaders. Het 5R-model helpt hen in de bewustwording en reflectie van hun handelen in de opvoeding. Dit onderzoek naar de reacties van ouders en hulpverleners op het 5R-model is niet voldoende valide om zonder meer te kunnen stellen dat het 5R-model functioneel is. Er zouden meer respondenten moeten zijn, wat betreft interviews en enquêtes, wanneer we werkelijk willen bewijzen dat het 5R-model effectief is. Desondanks zijn de reacties gedurende dit onderzoek veelal positief en enthousiast.

7.2 Op welke wijze kan het 5R-model van toegevoegde waarde zijn als ontwikkelmodel voor jeugdhulpverleners binnen de jeugdhulpverlening instantie Eleos?

Om antwoord te geven op bovenstaande vraag is er gekeken naar het beroepsprofiel wat gehanteerd wordt binnen Eleos, naar de werkwijze en visie van Eleos en is er gekeken naar de link met de actuele maatschappelijke ontwikkelingen. Door het interview met de locatiemanager van Eleos, informatie van hun website en andere documenten hebben we gezien dat het 5R-model van toegevoegde waarde kan zijn voor jeugdhulpverleners binnen de jeugdhulpverlening Eleos. In dit gedeelte van de conclusie zullen we dit nader toelichten.

Uit hoofdstuk 4 is gebleken dat er geen recentelijk beroepsprofiel beschikbaar is voor de residentiële jeugdhulpverleners. Redenen hiervoor zijn het ontbreken van een vereniging voor sociaal agogisch werkers en het beroep SPH is nog jong. Binnen Eleos wordt dit opgevangen met functiebeschrijvingen, hierin staan taken en doelen beschreven van de medewerkers. In het volgende deel van hoofdstuk 4 is onderzoek gedaan naar hoe het 5R-model binnen de huidige functiebeschrijving past en het bleek dat de onderdelen uit het 5R-model voor het overgrote deel al overeenkomen met de taken en doelen uit de functiebeschrijving. De rol waar niet of nauwelijks aandacht aan wordt besteed, is de rol van de mystagoog. Hier zou meer aandacht voor mogen zijn, om de mogelijkheid tot ontwikkeling optimaal te gebruiken. De overige rollen kunnen door aanvullingen in benaming van de taken en doelen, duidelijker naar voren komen. Het 5R-model is van toegevoegde waarde omdat het de huidige functiebeschrijving aanvult. Dit doet zij door aandacht te besteden aan de vijf behoeften van de cliënten. Door deze behoeften en voornamelijk de rollen nadrukkelijk naar voren te laten komen in de functiebeschrijving, worden er door concrete beschrijvingen meer kansen gecreëerd voor de ontwikkeling van de cliënt.

Er kan uit hoofdstuk 5 geconcludeerd worden dat het 5R-model aansluit bij de identitaire achtergrond van Eleos. Dit komt doordat het model algemeen inzetbaar is en zich niet specifiek richt op een bepaalde doelgroep. Toch zijn er ook een aantal specifieke onderdelen die verschillen tussen het 5R-model en die achtergrond. Dit ligt voornamelijk in het feit dat Eleos zich focust op cliënten met psychisch- en psychosociaal leed en in benadering en begeleiding aandacht besteedt aan de christelijke identiteit de grondslag van de organisatie. Dit beïnvloed echter niet de toepasbaarheid van het 5R-model. De toepasbaarheid betreft voornamelijk JBW's omdat hier veel aandacht is voor de opvoeding. Het model is ook van toegevoegde waarde binnen Eleos, omdat het zorgt voor bewustwording en inzicht in het opvoeden en de communicatie hierin. Ook geeft het weer hoe de begeleiding vormgegeven kan worden.

In hoofdstuk 6 werd duidelijk dat, zowel het 5R-model als Eleos, op vlakken aansluit bij de huidige ontwikkelingen. Eleos vindt het bijvoorbeeld belangrijk om als organisatie verbonden te zijn met andere disciplines als kerk, gezin en school. Uit het interview met de locatiemanager kwam naar voren dat hier de focus niet op ligt, maar ze wel hierin willen ontwikkelen om meer met de samenleving verbonden te zijn. Het 5R-model kan hier mogelijkheden in scheppen. Het gebruik van 5R door jeugdhulpverleners binnen Eleos vereenvoudigt de communicatie van collega's onderling. Wanneer Eleos dit model verder zal gebruiken kunnen ze er voor zorgen dat zowel ouders, jongeren en jeugdhulpverleners binnen de JBW's dezelfde taal spreken. Dit kan er voor zorgen dat de kernwaarde verbondenheid meer wordt benadrukt.

In Welzijn Nieuwe Stijl wordt gezocht naar een optimale verhouding tussen wat burgers (onderling, dus ook met partners) zelf kunnen en waar professionals bij moeten springen. De gevolgen van WNS zijn ook merkbaar gelet op het terugdringen van residentiële settingen. Hierdoor ontstaan kortere vormen van hulpverlening. In het interview met de locatiemanager kwam naar voren dat Eleos bezig is om het 'product' van de JBW's te veranderen van langdurige zorg naar kortdurige zorg, gezien de bezuinigingen en ontwikkelingen. Ook gaf de locatiemanager aan dat hulpverleners bijvoorbeeld actiever in het gezin aan de slag kunnen gaan zodat jongeren weer teruggeplaatst kunnen worden (Int. 6.17,2013). Wanneer er cliënten terug worden geplaatst of er binnen de JBW's meer aandacht besteed wordt aan kortdurige zorg, kan het 5R-model een goede aanvulling zijn. In die situaties wordt er veel gepraat met ouders en wordt er gekeken naar wat er in de eigen omgeving onderling kan worden gedaan, waarbij een speciale focus ligt op het gebruik maken van eigen kracht. Het focussen op eigen kracht is ook een onderdeel van WNS. Wanneer het model wordt uitgelegd aan ouders, kunnen partners met elkaar in gesprek over hun eigen rollen/opvoeding zodat ze meer inzicht krijgen en elkaar beter kunnen aanvullen.

Zorgen voor een positief opgroei- en opvoedklimaat is de eerste laag van de interventiepiramide zoals die is weergegeven in hoofdstuk 6. Zowel Eleos als het 5R-model wil zich inzetten voor een positief opgroei- en opvoedklimaat, iets waarbij de interventiepiramide bij aansluit. Een jongere binnen een residentiële setting zit, gezien de interventiepiramide, al in de bovenste laag (de juridische en klinische laag). Daarom is het des te belangrijker dat er wordt gestreefd naar een positief opgroei- en opvoedklimaat. Kortom, vanuit dit hoofdstuk kan er worden gezegd dat 5R inzicht, duidelijkheid, en mogelijkheden biedt om na te denken over de rol als vervangende opvoeder op de groep en past bij de actuele maatschappelijke ontwikkelingen.

Product

Gezien de uitkomsten van het onderzoek kan geconcludeerd worden dat het 5R-model van toegevoegde waarde kan zijn voor de jeugdhulpverlening binnen Eleos. Een aanzet tot implementatie behoort tot de mogelijkheden. Zoals reeds benoemd is in hoofdstuk 1 en hoofdstuk 2, kan er bij een positieve uitkomst een projectplan gemaakt worden voor Eleos. Er zijn verschillende keuzemogelijkheden voor de versie van het projectplan, maar er is gekozen om de versie te nemen die bekend is binnen Eleos. Hierin staat puntsgewijs op welke wijze het 5R-model kan worden geïmplementeerd binnen Eleos, wat daar voor nodig is, wat eventuele risico's zijn, de kosten, de betrokkenen en de meerwaarde van dit project. Het projectplan (zie bijlage 6) ligt er, maar het is aan Eleos of ze het daadwerkelijk gaan gebruiken. In overleg met de opdrachtgever van het onderzoek kan dit worden gerealiseerd.

In het volgende hoofdstuk worden er aanbevelingen gedaan voor vervolgonderzoek, wordt er in discussie gegaan over het onderzoek en worden beperkingen van het onderzoek beschreven.

Hoofdstuk 8- Aanbevelingen en discussie

In het onderzoek zijn er verschillende ontdekkingen gedaan. Een aantal hiervan zijn in het onderzoek beschreven, maar er zijn ook andere ontdekkingen die buiten het onderzoek plaats hebben gevonden. In dit hoofdstuk worden een aantal van deze punten beschreven. De eerste paragraaf beschrijft de aanbevelingen die gedaan worden richting de opdrachtgever en richting scholen voor mogelijk vervolgonderzoek. Daarna worden enkele onderdelen uit het onderzoek ter discussie gesteld. Hieraan gekoppeld wordt er aandacht besteedt aan de beperkingen van het onderzoek en methode en wordt er in de laatste paragraaf gekeken naar product en proces evaluatie.

§8.1 Aanbevelingen

Op veel vragen in dit onderzoek zijn antwoorden geformuleerd. Deze antwoorden hebben echter ook weer tot nieuwe vragen geleidt. Een aantal van deze vragen zijn meegenomen in het onderzoek en een aantal zijn blijven liggen. Sommige van deze resterende vraagstukken zien we als relevant voor de Auxanon en haar doelgroep. De belangrijkste vragen opgenomen in de aanbevelingen die we hieronder formuleren.

Praktische toepassing

In de interviews met vaders en de enquêtes van ouders is een aantal keer naar voren gekomen dat het model goed is, maar dat het goed zou zijn als er meer praktische toepassing zou zijn. Het is soms nog veel zoeken voor ouders om het model naar de praktijk te vertalen, ondanks dat er voorbeelden worden gegeven. Ook geeft iemand aan dat het fijn is om iets praktisch mee naar huis te kunnen nemen, zodat er nog eens op terug te vallen is. Auxanon zou over het praktische gedeelte in gesprek kunnen gaan met de vaders die ervaring hebben met de training, om te onderzoeken naar wat het lastig maakt om het model praktisch te maken. Vervolgens zou er gekeken kunnen worden hoe deze praktische toepassing vormgegeven kan worden.

Moedertraining

In de enquêtes kwam een aantal keer naar voren dat de mensen enthousiast zijn over het model. Er is tot nu toe alleen nog een training gegeven voor vaders. Naar aanleiding van de enthousiaste reactie van de moeders, zou Auxanon zich ook kunnen richten op moeders. Dit zou mogelijk ook een onderdeel kunnen zijn voor een vervolgonderzoek.

Beroepsprofiel

Voor vervolgonderzoek zou er gekeken kunnen worden naar een beroepsprofiel voor de jeugdhulpverlener. In het onderzoek is gebleken dat er geen recent beroepsprofiel is. Er zijn alleen competentieprofielen van enkele jaren geleden en een profiel voor de maatschappelijk werker boven water gekomen. Het onderzoek richtte zich daarom op een functiebeschrijving, waarin ook competenties en taken staan beschreven net als in het beroepsprofiel. Het verschil met een beroepsprofiel is dat deze groter is opgezet. Het geeft meer (achtergrond)informatie en geeft een bredere uitleg over de beschreven onderdelen. Wellicht zou er onderzoek gedaan kunnen worden naar het opzetten van een beroepsprofiel voor jeugdhulpverleners, om de hulpverleners op residentiële groepen te kunnen ondersteunen. Op deze manier wordt de context duidelijk gemaakt, waardoor de hulpverlener de competenties en doelen beter kan begrijpen en plaatsen.

Andere locaties

Een mogelijk ander vervolgonderzoek zou plaats kunnen vinden in de doelgroepen van het 5R-model. Er is in deze scriptie aandacht besteedt aan hoe het model zou kunnen passen in een hulpverleningsorganisatie, maar dit model kan in meerdere instellingen en groepen gebruikt worden. Er zou hier onderzoek naar gedaan kunnen worden, zoals dat in deze scriptie is gedaan. Andere locaties zouden andere instellingen, scholen of de overheid kunnen zijn. Er zou dan gekeken kunnen worden hoe het 5R-model past bij deze andere doelgroepen en hoe dit dan geïmplementeerd zou kunnen worden.

§8.2 Discussie

Literatuuronderzoek

In het onderzoek naar de onderbouwing van het 5R-model zijn er modellen en theorieën naar voren gekomen die wel of niet aansluiten bij het 5R-model. Er kan hier ter discussie gesteld worden of de resultaten hierbij relevant zijn. Er is namelijk op een selectieve manier onderzoek gedaan. Dit betekent dat er alleen onderzoek gedaan is naar de literatuur die in dit tijdsbestek beschikbaar was. Er zijn nog vele modellen en theorieën die niet gebruikt zijn in het onderzoek, maar die mogelijk wel interessant zijn. Het is niet mogelijk om al deze theorieën te gebruiken in dit onderzoek, omdat het aantal literatuur die gebruikt zou kunnen worden te veel is om in dit relatief kleine onderzoek te gebruiken.

Interviews

Het aantal interviews heeft geen grote omvang. Toch kan er gesteld worden dat de resultaten hieruit een representatief beeld geven. Dit komt onder andere doordat het diepte interviews zijn geweest, waaruit veel bruikbare informatie kwam. Over het algemeen hadden de gegeven antwoorden overeenkomsten met elkaar. Wel kan er gediscussieerd worden over de personen die gevraagd zijn voor het interview. Niet alle vaders zijn namelijk bereikt voor dit onderzoek. Er is gekozen om de eerste vijf vaders op de lijst te interviewen, omdat er anders wellicht teveel reacties zouden komen voor dit kleine onderdeel van het onderzoek. De reden dat er gekozen is voor de bovenste vijf vaders is, omdat dit de meest snelle manier was om te selecteren. Er is dus ook hier gekozen voor een selectieve werkwijze.

De vaders die we hebben geïnterviewd hebben reeds kennis genomen van het 5R-model in de vorm van een training, verder hebben zij een christelijke achtergrond. Aan de ervaringen die zij hebben opgedaan met het 5R-model is niets af te doen, maar ze vertegenwoordigen slechts een klein deel van de samenleving. In deze samenleving zijn veel meer verschillende groepen en etniciteiten aanwezig dan deze groep christelijke vaders. Er waren geen vaders met trainingservaring en een andere achtergrond die mee konden werken aan dit onderzoek. De training is namelijk alleen gegeven aan de groep christelijke vaders.

Enquêtes

Er is helaas minder respons gekomen op de presentaties en enquêtes als gehoopt. Het was de bedoeling om tien ouders en tien hulpverleners te enquêteren. Dit was blijkbaar een te positief ingesteld doel. Er hebben uiteindelijk negen ouders de enquête ingevuld en vijf hulpverleners. De discussie die hierover gesteld kan worden is of de resultaten dan wel representatief zijn, vanwege het aantal geënquêteerden. Het klopt dat uit de antwoorden van de enquêtes geen harde conclusies getrokken kunnen worden, vanwege het lage aantal. Wel kunnen op grond van de antwoorden die er zijn voorzichtige conclusies worden getrokken wat de reacties van deze mensen zijn op het model.

§8.3 Beschrijving beperkingen van het onderzoek en methode

We stelden al dat dit onderzoek niet eenduidig explorerend of beschrijvend genoemd kan worden. Als we terugblikken op het onderzoek is het weldegelijk een kwalitatief onderzoek te noemen, mede door het omvangrijke literatuuronderzoek, de interviews en enquêtes en het onderzoek naar de actuele maatschappelijk ontwikkelingen in de zorg.

De onderzoeksgroep is zich er van bewust dat zij selectief te werk is gegaan in dataverzamelmethodeën als interviews en enquêtes. Het gevolg hiervan is dat er de conclusies niet volledig hard te maken zijn en dat er nog meer onderzoek naar gedaan kan worden. De christelijke vaders die we hebben geïnterviewd hadden reeds kennis genomen van het 5R-model in de vorm van een training. Aan de ervaringen die zij hebben opgedaan met het 5R-model is niets af te doen. Er zijn slechts vijf vaders benaderd die wilden meewerken aan ons onderzoek. In deze samenleving zijn veel meer verschillende groepen en etniciteiten aanwezig dan de geënquêteerde ouders die ook een subcultuur vertegenwoordigen. Gebrek aan tijd en mankracht zijn oorzaken van het niet benaderen van deze groepen. Dit heeft als gevolg dat de representativiteit van de respondenten gering is.

Voor dit onderdeel uit het onderzoek is er een oproep gedaan voor hulpverleners om een presentatie van het 5R-model bij te wonen. Na de presentatie zouden enquêtes uitgedeeld worden om te peilen hoe het 5R-model op groepen in instellingen toepasbaar is en hoe dit model valt bij de hulpverleners. De oproep voor deze presentatie is verspreid over tientallen organisaties, hiervoor zijn voornamelijk seculiere instellingen benaderd, om een goede weerspiegeling van de maatschappij te krijgen. Op de oproep is weinig tot geen respons gekomen en de meeste reacties waren negatief of schoven het op de lange baan. Er is na uitblijven van positieve reacties door seculiere instellingen, contact gezocht met christelijke instellingen, om de kans op positief respons te vergroten. Ook hierop bleef reactie uit. Uiteindelijk is contact gezocht met de Christelijke Hogeschool in Ede, om docenten en deeltijdstudenten uit de praktijk te kunnen bereiken. Via de CHE was het mogelijk om een presentatie te organiseren voor flex-docenten en deeltijders. Helaas heeft niemand aan deze oproep gehoor gegeven wat heeft geleid tot minder representatieve gegevens. Een mogelijke oorzaak hiervan kan zijn, is dat het hulpverleners bang maakt en afschrikt. Ze zijn bang om het zoveelste model te moeten zien en gebruiken. En men nu al verdrinkt in alle modellen. Ook zou de oorzaak kunnen liggen in het feit dat veel instellingen niet toe zijn aan nieuwe ontwikkelingen, omdat er al zoveel aan het vernieuwen is. Hier kan helaas geen duidelijk antwoord op gegeven worden.

Een andere beperking die we tegenkwamen in het onderzoek naar een beroepsprofiel van een SPH'er is dat er geen recentelijk beroepsprofiel bestaat. Er bestaat wel een recentelijk competentieprofiel van de jeugdzorgwerker (2010). Uit het interview met de locatiemanager van Eleos werd duidelijk dat Eleos dit competentieprofiel niet hanteert. Zij hebben een 'functiebeschrijving' van de jeugdhulpverlener wat wel raakvlakken heeft met het competentieprofiel maar niet hetzelfde is. Dit heeft als gevolg dat er veel tijd gestoken is in het zoeken naar een dergelijk beroepsprofiel en dat er minder tijd in het onderzoek zelf gestoken kon worden.

Deze beperkingen hebben niet geleid tot grote problemen. Wel hebben de beperkingen in het beroepsprofiel en de opkomst voor de presentaties, het gevolg dat er minder tijd was om in het onderzoek te steken wat zorgt voor een minder diepe en volledige analyse.

§8.4 Product- en procesevaluatie

In het verantwoordingsdocument in hoofdstuk 9 blikken we terug op beslissingen die van invloed zijn geweest op ons eindproduct. Ook in ons logboek, dat is opgenomen in het bronnenboek, is te lezen hoe we per persoon of in het algemeen te werk zijn gegaan. Belangrijke dingen hebben we ook daar in geëvalueerd, evenals onze samenwerking onderling en met onze afstudeerbegeleider en opdrachtgever. Deze zijn allen geëvalueerd in onze logboeken. In het algemeen over onze onderlinge samenwerking kunnen we hier zeggen dat dit positief is geweest. Er was ruimte voor overleg, openheid en spanningen werden op tijd bespreekbaar gemaakt. Doordat we aan het begin van elke bij elkaar kwamen hielden we elkaar op de hoogte en bespraken we de taken, vorderingen en ook geregeld de samenwerking. Er is per persoon aan de leerdoelen gewerkt die we hadden opgesteld in het Plan van Aanpak (zie bijlage 1). In dit plan van aanpak staat ook een tijdpad waar we gedurende het onderzoek naar hebben gekeken. Zoals we al een beetje hadden verwacht, verliep de planning anders dan we van te voren hadden bedacht, maar het is wel een goede leidraad geweest gedurende ons onderzoek. In dit tijdpad en in het logboek is ook duidelijk te zien wie wat heeft gedaan, en wie waar de verantwoordelijkheid over had.

Om hier niet dubbel te gaan schrijven verwijzen we dus graag door naar andere documenten zoals onze logboeken of elementen uit het Plan van Aanpak die opgenomen zijn in de bijlage of het bronnenboek.

Hoofdstuk 9- Verantwoording

Gedurende het onderzoek hebben zich veranderingen voorgedaan, verandering in de situatie of door uitkomsten. Door veranderingen in het onderzoek zijn er beslissingen genomen die het onderzoek aanscherpte of van koers deed veranderen. Er zijn grote en kleine beslissingen genomen. Deze beslissingen zijn meegenomen in deze verantwoording.

In hoofdstuk 3 werd in eerste instantie onderzoek gedaan naar de vraag: 'wat wordt er verstaan onder het 5R-model?'. Deze vraag is door de opdrachtgever aangescherpt, omdat het een te beknopte vraagstelling was. De opdrachtgever wilde juist de waarde van het model uitgezocht hebben. De vraag is daarom veranderd in: 'Wat is de waarde van het 5R-model'. Tevens past de vraag nu beter bij de hoofdvraag. Namelijk, als de waarde ergens van bekend is, voegt het ook iets toe. In dit hoofdstuk was het de bedoeling om onderzoek te doen naar de theoretische modellen die ondersteunend en strijdig waren met het 5R-model. De opdrachtgever gaf ook hier aan dat dit te beknopt was voor het onderzoek. Er is in overleg gekozen om in plaats van de theoretische modellen, de theorieën te onderzoeken. Theorieën beslaat een groter gebied en geven daarom veel informatie voor het onderzoek. Onderzoek naar deze theorieën zijn gezocht in literatuurstukken die op dat moment beschikbaar waren. Hiervoor is onderzoek gedaan aan de hand van literatuur afkomstig uit een aantal bibliotheken. Er is buiten de bibliotheek van de Christelijke Hogeschool in Ede gekozen voor de Koninklijke Bibliotheek in Den Haag, omdat hier veel literatuur beschikbaar is voor onderzoek. Ook is er gekozen voor de bibliotheek van de Radboud Universiteit in Nijmegen, naar zeggen zou in deze bibliotheek veel literatuur te vinden zijn in de pedagogiek en filosofie. Naast bibliotheken zijn er ook websites bezocht om nog meer modellen en theorieën te vinden. Aan het eind van het literatuuronderzoek kwam de Triple P-methode en het Neuman Systems Model(NSM) in beeld. De Triple P-methode en het NSM worden binnen Eleos gebruikt. Er is uiteindelijk gekozen deze twee niet meer mee te nemen in hoofdstuk 3, omdat er al veel literatuur was beschreven en het aan tijd ontbrak om nog verder onderzoek te doen.

Er is in dit hoofdstuk ook onderzoek verricht doormiddel van enquêtes. Het was in eerste instantie de bedoeling om deze enquêtes te houden onder vijf ouders die wel ervaring hadden met kinderen in de hulpverlening en vijf ouders waarvan hun kinderen niet in de hulpverlening zitten. De opdrachtgever stelde de vraag waarom dit gesplitst werd en of dit in opvoeding veel zou verschillen. Onderzoek hiernaar wees niet uit dat dit voor de opvoeding verschilt. Ook omdat het moeilijk was om überhaupt ouders bij elkaar te krijgen, is er besloten geen onderscheid te maken tussen deze ouders. Uiteindelijk is het niet helemaal gelukt om bij tien ouders een enquête af te nemen, door te weinig animo. Er is genoeg genomen met het aantal van negen ouders, omdat deze reacties wel bijdroegen aan het onderzoek. Het aantal hulpverleners, wat van te voren bedacht was om te enquêteren, is niet behaald. Er zijn voor deze enquête onder hulpverleners talloze instellingen benaderd, maar veel werd afgewezen. Er is vervolgens gekozen voor een presentatie voor flexdocenten en deeltijdstudenten van de Christelijke Hogeschool in Ede, omdat zij ervaring hebben met de praktijk. Helaas is hier niemand op afgekomen en er moest besloten worden om toch enkele mensen met hulpverleningservaring individueel te enquêteren. De stem van iemand uit de praktijk is namelijk een belangrijke stem, omdat deze ervaring heeft en kan vertellen of het model aan zou kunnen slaan en of het bruikbaar is. De enquêtes onder hulpverleners zijn uiteindelijk met presentaties gehouden onder een docent, een jeugdhulpverlener en drie deeltijdstudenten SPH.

In eerste instantie zou er in deze scriptie samengewerkt worden met Stichting Timon, omdat er positieve reacties op het model waren. Helaas bleef de reactie uit, ook na vele malen contact te hebben gezocht. Vervolgens is Entréa benaderd voor het onderzoek. Er was een positieve reactie vanuit Entréa en hier zou mee aan de slag gegaan worden. Ook hier bleef een vervolg reactie uit. De opdrachtgever heeft gewerkt bij Stichting Eleos en heeft hiervan verschillende documenten tot de beschikking, welke gebruikt konden worden in de scriptie. Er is daarom verder contact opgenomen met Eleos waar positief op werd gereageerd. Zij hebben documenten vrijgegeven, waardoor er voor Stichting Eleos kon worden gewerkt.

In hoofdstuk 4 is onderzoek gedaan naar het beroepsprofiel van een jeugdhulpverlener binnen Eleos. Eleos werkt niet met een beroepsprofiel en het bleek ook dat een recente versie van een beroepsprofiel op landelijk niveau niet aanwezig is. Wel werkt Eleos met functiebeschrijvingen. Er is gekozen om dit te gebruiken in hoofdstuk 4, omdat dit net als een beroepsprofiel de competenties en taken van de jeugdhulpverlener weergeeft. Er is besloten om in de deelvraag het woord beroepsprofiel niet te veranderen in functiebeschrijving, omdat er ook onderzoek gedaan is naar het beroepsprofiel en dit in zekere mate antwoord geeft op de deelvraag.

De vraag in hoofdstuk 5 is van naam veranderd. Voorheen werd er gevraagd naar de huidige werkwijze bij Eleos. Wat er onderzocht moest worden is niet veranderd, maar het woord werkwijze is veranderd in identitaire achtergrond. De reden dat dit is veranderd is de verwarring die kon ontstaan met werkwijze. Werkwijze kan namelijk verward worden met taken, die al in het hoofdstuk ervoor is behandeld. Er is gekozen voor identitaire achtergrond, omdat dit meer weergeeft dat het gaat om de achtergrond van Eleos. Zo gaat het duidelijker over de kern van Eleos.

Hoofdstuk 6 is aan het begin van het onderzoek veranderd. Deze deelvraag begon met: 'op welke wijze..'. Al aan het begin van het onderzoek bleek dat deze vraagstelling te omvangrijk was voor het onderzoek. De vraag is daarom veranderd door de woorden 'op welke wijze' weg te laten en de vraag te stellen: 'Is het 5R-model binnen Eleos van toegevoegde waarde met betrekking tot de actuele maatschappelijke ontwikkelingen?' Op deze manier werd er wel onderzocht of het van toegevoegde waarde is, de wijze waarop het van toegevoegde waarde kan zijn wordt weggelaten.

Hoofdstuk 7 bevat de conclusies van het onderzoek. Voorheen was dit deelvraag 5. Deelvraag 5 bevatte het laatste gedeelte van de hoofdvraag. Er is gekozen om deelvraag 5 te vervangen door de conclusies, omdat er anders twee hoofdstukken zouden zijn met bijna dezelfde conclusies. Het enige wat zou veranderen bij deelvraag 5 en de conclusies was dat in het hoofdstuk van de conclusies de conclusies uit deelvraag 1 meegenomen zouden worden. Dit dubbele werk was niet nodig en er is daarom besloten om deelvraag 5 te vervangen door hoofdstuk 7- conclusies.

Hoofdstuk 10- Literatuur

§10.1 Relevantie gelezen literatuur

We vermeldde al dat de boeken van Ter Horst belangrijk zijn geweest in ons onderzoek. ‘De hand van de opvoeder’, ‘Wijs me de weg’, ‘Christelijke pedagogiek als Handelingswetenschap’ en ‘Algemene orthopedagogiek’ zijn boeken die zeer belangrijk zijn geweest. Het literatuuronderzoek is niet groots te noemen wanneer het om kwaliteit gaat. Het is wel veelzijdig te noemen en uitgebreid omdat we zien dat meerdere theorieën en modellen overlap hebben met het 5R-model. Hiermee trachtten wij recht te doen aan de theorie van Ter Horst. Deze pedagoog, in de winter van zijn leven, heeft met zijn literatuur, veel betekent in de totstandkoming van het 5R-model.

Desondanks vraagt de wetenschap meer van theorieën dan dat Ter Horst dat doet. Hij gaat er vanuit dat de geloof, hoop en liefde kernwoorden zijn in de opvoeding (Tramper, 2010).

In de Koninklijke Bibliotheek in den Haag hebben we onderzoek gedaan naar ouder-kind relaties in de opvoeding en de algehele ontwikkeling van kinderen en de behoeften die ze daarin hebben. We hiervoor de database van de KB geraadpleegd en navraag gedaan aan de balie. Er bleek zeer veel materiaal te zijn wat opgeslagen lag in de magazijnen van de KB. De literatuur die we aantroffen in de KB was zeer relevant. De boeken van Martin Buber, hij is het die schrijft over de ‘echte relatie met de ander’. Het ‘Handboek Ontwikkelingspsychologie’, het boek ‘Psychotrauma; de psychobiologie van ingrijpende ervaringen’ en het boek van Waterink komen rechtstreek uit de KB. De krantenartikelen die we hebben opgenomen in ons literatuuronderzoek komen uit de database van de bibliotheek van de Radboud Universiteit in Nijmegen. Verder komen daar de boeken van Terbank en Tieleman vandaan.

De boeken van Ter Horst, Imelman, van der Pas en Kohnstamm komen uit eigen boekenkast en de bibliotheek van de Christelijke Hogeschool Ede. Daarnaast heeft onze opdrachtgever ook enkele boeken en theorieën aangereikt. Het SECI-model en het model van professor John West Burnham zijn ons door hem aangereikt. Ook het boek van Peter van der Doef, schrijver en orthopedagoog bij hulpverleningsinstantie Entréa, is getipt door de opdrachtgever. De relevantie hiervan uit zich hierin dat we zien dat het 5R-model niet iets ‘Nederlands’ is en blijft. Het heeft raakvlakken met buitenlandse theorieën. Daarnaast heeft onze opdrachtgever nog meer handreikingen gedaan met relevante literatuur maar door tijdgebrek en onze onderzoeks-afbakening hebben wij hier geen beroep op gedaan.

Hoofdstuk 4 bevat onderzoek naar het beroepsprofiel en de beroepscode. Hiervoor zijn de site en de beroepscode van de NVMW een aantal keer gebruikt, omdat deze informatie gaf over het verschil tussen het profiel en de code. Dit hielp om vast te stellen dat het beroepsprofiel voor dit onderzoek relevant was. Het werkstuk van Hoos en Mirer geeft informatie over het ontstaan van de opleiding SPH en laat zien dat het een jonge opleiding is, ontstaan uit meerdere opleidingen. Dit in combinatie met het niet hebben van een beroepsvereniging maakt het moeilijk om een beroepsprofiel op te stellen voor beroepen in de residentiële instellingen. Het beroepsprofiel is in dit hoofdstuk vervangen door een functiebeschrijving, dit geeft de taken en doelen weer van de begeleider. Dit heeft bijgedragen aan het kijken naar de overeenkomsten en verschillen. In het boekje De Creatieve Professional – met afstand het meest nabij van A. Stuur worden de opleidingskwalificaties en het opleidingsprofiel beschreven.

Dit liet zien dat er een redelijk recent profiel is uitgekozen voor de SPH'er, maar er werd onderzoek gedaan naar een beroepsprofiel en dat maakte dit boekje overbodig om grondig te analyseren.

In Hoofdstuk 5 zijn er bronnen te vinden over de identitaire achtergrond van Eleos. Bronnen die hierbij zijn gebruikt, zijn afkomstig van de site van Eleos en vanuit de Productbeschrijving Jeugd BW. Op de site staan de kernwaarden, de identiteit en de grondslag van Eleos uitgebreid beschreven. De productbeschrijving gaf de missie en visie weer. Deze onderdelen bevatten de identitaire achtergrond van Eleos en laat zien welke basis Eleos heeft. Aan de hand hiervan wordt gekeken hoe het 5R-model binnen deze achtergrond binnen past. De bron over het Neuman Systems Model(NSM), de site 'Psychiatrie Nederland', laat zien wat het model inhoudt en hoe de mens wordt gezien. Dit helpt om dit model te vergelijken met het 5R-model en laat zien dat het NSM in grote lijnen overeenkomt met het 5R-model.

Voor hoofdstuk 6 zijn veel bronnen gebruikt van het Nederlands Jeugdinstituut, Eleos, het boek van de Generalist, en documenten van het Ministerie en de Rijksoverheid die de actuele ontwikkelingen in de zorg weergeven. Met het kijken naar hoe organisaties binnen de jeugdketen worden geordend en hoe er richting aan wordt gegeven kwamen we uit bij het Verwey-Jonker Instituut, waar ook de interventiepiramide vandaan komt die werd genoemd in dit hoofdstuk. Bij het expertise centrum voor jeugd, samenleving en ontwikkeling konden we veel vinden over de Transitie Jeugdzorg, het was een belangrijke bron. Een aangename verrassing troffen we aan in het artikel van Elise Lam uit het relatiemagazine van onze Hogeschool. Hier ging zij in op de nieuwe opleiding die voortkomt uit de nieuwe ontwikkelingen.

§10.2 literatuurlijst

Literatuurlijst Hoofdstuk 3

Boeken

- o Buber, M. (1970). *Voordrachten over opvoeding & autobiografische fragmenten* (vijfde druk ed.). (D. F. Miranda, Vert.) Utrecht, Utrecht, Nederland: Erven J. Bijleveld.
- o Büber, M. (1981). *Ik en Gij(oorspronkelijke titel(Ich und Du))*. (D. I. Houten, Vert.) Utrecht, Utrecht, Nederland: Erven J. Bijleveld.
- o Derkse, W. (2003). *Een levensregel voor beginners. Benedictijne spiritualiteit voor het dagelijks leven* (25e druk ed., Vol. 3 Benedictijns leiderschap). Tielt, West-Vlaanderen, België Uitgeverij Lannoo.
- o Doef, P. v. (2012). *De orthopedagogische ervaring* (Vol. Deel 1). Amsterdam, Nederland: Uitgeverij SWP.
- o Horst, W. t. (2008). *Christelijke Pedagogiek als Handelingswetenschap* (Vol. Hoofdstuk 5). Kampen, Overijssel, Nederland: Kok.
- o Imelman, J. D. (2000). *Theoretische pedagogiek* (2e druk ed.). Baarn, Nederland: HB Uitgevers.
- o Kohnstamm, R. (2002). *Kleine ontwikkelingspsychologie, het jonge kind*. Houten: Bohn Stafleu van Loghum.
- o L. Verhofstadt-Geneve, P. v. (2003). *Handboek Ontwikkelingspsychologie* (5e geheel herziene druk ed.). Houten, Nederland: Bohn Stafleu van Loghum.
- o M.van Eijkeren, R. v. (2012). *Opvoeden en begeleiden van kinderen* (1e druk ed.). Amersfoort, Utrecht: Thieme Meulenhoff.
- o ter Horst, W. (1980). *Algemene orthopedagogiek, proeve van een theorie-concept*. Kampen: Uitgeversmaatschappij J.H.Kok.
- o ter Horst, W. (1995). *Wijs me de weg*. Kampen : Uitgeverij Kok.
- o ter Horst, W. (1999). *De hand van de opvoeder*. Kampen, Overijssel, Nederland: Kok.
- o ter Horst, W. (2008). *Christelijke pedagogiek als handelingswetenschap*. Kampen: Uitgeverij Kok.
- o Terbank, M. (2011). *Ruimte geven!* (M. Terbank, Red.) Leuven/Apeldoorn, België/Nederland: Garant.
- o Tieleman, J. W. (2012). *Ontwikkelingspedagogiek* (Vol. Langeveld). Den Haag, Zuid-Holland, Nederland: Boom Lemma.
- o van der Pas, A. (2009). *Handboek methodische ouderbegeleiding, naar een psychologie van ouderschap* (vijfde druk ed.). Amsterdam, Noord-Holland: Uitgeverij SWP.
- o Verhage, H. (2005). *Coachend opvoeden* (Vol. Hoofdstuk 3). Soest, Utrecht, Nederland: Uitgeverij Nelissen.
- o Waterink, P. (1964). *Opvoeding tot persoonlijkheid*. Kampen, Overijssel, Nederland: Kok.
- o Wittner, A. S. (1992). *Prosocial Development in Children*. New York, New York, United States: Garland Publishing, INC.

Krantenartikelen:

- o Werdmölder, H. (2013, januari 16). Meer gezag in opvoeding. *Dagblad de Limburger*.
- o Schoonhoven, M. J. (2013, januari 31). Beste ouders, eis van uw kinderen gehoorzaamheid. *Trouw, de Verdieping*.
- o Giessen, P. (2011, maart 22). Kinderen krijgen veel te snel een etiket. *De Volkskrant*.

Websites:

- o Tettero(orthopedagoog), M. P. (2009-2012). *Opvoeding*. Opgeroepen op februari 19, 2013, van Anababa.nl: <http://www.anababa.nl/opvoeding/theorie/opvoedingsmethodes/gordon>
- o Service, L. a. (2009). Opgeroepen op februari 21, 2013
- o Gidsenorganisatie, G. (sd). *Gids worden*. Opgeroepen op februari 20, 2013, van guidor.nl: <http://www.guidor.nl/gidsen/nl/gids-worden>
- o Academica, C. (2013). *myacademica*. Opgeroepen op februari 21, 2013, van CBE Academica: <http://cbeacademica.nl/myacademica/>
- o Vos, H. d. (2011, september 17). *Wat is eigenlijk pro-sociaal gedrag?* Opgeroepen op februari 5, 2013, van Toegepaste Sociale Wetenschap: www.toegepastesocialewetenschap.blogspot.nl/2011/09/wat-is-eigenlijk-pro-sociaal-gedrag.html

Literatuurlijst Hoofdstuk 4

Publicaties

- o NVMW. (2010). *Beroepscode Maatschappelijk werker*. Utrecht.

Websites

- o NVMW. (sd). *Professionals*. Opgeroepen op April 16, 2013, van NVMW: <http://www.nvmw.nl/werkgevers/beroepsprofiel-inzien/30-doelgroepen/professionals.html>
- o Hoos, P., & Mirer, Y. (2001, mei 1). Opgeroepen op april 16, 2013, van SWPhost: <http://pdf.swphost.com/sph/bio.pdf>
- o NVMW. (2012). *Beroepscode JWZ inzien*. Opgeroepen op Maart 27, 2013, van Platformjeugd: <http://www.platformjeugd.com/professionals/beroepscode-jzw-inzien.html>
- o Stuur, A. (2009). *De creatieve professional - Met afstand het meest nabij*. Centraal Boekhuis.

Literatuurlijst Hoofdstuk 5

Websites

- o Psychiatrie Nederland. (2010, December 23). *Het Neuman Systems Model in de geestelijke gezondheidszorg*. Opgeroepen op April 25, 2013, van Psychiatrie Nederland: <http://psychiatrie-nederland.nl/word/het-neuman-systems-model-in-de-ggz/>

Literatuurlijst hoofdstuk 6

Boeken

- o Aertsen, I. (2004). *Slachtoffer-daderbemiddeling*. Leuven: de K.U.Leuven Commissie voor Publicaties.
- o drs. Clémence Ross - van Dorp, m. P. (2005). *Wet op de Jeugdzorg*. Ministerie van Justitie, Ministerie van Volksgezondheid, welzijn en sport. Den Haag: Ministerie van Volksgezondheid, welzijn en sport.
- o Horst, W. T. (2009). *Christelijke handelingspedagogiek*.
- o M. Scholte, A. S. (2012). *De Generalist*. Houten: Bohn Stafleu Van Loghum.

Websites

- o Eleos. (sd). Opgeroepen op 04 16, 2013, van http://www.eleos.nl/over_eleos
- o Eleos. (2012). *Eleos Dichtbij*. Opgeroepen op 03 05, 2013, van Eleos: http://www.eleos.nl/Eleos_Dichtbij
- o Eleos. (2012). *Kernwaarden*. Opgeroepen op 03 06, 2013, van Eleos: http://www.eleos.nl/Over_Eleos/Onze_identiteit/Kernwaarden
- o Eleos. (2012). *Ons beleid*. Opgeroepen op 03 05, 2013, van Eleos: http://www.eleos.nl/Over_Eleos/Ons_beleid
- o Expertisecentrum jeugd, s. e. (2012, n.b. n.b.). *activiteiten transitie jeugdzorg*. Opgeroepen op 02 19, 2013, van JSO: [http://www.jso.nl/1/Activiteiten/\(9334\)-Activiteiten-Transitie-Jeugdzorg.html](http://www.jso.nl/1/Activiteiten/(9334)-Activiteiten-Transitie-Jeugdzorg.html)
- o Mateman, H. (2013, januari 28). *transitie-jeugdzorg*. Opgeroepen op maart 26, 2013, van movisie: www.movisie.nl/artikel/transitie-jeugdzorg
- o Ministerie volksgezondheid, w. e. (2012, 07 31). *Bakens welzijn nieuwe stijl*. Opgeroepen op 02 18, 2013, van Invoering wmo: <http://www.invoeringwmo.nl/onderwerpen/bakens-welzijn-nieuwe-stijl>
- o NJI. (2013, 04 2). (N. J. Instituut, Redacteur) Opgeroepen op 16 04, 2013, van Nederlands Jeugd Instituut: <http://www.nji.nl/eCache/DEF/1/47/718.html>
- o NJI, N. J. (2010). *Achtergrond pedagogische civil society*. Opgeroepen op 04 18, 2013, van Nederlands Jeugd Instituut: <http://www.nji.nl/smartsite.dws?id=116830>
- o NJI, N. J. (sd). *CJG4Kracht*. Opgeroepen op 04 18, 2013, van Nederlands Jeugd Instituut: http://www.nji.nl/smartsite.dws?id=146554&itemcode=VSP_IPV_12022
- o Rijksoverheid. (2012). *WMO in het kort*. Opgeroepen op 03 13, 2013, van invoering WMO: <http://www.invoeringwmo.nl/wmo/wmo-het-kort>

- o Sprinkhuizen, A. (2013 , februari 28). *Liggen er kansen generalist eerste lijn*. Opgeroepen op 04 04, 2013, van Movisie: <http://www.movisie.nl/artikel/liggen-er-kansen-generalist-eerste-lijn>
- o WMO. (2013, 04 25). *Wet Maatschappelijke Ondersteuning*. Opgeroepen op 04 26, 2013, van ZorghulpAtlas: <http://www.zorghulpAtlas.nl/wet-maatschappelijke-ondersteuning-wmo>
- o Zandbergen, M. (2012). *Opvoeden samen aanpakken*. Opgeroepen op 04 2013, 04, van organisatie: <http://www.opvoedensamenaanpakken.nl/waar.php>

Vaktijdschrift

- o Lam, E. (2013). 'Van zorgen vóór naar zorgen dát'. *SCHERP*, 4.
- o Beelen, A. v. (2012, oktober 29). Rutte II bezuinigt 5 miljard op de zorg . *MEDNET*.

Publicaties

- o Majone Steketee, J. M. (2010). *Richting geven aan jeugdbeleid: De rol van de gemeente in een complex veld*. Utrecht: Verwey-Jonker Intstituut.
- o Marian van der Klein, J. M. (2011). *Professionals en vrijwilligers(organisaties) rond jeugd en gezin*. Utrecht: Verwey-Jonker Instituut.